ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1980 ΕΤΟΣ Δ - ΤΟΜΟΣ Β' ΤΕΥΧΟΣ 13 - ΔΡΑΧΜΕΣ 60

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Ἡ δράση τοῦ Ναουσαίου Ἀναστασίου Μιχαὴλ στὴ Ρωσία

Τὰ 40 χρόνια τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν

Γενικὲς ἀρχὲς τῆς διατροφῆς καὶ κίνδυνοι ἀπὸ τὰ τρόφιμα

Φυλλοδιαγνωστικὴ στὰ δέντρα

Τὸ τιμητικὸ μετάλλειο ποὺ ἔλαβε ὁ Σύλλογος Ἀποφοίτων, γιὰ τὴ δράση του ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΤΟΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙΪΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΟ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Καραμπατάκη 1 (Γραφεῖα ΤΟΝ τηλ. 28.150) κάθε Τρίτη Πέμπτη Παρασκευή 6 — 9 ἀπόγευμα

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορεῖτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Καραμπατάκη 1 (Γραφεῖα ΤΟΝ) τηλ. 28.150

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Ἔτος Δ' ΤΟΜΟΣ Β' Τεῦχος 13ο — ΔΡΧ. 60

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Ὀδ. Ντινόπουλος, Ἑλένη Μήτσαλα, Λευκὴ Σαμαρᾶ
Χρ. Μουχάγιερ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γεώργ. Γκέσιος
Βασ. Κων)νου 32 — Τηλ. 28.646.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Πόπη Μουραφετλῆ
Καραμπατάκη 1 Τηλ. 28.150

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22.557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
Ἀναμνηστικὸ μετάλλειο Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Βιβλιοτυπωτική»
Περικλῆς Ζέγγος καὶ Σία
Ἀντ. Καμάρα 3 τηλ. 260.140 — Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ἱστορικὰ - Λαογραφικὰ - Λογοτεχνικὰ

ΣΠΟΡΕΛΑ ΚΩΝ. Ἡ δραστηριότητα τοῦ Ἀναστασίου Μιχαὴλ στὴν Ρωσία τοῦ Μεγ. Πέτρου 136
ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤ.: Τὰ μαντεμοχώρια καὶ ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821 στὴν Χαλκιδικὴ 139
ΤΣΟΥΚΑΛΑ ΘΩΜΑ: Ὁ Ἀριστοτέλης 141
ΜΙΜΙΛΙΔΟΥ ΝΑΝΑ: Ἡ ἑλληνικὴ παράδοση 143
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ.: Ἡμερολόγιον τῶν κυριότερων γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τὸ 1822 144
ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ ΧΡ.: Ὁ κανονισμὸς τῆς Ὀρθοδόξου κοινότητος 147
ΣΠΑΡΤΣΗ Ν.: Τότι καὶ Τώρα «Τοῦ σπιτουμάζωμα» 149
ΠΑΠΟΥΛΙΔΗ ΚΩΝ.: Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς λογοτεχνίας στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα» 151
ΜΗΤΣΟΚΑΠΑ — ΜΟΥΤΑΦΗ ΜΑΧΗ: Ἡ συμφιλίωση τῶν ἡρώων ἢ «μήνιδος ἀπόρρησις» 152
ΣΑΜΑΡΑ ΛΕΥΚΗ: Μία πολυεθνικὴ ἑταιρεία ἀρχαιοκαπήλων 153

Ἀφιέρωμα

ΜΗΤΣΑΛΑ ΕΛΕΝΗ: Ἀφιέρωμα στὴν Ἑταιρεία Μακεδονικῶν σπουδῶν 154

Ἰατρικὰ

ΚΑΡΤΣΙΟΥΝΗ ΚΩΝ.: Θυρεοειδὴς ἀδένας καὶ ἐνδημικὴ βρογχοκήλη 157
ΚΑΣΑΠΗ ΝΙΚ. Γενικὲς ἀρχὲς τῆς διατροφῆς καὶ κίνδυνοι ἀπὸ τὰ τρόφιμα 159
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜ.: Παράγοντες ποὺ ἐπηρεάζουν τὴν τερηδόνα 164

Γεωργικὰ - Δενδροκομικὰ

ΥΦΑΝΤΙΔΗ ΜΙΧ.: Πῶς νὰ περιορίσουμε τὶς δηλητηριάσεις στὰ μελίσσια ἀπὸ τὰ φυτοφάρμακα 165
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗ Γ.: Δειγματοληψία καὶ ἀναλύσεις φύλλων 170

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
Εὔχεται
στοὺς συνεργάτες καὶ τοὺς ἀναγνῶστες
ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ 1981

Ἀγαπητὲ φίλε,

Στὰ χέρια σου ἔχεις τὸ δέκατο τρίτο τεῦχος. Στὰ χέρια σου ἔχεις συνολικὰ δεκατρία τεύχη. Τώρα μπορεῖς νὰ ἐκτιμήσεις καὶ νὰ κρίνεις ἀνεπηρέαστα, ἀντικειμενικὰ καὶ χωρὶς προκαταλήψεις, τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἀνοδικὴ πορεία ποὺ σημείωσε ἡ «Νιάουστα» μέσα στὰ τέσσαρα χρόνια τῆς κυκλοφορίας της.

Ἀγαπητὲ φίλε,

Ἡ «Νιάουστα» ἀπὸ τεῦχος σὲ τεῦχος ἐδραιώνει τὴν θέση της καὶ διευρύνει τὸν κύκλο τῶν ἀναγνωστῶν τῶν συνδρομητῶν καὶ τῶν συνεργατῶν της. Τὸ περιοδικό μας ἀποκτᾶ κύρος καὶ δύναμη. Ἡ προσφορὰ τῆς «Νιάουστας» καὶ τοῦ Συλλόγου μας ἔχει ἐκτιμηθεῖ καὶ ἀναγνωρισθεῖ καὶ ἀπὸ ἀρκετοὺς ὑπεύθυνους πνευματικοὺς φορεῖς τῆς χώρας. Ἤδη ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν σπουδῶν γιορτάζοντας τὰ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὴν Ἵδρυσή της, ἀπένειμε καὶ στὸν Σύλλογό μας τὸ εἰδικὸ ἀναμνηστικὸ μετάλλειο.

Ἀγαπητὲ φίλε

Στὸ τεῦχος αὐτὸ δημοσιεύονται ἄγνωστα στοιχεῖα γύρω ἀπὸ τὴν δράση τοῦ Λογίου Ναουσαίου Ἀναστασίου Μιχαήλ. Ἐπίσης δημοσιεύονται ἄρθρα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἱστορία καὶ τὴν λαογραφία τοῦ τόπου, καὶ ἄλλα ἐπιστημονικῆς καὶ ἰατρικῆς φύσεως. Καὶ ὅπως πάντα ἄρθρα εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ ἀφοροῦν κυρίως τοὺς δενδροκαλλιεργητὲς τῆς περιοχῆς.

Μὲ τὸ τεῦχος αὐτὸ συμπληρώνεται τὸ «Ἡμερολόγιο τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τὸ 1822.

Ἀγαπητὲ φίλε

Αὐτὰ γιὰ τώρα θὰ εἴμαστε καὶ πάλι κοντά σας μετὰ τρεῖς μῆνες.

Γειά σας
Ὁ Ντιν.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΑΧ.	240
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝ)ΣΜΟΙ	»	500
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ		12

Λεπτομέρειες ἀπό τή διαθήκη καί τήν δραστηριότητα τοῦ Αναστασίου Μιχαήλ στή Ρωσία τοῦ Μεγ. Πέτρου

τοῦ Κώστα Στ. Σπορέλα

Εἶναι φυσικός νόμος μέ τό πέρασμα τῶν χρόνων καί τήν ἀλλαγή τῶν ἐποχῶν νά λησμονιοῦνται βαθμιαῖα οἱ ἄνθρωποι καί ἡ δράση τους. Μορφές ὅμως ὅπως τοῦ Ἀναστάσιου Μιχαήλ εἶναι προορισμένες γιά μιά αἰώνια θέση στό πάνθεον ἐκείνων πού στά ζοφερά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἀγωνίστηκαν μιά ζωή ὁλόκληρη μέ τό γιαταγάνι ἤ τήν πένα γιά τό λυτρωμό τοῦ ἔθνους.

Τό ὄνομά του ἔχει φτάσει σέ μᾶς σά μακρυνός ἀπόηχος. Μοιάζει μέ μήνυμα τοῦ παλιοῦ καιροῦ πού μᾶς καλεῖ νά τό ἀποκρυπτογραφήσουμε. Ὅσοι, μνημονεύουν τόν Α.Μ., ὅλοι ἐπαναλαμβάνουν σταθερά ὅτι ὑπῆρξε μιά προσωπικότητα παγευρωπαϊκῆς ἀκτινοβολίας. Κανένας ὅμως δέν εἶναι σέ θέση νά μᾶς δώσει ἐπαρκή στοιχεῖα πού θά φώτιζαν ἄπλετα τή ζωή καί τή δράση του. Ἀσφαλῶς στίς κιτρινισμένες σελίδες τῶν εὐρωπαϊκῶν βιβλιοθηκῶν θά περιμένουν ὑπομονετικά ὅλα ὅσα ζητᾶμε γι' αὐτόν, ἀλλά ὁ ἐντοπισμός καί ἡ ἀξιοποίησή τους ἀπαιτεῖ πραγματικά «ἐξερευνητική» ἀποστολή καί πολλαπλές ἰδιότητες πού δέν τίς διαθέτω ἐγώ. Ἔτσι θά περιοριστῶ στό ἄρθρο αὐτό στήν περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ Α.Μ στήν Ρωσία ἀντλώντας πληροφορίες ἀπό ἀνεκμετάλλευτη γερμανόγλωσση πηγή, πού μετέφρασαν μέ ὑπομονή γιά χάρη μου οἱ ἀγαπητοί μου Ute καί Ντίνος Λεοντόπουλος, τούς ὁποίους εὐχαριστῶ θερμά καί ἀπό τή θέση αὐτή.

Τό πότε ἐγκαταστάθηκε ὁ Α.Μ. στή Ρωσία παραμένει ἀνεξακρίβωτο. Στό γιατί, ἴσως δώσουμε ἀπάντηση μέ μερικές ὀάσμες ὑποθέσεις. Ἡ πρώτη του ἐπαφή μέ τή Ρωσία —ὅπως θά δείξουμε στή συνέχεια— ἔγινε στά 1709 καί ἀσφαλῶς θά δημιούργησε δεσμούς. Ἐπίσης στή Μόσχα εἶχαν ἐγκατασταθεῖ δυό πολύ γνωστοί του, ὁ ἱερέας Λιθέριος Κωλέτης, συνεργάτης του στή μετάφραση τῆς Καινῆς Διαθήκης πού ἔκανε ὁ Α.Μ. στήν «ἁπλοελληνική» καί ὁ καλόγερος Σεραφείμ ὁ Μυτιληναῖος, ἐκδότης ἀνάλογης μετάφρασης τοῦ Μάξιμου Καλλιπολίτη στό Λονδίνο στά 1703. Ἡ εὐημερία καί τά ἀξιώματα πού ἀπολάμβαναν αὐτοί καί οἱ περισσότεροι ἀπό τούς Ἕλληνες τῆς Ρωσίας, σέ συνδυασμό μέ τό γεγονός ὅτι ὁ Α.Μ. εἶχε μπλέξει σέ μιά γλωσσική διαμάχη ἐξαιτίας τῆς μετάφρασής του τῆς Καινῆς Διαθήκης, πρέπει νά ἐνθάρρυναν τήν ὁριστική του ἐγκατάσταση στή ρωσική πρωτεύουσα. Ἤ ταν μιά διέξοδος στή δύσκολη θέση πού βρέθηκε καί παράλληλα μιά προοπτική γιά ἕνα ἄνετο καί δημιουργικό μέλλον. Στή Μόσχα, ὅπου ὑπῆρχε ἀνθηρή ἑλληνική παροικία ἀπό τό 1633, λειτουργοῦσε ἑλληνικό σχολεῖο, ὅπου μποροῦσε νά διδάξει καί μέ προτροπή τοῦ τσάρου ἐπιχειροῦνταν μιά ἐπανέκδοση τῆς Βίβλου σέ ἑλληνικό καί σλαυικό κείμενο, πνευματική προσπάθεια στήν ὁποία ἡ πεῖρα τοῦ Α.Μ. μποροῦσε νά προσφέρει ἀνεκτίμητη βοήθεια.

Δέ γνωρίζουμε κατά πόσο ἀσχολήθηκε μέ τά παραπάνω ὁ Α.Μ. Πάντως στίς 21 Ἰανουαρίου τοῦ 1722 τόν συναντᾶμε νά κατέχει τήν ἐξαιρετικά σημαντική, ἀλλά κάπως ἀταίριαστη γι' αὐτόν θέση τοῦ πέμπτου πάρεδρου τῆς νεοσύστατης Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσίας. Χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι τό διορισμό του τόν ὑπέδειξε προσωπικά ὁ Μέγας Πέτρος ξεχωρίζοντας τό ὄνομά του ἀπό ἕνα μακροσκελή κατάλογο ὑποψηφίων καί ἐνῶ ἡ ἴδια ἡ Ι. Σύνοδος εἶχε καταλήξει σέ δικό της πρόσωπο. Καί κάτι ἀκόμα. ὁ Α.Μ. ἦταν ἕνα ἀπό τά δυό μέλη τῆς ἑνδεκαμελοῦς Ι. Συνόδου πού δέν ἦταν ἱερωμένοι, ἀλλά λαϊκοί. Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: γιατί αὐτή ἡ ἰδιαίτερη προτίμηση ἀπό τόν Μ. Πέτρο καί μέ ποιό σκοπό; Ὁπωσδήποτε, ἐπειδή ὁ Μ. Πέτρος θά θυμόταν τό γαουσαῖο λόγιο ἀπό τόν πομπώδη πανηγυρικό του «Τό Βασιλικόν Θέατρον», πού ἐκφώνησε παρουσία του καί πρός τιμή του τά Χριστούγεννα τοῦ 1709.

Πλημμυρισμένος τότε ἀπό χαρά καί συγκίνηση γιά τήν πρόσφατη συντριπτική νίκη τοῦ «φιλέλληνα βασιλιᾶ» κατά τῶν Σουηδῶν στήν Πολτάβα, τόν καλοῦσε νά συντρίψει τούς Τούρκους καί νά ἐλευθερώσει τούς συμπατριῶτες του.

Στήν Ι. Σύνοδο μετεῖχε καί ἕνας ἄλλος Ἕλληνας, ὁ ἱερέας Ἀθανάσιος Κοντοειδής, ὁ ὁποῖος σέ ἀναφορά του πρός τήν Ι. Σύνοδο τῆς 25 Ἰουνίου 1723 λέει ὅτι «ἔλαβε ἀπό τή Σύνοδο τή δικαιοδοσία νά πορουσιάζεται ὡς ἐπιτετραμμένος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους». Μήπως ἴδιος ἦταν ὁ ρόλος καί τοῦ Α.Μ; Θά περίμενε κανένας νά ὑπάρχει συνεργασία καί κοινός στόχος ἀνάμεσα στούς δυό Ἕλληνες. Οἱ λεπτομέρειες τῆς ἀναφορᾶς εἶναι ἀποκαλυπτικές. «Ἔχω πληροφορίες ὅτι ὁ πάρεδρος τῆς Συνόδου Ἀναστάσιος Ναουσαῖος ἀπαγόρευσε στό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου στή Μόσχα μέ ἀπειλές τήν ἀνάγνωση τῶν ἀ-

φορισμῶν τοῦ Πατριάρχη τῆς Κωνσταντινούπολης, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπιτραπεῖ νὰ ἀναγνωστοῦν ἀπὸ τὸν ἡγούμενο Ἀθανάσιο καὶ ἀφοροῦσαν ὁρισμένους "Ἕλληνες ποὺ ἔπεσαν σὲ παραπτώματα». Καὶ στὴ συνέχεια ζητᾶει τὸ σταμάτημα τῆς ἀνυπακοῆς τοῦ Α.Μ. Ἑπομένως, ὄχι μόνο ἔλλειψη συνεργασίας, ἀλλὰ καὶ διαφορετικὲς πεποιθήσεις καὶ ἴσως κάποια ἀντιζηλία. Ὁ πατριωτικὸς ρόλος τοῦ Κοντοειδῆ μέσα στὴν Ἱ. Σύνοδο δύσκολα μπορεῖ νὰ στηριχτεῖ στὴν παραπάνω μοναδικὴ καὶ ἰσχυὴ μνεία. Ἀντίθετα εἶναι μαρτυρημένο ὅτι τὴ θέση του αὐτὴ τὴν ἐκμεταλλεύτηκε γιὰ ἰδιοτελεῖς σκοπούς. Ἤδη ὅμως ἐπισημάνθηκε καὶ μιὰ ἀντίθεση τοῦ Α.Μ. σὲ ἀπόφαση τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κων)πολης. Πρόκειται γιὰ τυχαῖο περιστατικὸ ἢ γιὰ κάτι βαθύτερο καὶ σταθερό; Πῶς ὁ Α.Μ. δέχτηκε νὰ ὑπηρετεῖ τὴν Ἱ. Σύνοδο, θεσμὸ ὁ ὁποῖος χαλάρωνε τὴν ἐξάρτηση τῆς Ρωσικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο καὶ χτυποῦσε σοβαρὰ τὴν ἑνότητα τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας; Φαίνεται πὼς ὁ Α.Μ. ἔκανε διαχωρισμὸ Πατριαρχείου καὶ ἑλληνικοῦ ἔθνους, γιὰ τὸ ὁποῖο ἀναντίρρητα ἀγωνιζόταν. Οἱ λόγοι πρέπει νὰ ἦταν προσωπικοί. Τὸ Πατριαρχεῖο καταδίκασε τὴν κίνησή του γιὰ μετάφραση τῶν ἱερῶν κειμένων σὲ γλῶσσα «ἁπλοελληνική» (ἁπλοποιημένη καθαρεύουσα).

Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀλέξανδρου Ἑλλαδίου

Τὰ πράγματα μπαίνουν στὴ θέση τους, ἂν δεχτοῦμε ὅτι ὁ διορισμὸς τοῦ Α.Μ. στὴν Ἱ. Σύνοδο ἦταν προσωρινὸς μέχρις ὅτου βρεθεῖ γι' αὐτὸν ἡ κατάλληλη θέση, ὅπου θὰ ἀξιοποιοῦνταν τὰ ξεχωριστά του προσόντα ὡς προσωπικότητας παγκοσμιοπαϊκῆς ἀναγνώρισης, μὲ πληθωρικὴ συγγραφικὴ δράση καὶ ἀξιοζήλευτους τίτλους τιμῆς. Ἡ θέση αὐτὴ ἀσφαλῶς θὰ ἦταν στὴν σχεδιαζόμενη ἀπὸ τὸν τσάρο Ἀκαδημία τῆς Πετρούπολης. Ὁ θάνατος ὅμως τοῦ Μ. Πέτρου (1725) στέρησε τὸν Α.Μ. ἀπὸ τὸν προστάτη του καὶ ἔθαψε γιὰ πάντα τὰ ὄνειρά του γιὰ ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Μ. Πέτρος, ὅσο ζοῦσε, ποτὲ δὲ σκέφτηκε σοβαρὰ νὰ πλήξει τοὺς Τούρκους γιὰ τὸν ἁπλούστατο λόγο ὅτι δὲν εἶχε τὴ δύναμη.

Ἡ μοναξιὰ καὶ ἡ ἀπογοήτευση ποὺ θὰ ἔνιωσε ὁ Α.Μ. θὰ συντέλεσαν στὸν ἐρχομὸ καὶ τοῦ δικοῦ του θανάτου, ποὺ σημειώνεται λίγο ἀρ-

γότερα μέσα στὸ 1725. Δυστυχῶς γι αὐτὸν τὸ ὄνομά του συνδέθηκε μὲ τὴ γενικότερη μεταρρύθμιση τοῦ Μ. Πέτρου, ποὺ τόσο δίαια ἀντίδραση προκάλεσε στὸ ρωσικὸ λαό, τὸν στενὰ δεμένο μὲ τὶς παραδόσεις του. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν οἱ σύγχρονοι του ρῶσοι χρονικογράφοι νὰ τὸν ὑποτιμήσουν θεληματικὰ καὶ νὰ ἀποσιωπήσουν τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του στὴ χώρα τους.

Ἀπόηχος τῆς δραστηριότητας τοῦ ναουσαίου λόγιου ὡς μέλους τῆς Ι. Συνόδου εἶναι τὰ παρακάτω πληροφοριακὰ λείψανα. Τὸ 1722 ὑπέγραψε τὴν προειδοποίηση τῆς Ι. Συνόδου πρὸς τοὺς ἀποστάτες τοῦ Ἀπριλίου (;) καὶ τὶς «προσθῆκες στοὺς νόμους γιὰ κληρικοὺς καὶ μοναχούς». Τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1723 ὑπέγραψε τὸ κείμενο — ἐπιστολὴ τῆς Ι. Συνόδου πρὸς τοὺς ἀγγλικανικοὺς ἐπισκόπους. Ὑπέγραφε τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου τοῦ ἔτους 1723 ἀπὸ τὶς 4 Ἰανουαρίου μέχρι τὶς 27 Μαρτίου. Τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1724 ἀπὸ τὶς 3 μέχρι 10 Ἰουνίου καὶ ἀπὸ τὶς 2 Νοεμβρίου μέχρι τὶς 2 Δεκεμβρίου.

Τὸ 1723 ἡ Ι. Σύνοδος μετακόμισε ἀπὸ τὴ Μόσχα στὴ νέα πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας, τὴν Πετρούπολη. Ὁ Α.Μ. ζήτησε νὰ ἀναβληθεῖ ἡ δική του ἐγκατάσταση μέχρι τὸ χειμῶνα τοῦ 1723 γιὰ λόγους ἄγνωστους. Ἡ Σύνοδος δέχτηκε τὴν αἴτησή του. Τλευταῖες ἐπισημάνσεις τοῦ Α.Μ. τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1723. Τὸ ὄνομά του βρισκόταν στὸν κατάλογο ἐκείνων τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ποὺ εἶχαν ὑποδειχτεῖ ἀπὸ τὸν THEODOSIUS JANOWSKI, ἀρχιεπίσκοπο τοῦ NOWQOROD καὶ πρῶτο ἀντιπρόεδρο τῆς Ι. Συνόδου νὰ ὁρίσουν τὶς συνελεύσεις τῆς Συνόδου καὶ νὰ μετάσχουν σ' αὐτές. Στὶς 29 τοῦ ἴδιου μῆνα μετεῖχε στὴ συνέλευση ποὺ ἔγινε στὸ μοναστήρι DONSKOJ.

Ὁ Α.Μ. πέθανε στὶς 15 Φεβρουαρίου 1725 στὴν Πετρούπολη. Ἡ διαθήκη του συνταγμένη στὶς 6 Φεβρουαρίου στὰ ἑλληνικὰ καὶ ρωσικὰ ἀποκαλύπτει πτυχὲς ἀπὸ τὴν ἰδιωτική του ζωή, τὰ περιουσιακὰ του στοιχεῖα καὶ τὸ χαρακτήρα του. Στὴν Πετρούπολη νοίκιαζε ἕνα ὁλόκληρο σπίτι μὲ 5 ρούβλια τὸ μήνα καὶ ἄλλα τόσα γιὰ τὰ ξύλα.

Ἡ κύρια περιουσία του βρισκόταν στὴ Μόσχα: 400 ρούβλια, δυὸ ἄλογα, μιὰ βαλίτσα μὲ βιβλία. Οἱ οἰκονομίες του στὴν Πετρούπολη ἦταν 163 ρούβλια. Ἐκτελεστὴ τῆς διαθήκης στὴ Μόσχα ὅρισε τὸν ἐξομολογητή του Ἀρσένιο, μητροπολίτη Θήβας. Αὐτὸς ὑποχρεωνόταν πρῶτα νὰ τακτοποιήσει ὁρισμένες ἐκκρεμότητες. Νὰ πληρώσει δηλ. τοὺς μισθοὺς ὑπηρετῶν τοῦ μακαρίτη καὶ ὅσα ἄλλα χρέη εἶχε ἀφήσει. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ παράγραφος ποὺ ὁρίζει νὰ σταλοῦν 150 ρούβλια στὴ μητέρα του. Ἂν αὐτὴ ζοῦσε στὴ Νάουσα σημαίνει ὅτι ὁ λόγιος διατηροῦσε ἐπαφὴ μὲ τὴ γενέτειρά του. Ὅσα χρήματα περίσσευαν, ἔπρεπε νὰ μοιρασθοῦν στοὺς φτωχούς. Ὁ ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης δικαιοῦνταν νὰ κρατήσει τὰ ἄλογα τὰ δὲ ροῦχα καὶ οἰκιακὰ ἀντικείμενα νὰ τὰ χαρίσει στοὺς ὑπηρέτες. Τὰ βιβλία του ἦταν στὴ διάθεση κάθε ἐνδιαφερομένου. Πραγματικὰ κάποιος βιβλιόφιλος ἔσπευσε νὰ πάρει τὰ βιβλία του στὴν Πετρούπολη. Τὰ 139 στὴ Μόσχα καταγράφτηκαν καὶ φυλάχτηκαν στὰ γραφεῖα τῆς Συνόδου, ἀλλὰ οὔτε τὰ πρῶτα οὔτε αὐτὰ σώθηκαν. Στὴ Μόσχα ζοῦσε μὲ ἄνεση. Τὸ σπίτι του ἦταν μεγάλο καὶ γιὰ ἀποκλειστικὰ προσωπική του διαμονή. Καὶ ὅταν τὸ 1722 κάποιος ταγματάρχης ἐνδιαφέρθηκε νὰ τὸ μετατρέψει σὲ γραφεῖο, ἡ Σύνοδος ἀποζημίωσε πλουσιοπάροχα τὸν Α.Μ. Ὁρισμένα ἀντικείμενα του διατήρησε ὁ ταγματάρχης αὐτὸς στὸ Κρεμλίνο, ἀλλὰ εἶναι ἀμφίβολο ἂν ὑπάρχουν σήμερα ἢ ὑπάρχει δυνατότητα νὰ τὰ ἀναγνωρίσουμε. Γίνεται φανερὸ ὅτι ὁ Α.Μ. ζοῦσε μόνος, μὲ κλειστὸ κύκλο γνωστῶν καὶ φυσικὰ οἰκογένεια δὲ δημιούργησε.

Δὲ γνωρίζω πόσο πέτυχα νὰ δοῦμε τὸν Α.Μ. ἀπὸ μιὰ πιὸ κοντινὴ ὀπτικὴ θέση. Ὅμως ἡ παρουσίαση αὐτὴ ἔχει καὶ ἕναν ἄλλο σκοπό: νὰ τιμήσουμε τὸν μεγαλύτερο λόγιο τῆς Νάουσας, καθὼς μὲ τὴ λήξη τοῦ 1980 συμπληρώνονται 300 χρόνια ἀπὸ τὴν πιθανὴ γέννησή του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΦΙΑ

Κράτησα στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὴ μετάφραση τῆς πηγῆς: BENESEVIC V., Anastasios Nausios «Byzantinish — Neugriechiche Jahrbücher, τ. 10, 1932—34, ποὺ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴν περίοδο ποὺ ἐξετάσαμε.

Ἐπίσης συμβουλεύτηκα τὴν παρακάτω βιβλιογραφία:

KNÖS BÖRJE, L' histoire de la Litteérature néogrecque, Uppsala 1962.

LEGRAND E., Bibliographie hellénique, τομ. 1ος, Παρίσι 1885—1928.

ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΠ., Ὁ Μέγας Πέτρος καὶ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὰ τέλη τοῦ17 καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 18 αἰ., Θεσσαλονίκη 1971.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Λόγιοι τῆς τουρκοκρατίας, τ. Β5, Ἀθήνα.

ΖΑΒΙΡΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Γ., Νέα Ἑλλὰς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, Ἀθῆναι 1972 (ἐπανέκδοση).

ΠΕΡΑΝΘΗ ΜΙΧ., Ἑλληνικὴ Πεζογραφία (1453 ἕως σήμερα), τ. 2ος Ἀθήνα.

ΣΑΘΑ ΚΩΝ., Νεοελληνικὴ φιλολογία, Ἀθῆναι 1868.

ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ ΕΥΣΤ., Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης, Θεσσαλονίκης 1976 (ἀνατύπωση).

Τά Μαντεμοχώρια καί ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821 στή Χαλκιδική

Τοῦ Ἀποστόλου Βακαλόπουλου
Ὁμ. καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης

Πολὺς λόγος ἔγινε καὶ γίνεται ὡς σήμερα γιὰ τὰ παλαιὰ μεταλλεῖα τῆς Χαλκιδικῆς καὶ γιὰ τὰ χωριὰ ποὺ τὰ ἐκμεταλλεύονταν, τὰ γνωστὰ Μαντεμοχώρια, καθὼς καὶ γιὰ τὸ μεταλλευτικό τους συνεταιρισμό. Ποῦ βρίσκονταν τὰ μεταλλεῖα αὐτὰ καὶ τί ἔβγαζαν. Σύμφωνα μὲ τὶς εἰδήσεις ποὺ ἔχουμε συγκεντρώσει ὡς σήμερα τὰ μεταλλεῖα ἦταν ἀργύρου καὶ ἐντοπίζονταν στὰ γνωστὰ κατὰ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία Σιδηροκαύστα, ὅπου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας, βρισκόταν τὸ χωριὸ Σιδερόκαψα, ποὺ εἶχε γνωρίσει μεγάλη ἀκμὴ ἰδίως κατὰ τὸν 16ο αἰ., κυρίως ἐπὶ Σουλεϊμὰν Α΄ τοῦ μεγαλοπρεποῦς (1520 — 1566). Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αἰώνα αὐτοῦ ἐπισκέφτηκε τὸν τόπο αὐτὸν ὁ Γάλλος περιηγητὴς Pierre Belon.

Κατὰ τὴν περιγραφή του, ἡ Σιδερόκαψα ἦταν μιὰ κακοκτισμένη κωμόπολη, ποὺ τοῦ θύμισε τὴν πόλη JAHIMSTAL τῆς Βοημίας. Ποῦ ἦταν ἡ Σιδερόκαψα; Βρισκόταν σὲ μιὰ βαθιὰ χαράδρα, ἀνάμεσα σὲ δύο λόφους, ποὺ τὴ διέσχιζε ἕνα ρυάκι, μισὴ ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἴσβορο. Τὴν Σιδερόκαψα τὴν τοποθετῶ στὸν σημερινὸ Μαντέμ Λάκκο.

Ὁ ἄργυρος ἢ ὁ χρυσὸς δὲν βρισκόταν καθαρὸς ἀλλὰ ἀνάμικτος μὲ ἄλλα ὀρυκτὰ ἢ πετρώματα, ποὺ τὰ ἔσπαζαν καὶ τὰ κοπάνιζαν μὲ πέτρες, (μὲ τὰ χέρια βέβαια) ἐπάνω σ' ἕνα σανίδι. Κατόπιν τὸ σπασμένο μετάλλευμα τὸ ἔπλεναν στὸ ρυάκι ποὺ ἦταν πολὺ χρήσιμο ἀκόμα καὶ γιατὶ μὲ τὴν κίνηση του γύριζε ἕνας τροχὸς ποὺ ἔκανε νὰ δουλεύουν οἱ φυσητῆρες γιὰ τὸ καμίνι. Γιὰ τὶς ἐγκαταστάσεις τῶν μεταλλείων, γιὰ τὴν τεχνικὴ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ μεταλλεύματος γιὰ τὸ χωρισμὸ τοῦ μολύβδου ἀπὸ τὸν χρυσὸ καὶ τὸν ἄργυρο διεξοδικὲς πληροφορίες μᾶς δίνει ὁ Belon, καθὼς καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι ταξιδιῶτες καὶ ἐπισκέπτες. Γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ μεταλλεύματος στὰ βουνὰ δούλευαν κατὰ τὸν 16ο αἰ., στοὺς 500—600 σκόρπιους φούρνους, ἐπάνω ἀπὸ 6.000 ἐργάτες προερχόμενοι ἀπὸ διάφορες χῶρες, Ἕλληνες Ἀλβανοὶ Σέρβοι, Βούλγαροι, Ἑβραῖοι Κιρκάσιοι καὶ Τοῦρκοι. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι τεχνικοὶ ἦταν οἱ ἔμπειροι στὶς μεταλλευτικὲς ἐργασίες Γερμανοὶ οἱ ὁποῖοι μάλιστα μάθαιναν στοὺς ἐργάτες ὄχι μόνο τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων καὶ τῶν μεταλλευτικῶν ἐργαλείων.

Ἡ ἀκμὴ τοῦ μεταλλείου τῆς Σιδερόκαψας κατὰ τὸν 16ο αἰ., ἐξηγεῖ καὶ τὴ συρροὴ τόσων ποικιλοεθνῶν ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀπὸ μακρινὲς ἀκόμη χῶρες.

Κατὰ τὰ τέλη ὅμως τοῦ 16ου αἰώνα ἡ ἐργασία στὰ μεταλλεῖα εἶχε μειωθεῖ ἢ καὶ παύσει, ἴσως γιατὶ ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ μεταλλεύματος δὲν ἦταν ἱκανοποιητικὴ ἢ καὶ γιατὶ οἱ σουλτάνοι δὲν ἔδειχναν ζωηρὸ ἐνδιαφέρο.

Ἔτσι ἡ Σιδερόκαψα πέφτει σὲ παρακμὴ καὶ ἀρχίζει βαθμαῖα νὰ ἐρημώνεται. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰ. σώζονταν ἐπάνω σὲ 5 βραχώδεις λόφους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ δύο χαμηλοί, τὰ ἐρείπια τῆς μεσαιωνικῆς αὐτῆς πόλης, ποὺ φαίνεται νὰ ἦταν τὸ κέντρο καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς τῶν μεταλλείων. Τὰ μεταλλεῖα ἀνῆκαν στὸ Τουρκικὸ Δημόσιο, ποὺ τὰ μίσθωνε ἀργότερα σὲ διαφόρους ἐπιχειρηματίες συνήθως ἀξιωματούχους τοῦ κράτους, οἱ ὁποῖοι, γιὰ νὰ κερδίσουν ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερα κατανάγκαζαν τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ τῆς περιοχῆς νὰ ἐργάζονται ἐξαντλητικά, γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί.

Γι αὐτὸ τὸ λόγο παρατηροῦμε ὅτι, ὅπου ὑπῆρχαν μεταλλεῖα ἢ ἀνακαλύπτονταν νέα, οἱ κάτοικοι ἀπέφευγαν νὰ τὰ φανερώσουν στὶς Τουρκικὲς ἀρχές. Φοβοῦνταν τὶς φοβερὲς συνθῆκες ζωῆς ποὺ θ' ἀρχίζαν γι' αὐτούς, ὅταν θὰ προχωροῦσε τὸ κράτος στὴν ἀξιοποίηση καὶ ἐκμετάλλευση τῶν νέων αὐτῶν πλουτοπαραγω

γικῶν πηγῶν.

Ἔτσι βλέπουμε ὅτι οἱ χριστιανοὶ ραγιάδες τῆς περιοχῆς τῶν Μαντεμοχωρίων στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰ. εἶναι ἀγανακτισμένοι ἀπὸ τὶς ποικίλες αὐθαιρεσίες καὶ καταπιέσεις τοῦ τότε μισθωτῆ τῶν μεταλλείων, Τζαβινὸ Ζαντὲ Ἀχμέτ. Γι' αὐτό, ἐξαντλημένοι, σχηματίζουν ἕνα εἶδος μεταλλευτικοῦ συνεταιρισμοῦ οἱ κάτοικοι τῶν ἑξῆς 12 κωμοπόλεων. Καὶ οἱ κωμοπόλεις αὐτὲς ἦταν: Ὁ Μαχαλὰς πρωτεύουσα, ἡ Γαλάτιστα, ὁ Βάβδος, τὰ Ραβνά, ὁ Στανὸς ἡ Βαρβάρα, ἡ Λιαρίγκοβη (Ἀρναία), τὸ Νοβοσέλο, ἡ Χαρούδα, τὰ Ρεβενίκια καὶ ἡ Χερισσός.

Γιὰ ν'ἀπαλλαγοῦν λοιπὸν ἀπὸ τὸν τυραννικὸ μισθωτή, ἀναλαμβάνουν νὰ πληρώνουν οἱ κάτοικοι τὸ ἀναγραφόμενο κάθε χρόνο δημόσιο ἔσοδο τῶν 25.315 γρόσια μαζὶ μὲ τὸ προκαταβολικὸ μίσθωμα τῶν 55.000 γρόσιων ποὺ εἶχε δώσει ὁ Τζαβινὸ Ζαντὲ Ἀχμέτ καὶ νὰ καταβάλλουν ἐπιπλέον ἄλλα 10.000 γρόσια, γιὰ νὰ προφυλάξουν τὸ δημόσιο ἀπὸ κάθε ἀπώλεια ἢ ζημιά. Ρητοὺς ὅρους νὰ παραδίδουν κάθε χρόνο στὸ αὐτοκρατορικὸ νομισματοκοπεῖο 400 ὀκάδες ἀργύρου πρὸς 80 γρόσια τὴν ὀκὰ καὶ 500 στατῆρες μὲ τὴν κρατικὴ τιμή.

Ἀπὸ ἀνάγκη λοιπὸν ν' ἀντιμετωπίσουν ἢ καλύτερα ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτὲς τὶς σκληρὲς συνθῆκες τῆς ζωῆς τους καὶ ὄχι ἀπὸ καθαρὰ ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα γεννήθηκε καὶ ἐξελίχθηκε ὁ ἐκσυγχρονισμένος αὐτὸς μεταλλευτικὸς συνεταιρισμὸς τῶν Χωριῶν τῆς Χαλκιδικῆς, ὁ ὁποῖος συνεχίστηκε νὰ λειτουργεῖ ὡς τὴν προεπαναστατικὴ ἐποχή. Ἀπὸ κάθε κωμόπολη ἢ κεφαλοχῶρι ἐκλεγόταν ἕνας ἀντιπρόσωπος καὶ ὅλοι μαζὶ ἀποτελοῦσαν τὴν κεντρικὴ δωδεκαμελὴ ἐπιτροπὴ ἢ κυβέρνηση τῆς ὁμοσπονδίας, ποὺ ἔδρευε, ὅπως εἴπαμε, στὸν Μαχαλά.

Ἡ ἐπιχείρηση ἐξελίχθηκε φυσικὰ σὲ ἀποτυχία, γιατὶ τὰ τελευταῖα χρόνια, ὁ ἐξαγόμενος ἄργυρος δὲν ἀνταποκρινόταν στὶς ἀπαιτήσεις τῆς πύλης καὶ ὁ σουλτάνος ἐπέμενε νὰ συνεχίζονται οἱ ἐργασίες καὶ νὰ παραδίνονται κάθε χρόνο στὸ θησαυροφυλάκιό του 220 ὀκάδες καθαρὸ ἀσῆμι.

Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Urquhart ἀναφέρει ὅτι, γιὰ νὰ ἐξασφαλήσουν οἱ κάτοικοι τὴν κοινοτική τους ἐλευθερία, ἀγόραζαν κάθε χρόνο ἱσπανικὰ τάλληρα ποὺ τὰ ἔλυωναν καὶ τὰ ἔστελναν στὸ νομισματοκοπεῖο σὰ νὰ εἶχαν μόλις ἐξαχθεῖ ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴ γένεση καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ μεταλλευτικοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν Μαντεμοχωρίων.

Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821, ποὺ ἐπεκτάθηκε καὶ ξεσήκωσε καὶ τὴ Χαλκιδική, ἔθεσε τέρμα στὴν ἐπιβίωση τοῦ συνεταιρισμοῦ αὐτοῦ. Οἱ κάτοικοί τους σκορπίστηκαν, κτυπημένοι ἀπὸ διάφορες συμφορές. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ξαναγύρισαν δὲν μπόρεσαν νὰ φέρουν τὰ χωριά τους στὸ προηγούμενο καθεστώς: ἔπαψε πιὰ τώρα νὰ ἰσχύει ἡ παλαιὰ ὀργάνωση τοῦ μεταλλευτικοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ οἱ κάτοικοι ἐπιβαρύνθηκαν μὲ τοὺς φόρους ποὺ πλήρωναν καὶ οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ ραγιάδες, καθὼς καὶ μὲ τὰ ἔξοδα γιὰ τὴ συντήρηση ἑνὸς τουρκικοῦ σώματος 1.000 ἀνδρῶν τὸ ὁποῖο φύλαγε τὰ μεταλλεῖα.

Ναουσαΐικες παροιμίες

ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ Νικ. Σπαρτση

— Πάρτε θούρτσεις κὶ λαγάργια ἔρχιτε ἡ Μεγάλη Πέμπτη.

— Ὅλα τὰ τζάκια καπνίζουν τί μαγειρεύουν;

—Πάρε λόγια κὶ χτύπα στοὺ ντουβάρι.

—Κὰ τοὺν τοίχουν τοὺ χουρό.

—Τί εἶσε μπράτιμι ἱδρουμένους μὴ λουλὸν ἀπάλιβεις;

—Σκάζε οὺ ντιάτανος ποὺ κλάνε οὺ πιθαμένους.

—Οὺ οὐκνὸς πάνει μακρυὰ κι οὺ τσιμπρῆς χάνει πουλλά.

—Πήττα ποὺ στέκητε φίλουν καρτιράρε.

—Ὅσα μύθια τόσα ἀλήθια.

—Γκόγκους πήγεις, Μίχους ἤρθεις (δὲν ἔκανεις τίποτα).

—Δὲν ἀρτιρνάε ἀπ' τοὺ σιάρκου νὰ φάε κὶ οὺ καραμάνους.

— Οὔτι μικρὸς εἶσε κι οὔτι οὐλίγου τρῶς (Μεγάλωσες).

—Ἄρπαζε νὰ φᾶς κὶ κλέψε νὰ χεις.

—Κάθι χώρα καὶ ζαχώνι κάθε μαχαλὰς καὶ τάξη.

—Οὔπου δὲ φτάνεις μὴ φτύνεις.

—Ἔλα γείτουνα νὰ σκάψουμε. Οὔτι γὼ οὔτι τὰ πιντγιά μου. Ἔλα νὰ τρυγήσουμε. Κι γὼ κὶ τὰ πιντγιά μου.

—Ἄλλοι σκάφτουν κὶ κλαδεύουν κι ἄλλοι πίνουν κὶ μιθοῦν.

—Πέτρα ποὺ τρουκουλωνέτα ρίζα δὲν πιάνει.

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

(Ἀνάλυση τῆς ζωῆς τόυ, τοῦ ἔργου του καὶ τῆς προσφορᾶς του)

τοῦ Θωμᾶ Τσουκαλᾶ
Φοιτ. Α.Σ.Ο.Ε.Ε

«Ὑπῆρξε ὁ πρωτοπόρος τῆς εὐρωπαϊκῆς διανοήσεως, ποὺ διχάστηκε ἀνάμεσα στὸν θετικισμὸ καὶ τὴν ἑνόραση».

Ὁ Ἀριστοτέλης γεννήθηκε τὸ 384 π.Χ. στὰ Στάγειρα τῆς Χαλκιδικῆς, παλιὰ ἰωνικὴ ἀποικία, ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στὸν σημερινὸ Σταυρό. Ὁ πατέρας του Νικόμαχος ἦταν γιατρὸς τοῦ βασιλιᾶ τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα Β΄, ἐνῶ ἡ μητέρα του Φαιστιάδα καταγόταν ἀπὸ τὴν Χαλκίδα. Ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης ἔχασε τοὺς γονεῖς του πολὺ νέος, τὴν ἀνατροφή του καὶ τὴν κηδεμονία του ἀνέλαβε ὁ Πρόξενος, συγγενὴς του ἀπὸ τὴν Ἀταρνέα τῆς Μυσίας, στὴν Μ. Ἀσία.

Σὲ ἡλικία 18 ἐτῶν (366), ἀφοῦ πῆρε τὴν παραδοσιακὴ παιδεία τῆς ἐποχῆς του, ὁ Πρόξενος τὸν ἔστειλε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ φοιτήσει στὴν Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνα. Ὁ Ἀριστοτέλης παρακολούθησε μαθήματα στὴν Ἀκαδημία περίπου εἴκοσι χρόνια. Διδάχτηκε καὶ ἔμαθε πάρα πολλὰ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ ἡ σκέψη του ἐπηρεάστηκε πάρα πολὺ ἀπὸ τὸν μεγάλο φιλόσοφο, ἀλλὰ τελικὰ ὁ μαθητὴς ἦρθε σὲ ἰδεολογικὴ σύγκρουση μὲ τὸν δάσκαλο. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἀκαδημίας ἦταν ὑπερθεωρητικὸς καὶ μυστικιστής, ἐνῶ ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν ἐρευνητικὸ καὶ ἀνήσυχο πνεῦμα. Γενικὰ ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν σοφὸς ἐρευνητής, ὄχι ἐρευνητικὸς φιλόσοφος.

Πολλοί, παρουσιάζοντας σὰν ἀποδείξεις διάφορες ἀρχαῖες πηγές, ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, κριτικάρισε, ἐνῶ ἦταν μαθητὴς τῆς Σχολῆς, πολλὲς φορὲς τὰ πλατωνικὰ δόγματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔρθει ἀναπόφευκτα σὲ σύγκρουση μὲ τὸν ἐμπνευστή τους. Μάλιστα, ὅταν κατηγορήθηκε γι' αὐτὴ του τὴν στάση ἀπέναντι στὴν πλατωνικὴ ἰδεοκρατία καὶ πολιτειολογία, δὲ δίστασε νὰ ἀπαντήσει: «δυοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν». Καὶ οἱ Λατῖνοι ποὺ βρίσκονταν πιὸ κοντὰ στὴν ἀρχαία παράδοση, μετέφρασαν τὴν παραπάνω φράση ὡς ἑξῆς: «Amicus Plato, sed magis amica veritas». (Φίλος μὲν Πλάτων, φιλτέρα δ' ἀλήθεια). Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ἡ ἄποψη αὐτή, ὅσον ἀφορᾶ τὶς σχέσεις τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι σωστή.

Παρόλη, τὴν πιθανὴ ἀντίθεσή του μὲ τὸν δάσκαλό του, ὁ Ἀριστοτέλης, κατὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν του, ἔγινε συνεργάτης τῆς Ἀκαδημίας καὶ φαίνεται ὅτι στὴν περίοδο αὐτή, δίδαξε ρητορική, ὅπως ἄλλωστε ἐπιβάλλονταν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. (Σύγχρονός του ἦταν ὁ Δημοσθένης καὶ λίγο μεγαλύτερος ὁ Ἰσοκράτης).

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος διόρισε προϊστάμενο τῆς Ἀκαδημίας τὸν Σπεύσιππο, ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπειδὴ εἶχε γίνει πνευματικὰ αὐτεξούσιος καὶ δὲ μποροῦσε νὰ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ κηδεμονία τοῦ Σεύσιππου ποὺ εἶχε ὁλότελα διαφορετικὲς κατευθύνσεις, ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ πῆγε στὴ πόλη Ἄσσο τῆς Αἰολίδας, ὅπου κυβερνήτης ἦταν ὁ Ἑρμείας, μαθητὴς κι αὐτὸς τῆς Ἀκαδημίας.

Στὴν Ἄσσο, ὁ Ἀριστοτέλης ἵδρυσε φιλοσοφικὴ σχολή, ποὺ ἦταν θυγατέρα τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ ἔμεινε μόνο τρία χρόνια, γιατὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἑρμείας δολοφονήθηκε ἀπὸ τοὺς Πέρσες. Ὁ Ἀριστοτέλης παντρεύτηκε τὴν ἀνηψιὰ τοῦ Ἑρμεία, Πυθιάδα καὶ μετὰ τὸν θανατό της παντρεύτηκε ἢ συνέζησε μὲ τὴν ἑταίρα Ἑρπυλλίδα.

Ἀπὸ τὴν Ἄσσο, ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ μεταφέρθηκε στὴν Μυτιλήνη, ἀλλὰ τὴν ἄλλη χρονιὰ (343) ὁ Φίλιππος Β΄, ποὺ πιθανότατα τὸν εἶχε γνωρίσει νεαρὸ ἀκόμη στὴν αὐλὴ τοῦ πατέρα του Ἀμύντα, τὸν κάλεσε γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴν διαπαιδαγώγηση τοῦ ἀτίθασσου γιοῦ του Ἀλέξανδρου.

Τὸ 335—334, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ξεκίνησε γιὰ τὴν ἐκστρατεία του στὴν Ἀσία, ὁ Ἀριστοτέλης ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα, ὄχι ὅμως καὶ στὸ περιβάλλον τῆς Ἀκαδημίας. Ἔχοντας ἀρχίσει νὰ διαμορφώνει δικές του φιλοσοφικὲς ἀντιλήψεις καὶ δικό του τρόπο σκέψεως, ποὺ θὰ τὸν ὁδηγήσουν ἀργότερα στὴν κορυφὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς διανοήσεως, ἄνοιξε δική του σχολή, πρὸς τὶς ὄχθες τοῦ Ἰλισσοῦ, κοντὰ στὸν ναὸ τοῦ Λύκειου Ἀπόλλωνα (στὴν περιοχὴ ἴσως ποὺ βρίσκονται σήμερα τὰ ἀνάκτορα τῆς ὁδοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ). Ἡ Σχολὴ ὀνομάστηκε Περιπατητική, γιατὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία παράδοση συνήθιζε νὰ διδάσκει βαδίζοντας. Ὁ πρωϊνὸς περίπατος εἶχε διδακτικὸ χαρακτήρα καὶ ἦταν ἀφιερωμένος στὴν φιλοσοφία καὶ στὴν ἐπιστήμη, ἐνῶ ὁ ἀπογευματινὸς γίνονταν, ὑπὸ μορφὴ διαλέξεων, γιὰ τὸ πολὺ κοινὸ καὶ ἦταν ἀφιερωμένος στὴν ρητορική.

Ἡ Περιπατητικὴ Σχολή, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πλατωνικὴ ἀκαδημία, εἶχε ὀργάνωση πανεπιστημιακοῦ ἱδρύματος ποὺ σκοπός του ἦταν ἡ συστηματικὴ ὀργάνω

ση καὶ διδασκαλία τοῦ συνόλου τῶν γνώσεων. Εἶχε μεγάλη βιβλιοθήκη, ὅπου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχαν μεταφρασμένα αἰγυπτιακά, χαλδαϊκὰ καὶ γενικὰ ἀσιατικὰ συγγράμματα, ποὺ ἀναφέρονταν σὲ διάφορα προβλήματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν (ζωολογία, βοτανολογία, ἀνθρωπολογία κ. ἄ.). Οἱ μαθητὲς τῆς σχολῆς ἀνελάμβαναν ἐργασίες, μάζευαν ἐπιστημονικὸ ὑλικό, ἐργάζονταν συστηματικὰ πάνω σὲ διάφορα θέματα καὶ τελικὰ τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἀνακοινώνονταν στὸν δάσκαλο καὶ στοὺς μαθητὲς τῆς Σχολῆς.

Μόνο ἂν φανταστοῦμε τὸν Ἀριστοτέλη περιστοιχισμένο ἀπὸ ἕνα ἐπιστημονικὸ ἐπιτελεῖο αὐτῆς τῆς μορφῆς, μποροῦμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸν πολυδιάστατο φιλοσοφικὸ καὶ ἐπιστημονικό του νοῦ, ποὺ τόσο πολὺ βοήθησε τὴν ἄνοδο τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν ἐπικράτηση τοῦ ἀντιμακεδονικοῦ ἐθνικιστικοῦ κόμματος, δὲν κινδύνευε μόνο ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλὰ καὶ ἡ Σχολή του. Γι' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νὰ φύγει στὴν Χαλκίδα, ὅπου πέθανε τὸν ἑπόμενο χρόνο (322 π.Χ.) ἀπὸ χρόνιο στομαχικὸ νόσημα σὲ ἡλικία 62 ἐτῶν.

Ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτος ἐπιχείρησε νὰ ταξινομήσει τὶς ἐπιστῆμες ἀνάλογα μὲ τὸ ἀντικείμενο ποὺ ἀπασχολοῦνται. Ἔτσι σύμφωνα μὲ τὴν ἀριστοτελικὴ ταξινόμηση οἱ ἐπιστῆμες χωρίζονται:

1 Ποιητικές. Εἶναι οἱ ἐπιστῆμες ποὺ ἀναφέρονται στὴν γνώση τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιητικῆς ἐνέργειας τοῦ νοῦ.

2) Πρακτικές. Εἶναι οἱ ἐπιστῆμες ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἀποτέλεσμα καὶ διαιροῦνται σέ: α) Πολιτικὴ β) Οἰκονομικὴ καὶ γ) Φρόνηση (Ἠθική).

3) Θεωρητικές. Εἶναι οἱ ἐπιστῆμες ποὺ ἔχουν ἀντικείμενό τους τὴν γνώση γιὰ χάρη τῆς γνώσης.

Τὶς τελευταῖες ὁ Ἀριστοτέλης τὶς θεωροῦσε εὐγενέστερες, γι' αὐτὸ ἀσχολήθηκε περισσότερο μ' αὐτές. Στὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες ἀνήκουν α) τὰ Μαθηματικά, ποὺ ἔχουν ἀντικείμενό τους τοὺς ἀριθμούς, τὰ σχήματα κ.λ.π. δηλ. στοιχεῖα ποὺ τὰ ἐξετάζουμε ἀφηρημένα χωρὶς νὰ ὑπολογίζουμε τὰ ἀντικείμενα στὰ ὁποῖα ἀναφέρονται β) ἡ Φυσική, ποὺ ἐξετάζει τὰ πράγματα τῆς φύσεως καὶ ὑλοποιεῖ τὰ μαθηματικὰ ὄντα (ἀριθμός, σχῆμα κλπ.). γ) ἡ θεολογία, ποὺ ἐξετάζει τὸ «Ὄν», τὸ Πρῶτο καὶ Τελικὸ Αἴτιο. Ἡ Θεολογία ὀνομάζεται καὶ Πρώτη Φιλοσοφία ἐνῶ τὰ Μαθηματικὰ καὶ ἡ Φυσική, Δεύτερη Φιλοσοφία.

Ἐπίσης ὁ Ἀριστοτέλης προσδιόρισε τὶς μορφὲς τοῦ πολιτεύματος ὡς ἑξῆς: 1) μοναρχία 2) ἀριστοκρατία 3) δημοκρατία. Παρεκτροπὴ τῆς μοναρχίας εἶναι ἡ τυραννία, τῆς ἀριστοκρατίας ἡ ὀλιγαρχία καὶ τῆς δημοκρατίας ἡ ὀχλοκρατία.

Διάφορες ἀρχαῖες καὶ ἀραβικὲς ἀριστοτελικὲς πηγὲς ὑπολογίζουν ὅτι τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλη ἀνέρχονται σὲ 1000. Ὁ Ἀριστοτέλης πρὶν τὸ 335 ἔγραψε ἐξωτερικοὺς λόγους ποὺ εἶναι ἐπηρεασμένοι κυρίως ἀπὸ τὶς πλατωνικὲς ἰδέες (Εὔδημος ἢ Περὶ ἀθανασίας τῆς Ψυχῆς, Προτρεπτικός, Περὶ φιλοσοφίας ἢ Περὶ Ἀγαθοῦ). Ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη μ' αὐτὰ τοῦ Πλάτωνα σώζονται πολὺ λίγα. Τὸ σπουδαιότερο ὅμως συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη ἀρχίζει μετὰ τὴν ἵδρυση τοῦ Περιπάτου καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενό του χωρίζεται στὶς παρακάτω ἐπιστημονικὲς συλλογές.

1) Τὰ λογικὰ συγγράμματα ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπιστήμη τῆς Λογικῆς καὶ εἶναι γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα Ὄργανο. Τὰ συγγράμματα αὐτὰ εἶναι α) Κατηγορίαι β) Περὶ ἑρμηνείας γ) Ἀναλυτικὰ πρότερα δ) Ἀναλυτικὰ ὕστερα ε) Τοπικὰ στ) Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων. Στὴν ἴδια σειρὰ μποροῦν νὰ περιληφθοῦν καὶ τὰ «Περὶ τέχνης ρητορικῆς», «Περὶ ποιητικῆς»

2) Τὰ «Μετὰ τὰ Φυσικά» ἢ Πρώτη Φιλοσοφία Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα ἀριστοτελικὰ συγγράμματα καὶ διακρίνεται γιὰ τὶς σφιχτοδεμένες φιλοσοφικὲς ἔννοιες.

3) Τὰ Φυσικά. Περιλαμβάνει τὰ ἔργα ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἔρευνα τῆς φύσεως: Περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως, περὶ Οὐρανοῦ, Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ γίγνεσθαι, Περὶ κόσμου, Περὶ τὰ ζῶα ἱστορία, Περὶ ζώων μορίων, Περὶ ζώων γενέσεως κ. ἄ. Στὴν ἴδια κατηγορία περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἔργο «Περὶ Ψυχῆς» ποὺ ἀνήκει καθαρὰ στὸν χῶρο τῆς ψυχολογίας.

4. Ἠθικὸ καὶ Πολιτικὰ συγγράμματα. Στὴν σειρὰ αὐτὴ ἀνήκουν: α) Ἠθικὰ Νικομάχεια β) Ἠθικὰ Εὐδήμεια γ) Ἠθικὰ Μεγάλα δ) Πολιτικά, ὅπου ἀναφέρεται σὲ 158 ἀρχαῖα πολιτεύματα, ἰσαρίθμων ἀρχαίων πόλεων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα σπουδαιότερο εἶναι «ἡ Ἀθηναίων Πολιτεία».

Εὔκολα μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε ὅτι τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη ἀποτελοῦν μία ὁλόκληρη ἐγκυκλοπαίδεια μέσα στὴν ὁποία περιλαμβάνονται ὅλες οἱ γνώσεις τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἀναμφισβήτητα, ἡ προσφορά του στὸ φιλοσοφικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ πεδίο εἶναι πολὺ μεγάλη.

Οἱ νέοι χρόνοι παρέλαβαν τὸν Ἀριστοτέλη ἀπὸ τοὺς Ἄραβες,

(Συνέχεια στὴ σελίδα 158)

Η ἑλληνική παράδοση

τῆς Νανᾶς Μιμιλίδου

Μέσα στὰ ἐννοιολογικὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὴν ἔννοια τοῦ ἔθνους περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἔννοια τῆς Παράδοσης. Ἂν γιὰ κάθε λαὸ ἡ ἱστορικὴ προέλευση καὶ δικαίωση βρίσκεται ἀκριβῶς στὴν ταύτισή του μὲ μιὰ ἐθνότητα, αὐτὸ μποροῦμε νὰ τὸ δεχτοῦμε ἀνεπιφύλακτα γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Λαό, ποὺ σὰν ἰδιαίτερη καὶ συγκεκριμένη ἐθνότητα, διακρίνεται γιὰ τὴ μοναδικότητά της. Ποιοὶ εἶναι ὅμως οἱ παράγοντες ἐκεῖνοι ποὺ συνετέλεσαν ὥστε στὴ τρισχιλιόχρονη ἱστορικὴ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά του νὰ ἐμφανίζονται, στὶς γενικὲς τους γραμμὲς ἀναλλοίωτα; Νομίζω, λοιπόν, πὼς στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ σταθοῦμε στὸ περιεχόμενο καὶ τὸ ρόλο τῆς Παράδοσης, ὅπως αὐτὴ ὑπάρχει μέσα καὶ μαζὶ μὲ τὸ ἔθνος. Εἶναι ἡ Κοινὴ συνείδηση ὅλων γιὰ τὴν προέλευση τὴ μοῖρα, καὶ τὰ πεπρωμένα τῆς Φυλῆς. Αὐτὸ βέβαια, συνθέτει τὴν ἔννοια τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ ἐδῶ πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι ἡ παράδοση εἶναι αὐτὴ ποὺ παίζει αὐτὸ τὸν ἑνοποιητικὸ ρόλο γιὰ τὴ δημιουργία τῆς κοινῆς συνείδησης.

Εἰδικώτερα, ἡ παράδοση ὅπως διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ κοινωνικὴ καὶ πολιτικοοικονομικὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους, καλύπτει ταυτόχρονα ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς του. Τὰ βιώματα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς μεγάλους σταθμοὺς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, γέννηση, θάνατος, ἡ ταύτιση τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴ γῆ, οἱ μορφὲς τῆς τέχνης ποὺ γεννήθηκαν καὶ ἀναπτύχθηκαν κάτω ἀπὸ συγκεκριμένες ἱστορικές — κοινωνικὲς συνθῆκες, οἱ ἠθικὲς ἀξίες ποὺ στηρίζονται στὴ θρησκευτικὴ ζωὴ καὶ τὶς πνευματικὲς ἀναζητήσεις, ὅλ' αὐτὰ εἶναι στοιχεῖα ποὺ περιέχονται μέσα στὴν ἔννοια τῆς Παράδοσης.

Ἀπὸ τὴν παρατήρηση καὶ τὴν ἔρευνα τῶν μορφῶν τῆς Παράδοσης, διαπιστώνουμε μιὰ ἐκπληκτικὴ διαδικασία ποὺ ἐπιτρέπει στὴν Παράδοση νὰ ἔχει ἕνα διαχρονικὸ χαρακτῆρα. Εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ διαχρονικότητα τῆς Παράδοσης εἶναι ὁ παράγοντας ἐκεῖνος ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον συμβάλλει στὸν ἐμπλουτισμὸ καὶ τὴ διαιώνισή της. Αὐτὴ ἡ διαχρονικότητα, εἶναι ἡ μεταφορὰ ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ τῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν τῆς Φυλῆς. Οἱ ἀλλοιώσεις εἶναι ἀναπόφευκτες, ἀλλὰ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάλυση βεβαιώνει ὅτι πρόκειται γιὰ τὴ διείσδυση τοῦ νέου, ἀφοῦ ἡ ἀνθρώπινη φύση σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις της, ἔχει μιὰ δυναμικὴ ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀναστολές. Ἔτσι, ἐξηγεῖται τὸ πῶς ἡ παράδοση ἐπιβιώνει ἀκόμη καὶ σὲ περιόδους ποὺ ὄχι μόνο οἱ ἐπὶ μέρους ἐθνικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ παγκόσμιοι πολιτισμοί, συγκλονίζονται ἀπὸ κρίσεις καὶ παντοῦ σημειώνονται ἀνακατατάξεις.

Εἶναι πολὺ σημαντικὸ νὰ δοῦμε, μὲ μιὰ κριτικὴ στάση, ποιὰ εἶναι ἡ δομὴ τῆς Ἑλληνικῆς Παράδοσης. Κι αὐτό, γιατὶ ἡ Ἑλληνικὴ παράδοση ἔχει μιὰ ἰδιαιτερότητα, ποὺ εἶναι προφανής: Εἶναι ὁ χῶρος ὅπου ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔζησε δεκάδες αἰώνων καὶ ὅπου σημειώθηκαν οἱ θετικὲς ἐπιδράσεις τοῦ ἀρχαίου στὸ σύγχρονο κόσμο. Ἡ ἀρχαία σοφία, περνώντας μέσα ἀπὸ τὶς παροιμίες καὶ ὅλες τὶς ἄλλες μορφὲς ποὺ διάλεξε ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ, ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζει τὰ βήματα τῆς ἀνθρώπινης πορείας μέσα στὴν Ἱστορία.

Ὁ πλοῦτος τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης εἶναι ἐντυπωσιακός. Μέσα ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ἔθιμα, τὴ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονική, τὰ κεντήματα, τὶς τοπικὲς ἐνδυμασίες καὶ τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα, τὰ χειροτεχνήματα, μέσ' ἀπ' ὅλ' αὐτά, βλέπουμε τὶς περιπέτειες τὶς προόδους καὶ τὶς ὀπισθοδρομήσεις τοῦ ἔθνους, τὶς ἀνησυχίες καὶ τὶς πεποιθήσεις του, τὴ λαϊκὴ φιλοσοφία γιὰ τὴ ζωή. Ἡ βαθύτερη οὐσία τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ, ἡ σχέση του μὲ τὸ θεῖο, ἡ ἀναζήτηση καὶ ἐξιδανίκευση τοῦ ὡραίου, ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ἐκπλήξεων τῆς ζωῆς, εἶναι ἄξονες πάνω στοὺς ὁποίους στηρίζεται ἡ παράδοση. Ἡ ἀγάπη τῶν ἀνθώπων μεταξύ τους, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ πρόοδος, ὁ ὕμνος στὸν ἔρωτα, τὸ ἀνάθεμα καὶ ἡ κατάρα στὸ θάνατο, ἡ βελτίωση τῆς ζωῆς μέσα στὴν καθημερινότητα, ἡ ἐξοικείωση μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς Φύσης, νὰ μερικοὶ τομεῖς ποὺ καλύπτονται ἀπὸ τὴν Παράδοση.

Τὸ πιὸ ἐκπληκτικὸ σχετικὰ μὲ τὴ δημιουργία καὶ τὴν ὕπαρξη τῆς Παράδοσης, εἶναι ἡ ἀπουσία ἑνὸς συγκεκριμένου δημιουργοῦ. Ποιὸς εἶναι ὁ «πρῶτος διδάξας»; Ἐρώτημα ποὺ μένει ἀναπάντητο. Δὲν ὑπάρχει ἕνας ποὺ συνθέτει καὶ δημιουργεῖ. Εἶναι ὅλοι ταυτόχρονα. Ὁ ἕνας εἶναι ὁ ἐκφραστὴς ὅλων. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἄμεση ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους. Τὰ ἐρεθίσματα εἶναι κοινά, οἱ ἀντιδράσεις περίπου ταυτόσημες. Μὲ μικρὲς παραλλαγὲς βλέπουμε τὸ λαὸ ν' ἀντιμετωπίζει τὰ κοινὰ γιὰ ὅλους ζητήματα μὲ τὸν ἴδιο

(Συνέχεια στὴ σελίδα 146)

Ἡμερολόγιον τῶν κυριοτέρων γεγονότων τῆς ἐπαναστάσης τῶν Ναουσαίων τό 1822

Ε'

(συνέχεια ἀπὸ τὸ 10ον τεῦχος)

22 Οἱ μάχες στὸν Πύργο τοῦ Ζαφειράκη

18.4.1822 (νέο ἡμερολόγιο)' Οἱ Τοῦρκοι προχωροῦν γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Πύργου τοῦ Ζαφειράκη (Δυτικὸς Πύργος), τελευταῖο ὀχυρὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ Ζαφειράκης, ὁ Γιαννάκης Καρατάσσιος καὶ 500 πολεμιστὲς ὀχυρώνονται στὸν Πύργο.

Ὁ Κεχαγιᾶς μπέης στήνει τὰ πυροβόλα στὸ λόφο Ἀη Λιὰ καὶ βομβαρδίζει τὸν Πύργο. Διεξάγονται σφοδρὲς μάχες οἱ ὁποῖες διαρκοῦν τρεῖς μέρες. Οἱ ὑπερασπιστὲς ἀποκρούουν ὅλες τὶς Τουρκικὲς ἐπιθέσεις.

21.4.1982. Τὰ ξημερώματα ὁ Ζαφειράκης μὲ ὁμάδα ὁπλιτῶν καὶ ἀρκετὰ γυναικόπαιδα βγαίνουν κρυφὰ ἀπὸ τὸν Πύργο καὶ κατορθώνουν νὰ φθάσουν στὸ Ἅγιο Νικόλαο, μὲ λίγες σχετικῶς ἀπώλειες.

22.4.1822. Οἱ Τοῦρκοι πλησιάζουν τὸν Πύργο ἀπὸ πολλὲς πλευρές, ἐπιτίθενται μὲ σφοδρότητα, ἀνατρέπουν τὴν ἀντίσταση τῶν ἐπαναστατῶν καὶ εἰσβάλουν στὸ Πύργο. Αἱματηρὲς μάχες λαμβάνουν χώραν στὰ διαμερίσματα τοῦ Πύργου, στὸν αὐλόγυρο καὶ στὰ διάφορα παραρτήματα. Στὶς μάχες αὐτὲς περίπου 400 Ναουσαῖοι καὶ πολλαπλάσιοι τοῦρκοι στρατιῶτες σκοτώνονται. Ὁ Γιαννάκης Καρατάσσιος μὲ λίγους ἄνδρες κατορθώνουν νὰ διασωθοῦν.

23. Τὸ ὁλοκαύτωμα — Σφαγὴ στὸ Κιόσκι

22.4.1822 Ἀρκετὲς γυναῖκες καὶ κοπέλλες τῆς Νάουσας συγκεντρώνονται κοντὰ στὴν γέφυρα τῆς Ἀράπιτσας. (γέφυρα τῶν Στουμπάνων) καὶ προσπαθοῦν νὰ βροῦν τρόπο διαφυγῆς. Γίνονται ὅμως ἀντιληπτὲς ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ περικυκλώνονται στὸν ὁμώνυμο καταρράκτη. Οἱ Ναουσαῖες μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ συλληφθοῦν, ἀποφασίζουν καὶ κατακρημνίζονται στὸ βάραθρο τοῦ καταρράκτου μαζὶ μὲ τὰ μικρά παιδιά τους, προτιμώντας τὸν τραγικὸ ἀλλὰ ἔνδοξο θάνατο, ἀπὸ τὴν ἀτίμωση καὶ τὸν ἐξισλαμισμό.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς συνεχίζει τὴν σφαγή, τὴν λεηλασία καὶ τὸν ἐμπρησμὸ στὴν πόλη καὶ σ' ὅλη τὴν ἐπαρχία Ναούσης. Περισσότεροι ἀπὸ δύο χιλιάδες ἄνδρες τῆς Νάουσας καὶ τῆς ἐπαρχίας ὁδηγοῦνται στὸ Κιόσκι ὅπου σφάζονται καὶ ἀπαγχονίζονται ὁμαδικῶς. Στὸ ὄργιο τῆς σφαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας πρωτοστατοῦν οἱ Ἑβραῖοι ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὸν τουρκικὸ στρατό, σ' ὅλες τὶς ἐπιχειρήσεις.

24. Αἰχμαλωσία τῶν γυναικοπαίδων — Θάνατος τοῦ Ζαφειράκη

Οἱ ἐπαναστατες συγκεντρώνονται στὸ Βέρμιο. Ὁ γεροκαρατάσσιος καὶ ὁ Ἀγγελῆς Γάτσος μὲ τοὺς συντρόφους τους ἀντιλαμβάνονται ὅτι τὰ στετνὰ Σελίου φρουροῦνται ἀπὸ τοὺς Κονιάρους τοῦ Σαρηγκιόλ Κοζάνης, ἐπιτίθεντοι καὶ τοὺς διασκορποῦν.

— Ἰσχυρὸ τουρκικὸ σῶμα κατορθώνει νὰ περικυκλώσει τὸν Ζαφειράκη μὲ τὰ γυναικόπαιδα. Ὁ Ζαφειράκης μὲ τὸν Γιαννάκη Καρατάσσιο πολεμώντας κατορθώνουν νὰ διαφύγουν. Τὰ γυναικόπαιδα αἰχμαλωτίζονται. Μεταξὺ τῶν γυναικοπαίδων συμπεριλαμβνονται οἱ οἰκογένειες τῶν ὁπλαρχηγῶν Καρατάσσιου, Ζαφειράκη, Ραμαντάνη Μαλάμου καὶ Καμπίτη.

— Ὁ Ζαφειράκης μὲ τὸν Γιαννάκη Καρατάσσιο, ὕστερα ἀπὸ περιπετειώδη πορεία φθάνουν στὸ δάσος Σουφολιὸ περιοχῆς Βεροίας (Μεταξὺ Ἐπισκοπῆς καὶ Σταυροῦ). Ἐκεῖ γίνονται ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τὰ τουρκικὰ ἀποσπάσματα. Κατὰ τὴν διάρκειας τῆς συμπλοκῆς σκοτώνονται ὁ Ζαφεριάκης καὶ ὁ ιΓαννάκης Καρατάσσιος μὲ τοὺς συντρόφους τους.

— Ὁ Ἐμπὸὺ Λουμπούτ ἐπιτρέπει τὸν στρατὸ καὶ τὸν ὄχλο ποὺ τὸν ἀκολουθεῖ νὰ ὀργιάσει ἐπὶ πέντε μέρες στὴν Νάουσα.

24.4.1821. Ὁ Ἐμπὸὺ Λουμπούτ εἰσέρχεται θριαμβευτικὰ στὴν πόλη καὶ κατασκηνώνει κοντὰ στὸν Πύργο τοῦ Ζαφειράκη, ποὺ καπνίζει ἀκόμα. Ἐνώπιον του παρελαύνουν οἱ οἰκογένειες τῶν πολεμιστῶν καὶ τῶν ἄλλω Ναουσαίων. Στὴν ἀρχὴ τῆς παρελάσεως, ἐπιδεικνύονται τὰ κομένα κεφάλια τοῦ Ζαφειράκη καὶ Γιαννάκη Καρατάσσιου.

— Τὰ αἰχμαλωτισθέντα γυναικόπαιδα μεταφέρονται στὴν Βέροια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Θεσσαλονίκη. Ὁ Λουμπούτ μεταχειρίζεται μὲ ἰδιαίτερη σκληρότητα τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς ὁμήρους. Φρικτά, βασανιστήρια ὑφίστανται οἱ γυναῖκες τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὁπλαρχηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως Ζαφειράκη Καρατάσιου κλπ, ἀρκετοὶ πρόκριτοι τῆς Βέροιας καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Κυριακὸς (πρόξενος τῆς Δανίας).

25. Ἀνασυγκρότηση τῶν Ἐπαναστατικῶν δυνάμεων

—Δύο ἐπαναστατικὲς ὁμάδες ἀνασυγκροτοῦνται. Ἡ μιὰ ὁμάδα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Γεροκαρατάσιο τοὺς δύο γιούς του, τὸν Τσάμη καὶ Κωτούλα, τὸν ,Αγγελῆ Γάτσο μὲ τὸν ἀδελφό του Πέτρο καὶ πολλοὺς ἄλλους πολεμιστές. Ἡ δεύτερη ὁμάδα μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Νάσιο Καμπίτη, Γιάννη Κατσαούνη καὶ Κώστα Μαλάμο ἀποτελεῖται ἀπὸ τριακόσιους πολεμιστές, οἱ περισσότεροι

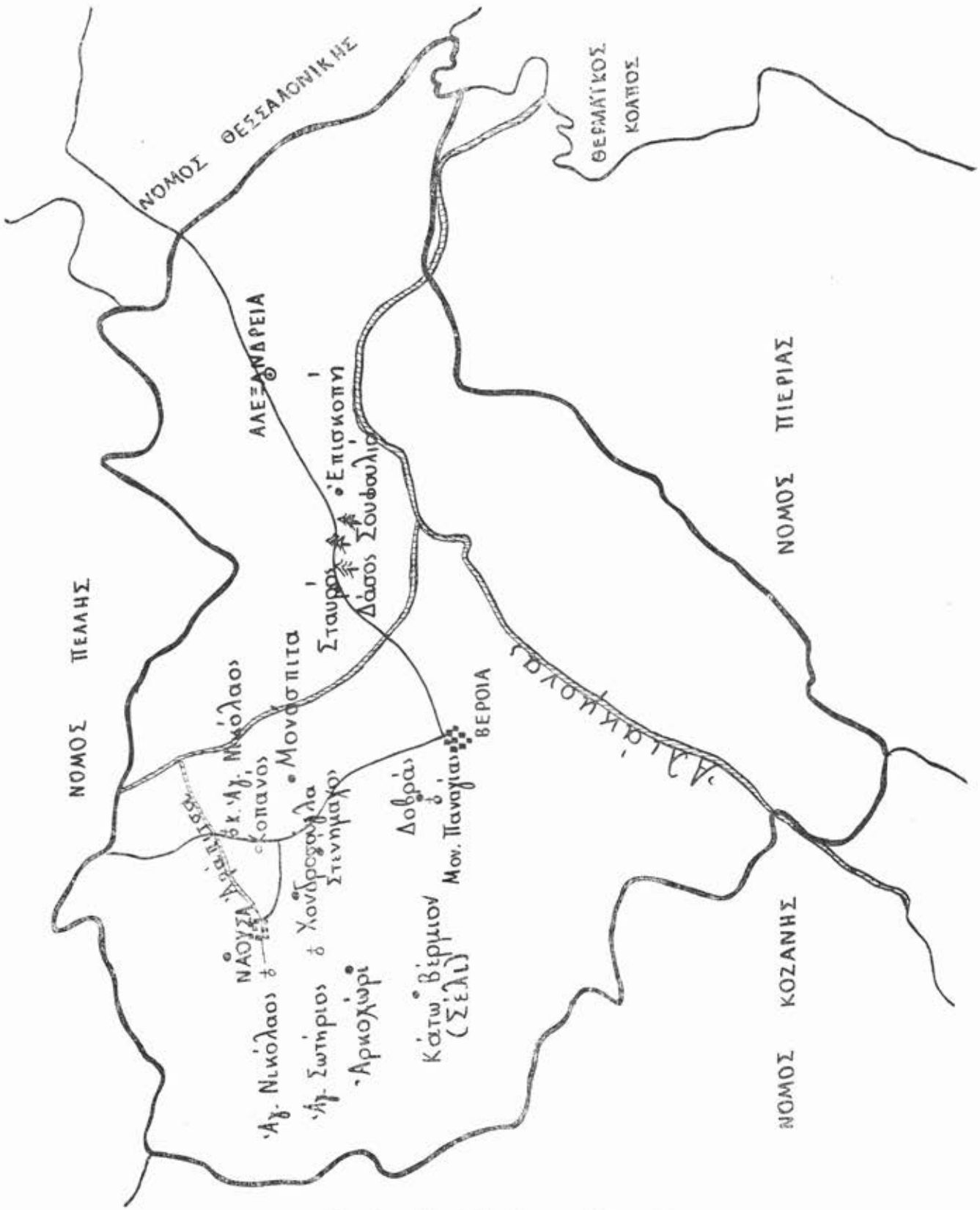

Σκαρίφημα Νομοῦ Ἡμαθίας τῆς Ἑλένης Μήτσαλα

παλαιοὶ κλέφτες τοῦ Βερμίου. Ἡ πρώτη ὁμάδα μὲ ἀρχηγὸ τὸν Γεροκαρατάσιο ἀναπτύσσει δραστηριότητα στὰ ὑψώματα Ναούσης καὶ Βεροίας, ἡ δεύτερη στὸν ἄξωνα Βέροια — Νάουσα — Ἔδεσσα.

— Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπανάστασης στέλνουν ἐπιστολὴ γραμμένη στὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα, στὸν Βαλῆ Θεσσαλονίκης στρατάρχη Ἐμποὺ Λουμπούτ καὶ ἀξιοῦν τὴν ἄμεση ἀπελευθέρωση τῶν γυναικοπαίδων καὶ ἀπειλοῦν νὰ ἐφαρμόσουν σκληρὰ ἀντίποινα σὲ βάρος τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ στὴν περίπτωση ποὺ δὲν ἱκανοποιηθεῖ τὸ αἴτημά τους.

— Ἰσχυρὲς τουρκικὲς δυνάμεις καταδιώκουν τοὺς ἐπαναστάτες. Ὁ Γεροκαρατάσιος βλέποντας ὅτι οἱ προσπθειες ἀναζωπυρώσεως τοῦ ἀγώνα στὴν Μακεδονία εἶναι μάταιες ἀποφασίζει μὲ τοὺς συμπολεμιστὲς του νὰ κατέβουν στὴν Νότια Ἑλλάδα γιὰ νὰ συνεχίσουν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες τὸν ἀγώνα τῆς ἀνεξαρτησίας.

26. Ἡ δράση τοῦ ἐπαναστατικοῦ σώματος Καμπίτη — Κατσαούνη καὶ Μαλάμου

—Στὸ ἐρειπωμένο χωριὸ Δοβρὰ διεξάγεται μάχη. Σκοτώνονται 11 τοῦρκοι στρατιῶτες. Οἱ ἐπαναστάτες μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς Νάσιο Καμπίτη, Γιάννη Κατσαούνη καὶ Κώστα Μαλάμου κατορθώνουν τὴν νύχτα νὰ διασπάσουν τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ φθάνουν στὸ Ἀρκοδοχώρι, ὅπου ὀχυρώνονται.

— Στὸ Ἀρκοχώρι ἐπὶ τρεῖς μέρες διεξάγονται φονικὲς μάχες. Σκοτώνονται πολλοὶ τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες. Σκοτώνεται καὶ ὁ τοῦρκος ἀρχηγὸς Γιαγχιᾶς μπέης. Οἱ Ἕλληνες ὑποχωροῦν πρὸς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Σωτῆρος.

— Νέες σκληρὲς μάχες λαμβάνουν χώραν στὴν περιοχὴ τοῦ μοναστηρίου. Οἱ ἀπώλειες τῶν μαχομένων εἶναι μεγάλες. Οἱ Ἕλληνες περικυκλώνονται καὶ ἀγωνίζονται νὰ διασπάσουν τὸν κλοιό. Στίς μάχες αὐτὲς καὶ στὴν πραγματοποιηθεῖσα τελευταία ἔφοδο τῶν ἐπαναστατῶν πέφτει νεκρὸς ὁ Κώστας Μαλάμος. Ὁ Γιάννης Κατσαούνης μὲ λίγους πολεμιστὲς φεύγει στὸ βουνό. Ὁ Ἀναστάσιος Καμπίτης συλλαμβίνεται αἰχμάλωτος καὶ μεταφέρεται στὴν Βέροια, ὅπου δικάζεται ἀπὸ τουρκικὸ δικαστήριο.

— Ὁ Ἀναστ. Καμπίτης, μὲ ἀκμαῖο τὸ ἠθικό, ἀντιμετωπίζει μὲ περιφρόνηση τοὺς τούρκους δικαστὲς καὶ καταδικάζεται σὲ θάνατο μὲ ἀπαγχονισμό.

ΤΕΛΟΣ

Ἡ ἑλληνικὴ παράδοση

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 143)

τρόπο. Μὲ συντομία, σαφήνεια καὶ εὔστοχα, μὲ μιὰ διάχυτη ἁπλότητα, ὁ ἁπλὸς ἄνθρωπος στὸ χωριὸ στὸ χωράφι, στὴ βοσκή, στὴ θάλασσα, στὸν ἀργαλειό, στὸ πανηγύρι, στὸ χορό, στὸ θάνατο, καθορίζει τὴ σχέση του μὲ τὸ περιβάλλον του, ἀνώνυμα, ἀλλὰ καθολικά.

Ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπίπεδα ποὺ ἡ παράδοση καλύπτει, νομίζω πὼς τὸ περιεχόμενό της εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκφράζει τέλεια τὴν πνευματικὴ θέση τοῦ λαοῦ μας μέσα στὸν κόσμο. Βλέποντας πὼς τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα διατηροῦν τὴ σημασία τους (ὅπως π. χ. ὁ Ἀγώνας γιὰ τὴν Ἀπελευθέρωση τοῦ Ἔθνους ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγό) καὶ πὼς οἱ βασικὲς ἐκφάνσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀποτελοῦν τὴ θεματολογία τῆς Παράδοσης, πιστεύω πὼς μαζὶ μὲ τὴν διαχρονικότητα καὶ ἡ καθολικότητά της, εἶναι οἱ παράγοντες ποὺ ἡ Παράδοση διαδραματίζει καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ ἔθνους, διατηρώντας τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά του ἀναλλοίωτα ἀπὸ τὸ χρόνο.

Θεωρῶ σημαντικὸ νὰ ἀναφερθῶ καὶ στὴ σημερινή, σύγχρονη, πραγματικότητα τῆς παράδοσης. Ζώντας σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ Τεχνολογία ἔχει τὸν πρῶτο λόγο στὴ ζωή μας, δὲ μποροῦμε παρὰ νὰ διαπιστώσουμε πὼς ἡ παράδοσή μας κινδυνεύει. Κινδυνεύει ἀπὸ τὶς αὐθαίρετες προσμίξεις τοῦ νεωτεριστικοῦ ρεύματος τῆς ἐποχῆς μας. Εἶναι βέβαια λεπτὸ ζήτημα νὰ συνδυαστεῖ τὸ παραδοσιακὸ μὲ τὸ σύγχρονο, ἀλλ' ὄχι ἀδύνατο. Δυστυχῶς οἱ νεοέλληνες, ὑποφέρουμε ἀπὸ μιμιτισμὸ καὶ ξενομανία. Βιαστικὰ καὶ ἀνεύθυνα κρίνουμε— ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ — πὼς ἡ παράδοση εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῶν παππούδων μας ποὺ ἐμεῖς σὰν «σύγχρονοι» πρέπει νὰ «ξεπεράσουμε». Ἔτσι ἡ παραδοσιακὴ ζωή, τὰ ἔθιμά μας, ἀκόμη καὶ ἡ γλῶσσα μας, φιλοξενοῦνται στὰ βιβλία καὶ τὰ μουσεῖα ἐνῶ ἐμεῖς ἐπαναπαυόμαστε στὰ κακέκτυπα τῆς ἀντιγραφῆς καὶ στὶς ἀπατηλὲς ὑποσχέσεις τῆς δῆθεν, ἐκσυγχρονιστικῆς ξενομανίας.

Εἶναι ζήτημα ἐθνικῆς ἐπιβίωσης, νὰ σεβαστοῦμε τὶς ρίζες τῆς παράδοσής μας. Νὰ ἀναζητήσουμε, νὰ «ἀνακαλύψουμε», κυριολεκτικά, τὴν παράδοση, ποὺ ζεῖ στὶς γωνιὲς τῆς πατρίδας μας στὶς ψυχὲς τῶν γερόντων. Τὸ νὰ περισώσουμε ὅ,τι ὑπάρχει εἶναι κάτι. Ὄχι ὅμως ἀρκετό. Τὸ νὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε μέσα στὴν Παράδοση εἶναι τὸ πᾶν. Ἀκόμη κι αὐτὴ ἡ ξενομανία μας, θἄπρεπε νὰ μᾶς τὸ εἶχε διδάξει, ἀφοῦ ἡ πλειοψηφία τῶν ξένων, σέβεται καὶ προστατεύει τὴν παράδοσή της.

Ὄχι μόνο κριτικά, λοιπόν, ἀλλὰ καὶ αὐτοκριτικά, ὀφείλουμε σὰν ἄτομα καὶ σὰν σύνολο, νὰ καθορίσουμε τὴ στάση μας ἀπέναντι στὴν Παράδοση, τὴν Ἑλληνικὴ Παράδοση.

Ὁ κανονισμός τῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος

(Συνέχεια ἀπό τό 12ο τεῦχος)

Ἄρθρον 57ον

Ἀπαγορεύεται τῇ Ἐφορείᾳ τῷ συνομολογεῖν δάνεια, ἀγοράζειν ἤ πωλεῖν κτήματα σχολειακά καί διαθέτειν πᾶν περίσσευμα διαχειρίσεως· αἱ περί τοιούτων ζητημάτων ἀποφάσεις ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς τῇ Διαρκεῖ Ἀντιπροσωπείᾳ.

Ἄρθρον 58ον

Ἡ Ἐφορεία καταρτίζει πίνακα τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν, Εὐεργετῶν καί Δωρητῶν τῶν σχολείων, ὃν ἀναρτᾷ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τῶν σχολῶν.

Ἄρθρον 59ον

Ἡ Ἐφορεία κατά τήν ἑορτήν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐπιτελεῖ ἐν μονοεκκλησίᾳ ἐκ περιτροπῆς τελουμένῃ εἰς τάς τέσσαρας ἐνοριακάς ἐκκλησίας μνημόσυνον ὑπέρ τῶν Εὐεργετῶν, Δωρητῶν καί Συνδρομητῶν τῶν σχολείων.

Ἄρθρον 60ὸν

Τακτικοί πόροι τῶν σχολείων εἶνε οἱ ἑξῆς:

1) Ἡ ἐτησία χορηγία τῶν τεσσάρων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν ὁριζομένη εἰς τριάκοντα ἐπί τοῖς ἑκατόν (30%) ἐπί τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων ἑκάστης ἐκκλησίας.

2) Ἡ χορηγία τῶν εἰσπράξεων τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Παναγιεπούλας) ἀφαιρουμένων τῶν ἀναγκαίων πρός συντήρησιν τῆς ἐκκλησίας ἐξόδων.

3) Ἡ χορηγία τῶν εἰσπράξεων τῆς Ὑπαπαντῆς ἐφ' ὅσον τά εἰσοδήματα αὐτῆς θά εἶνε ἐκκεχωρημένα ὑπό τῆς ἐνορίας τῆς Μεταμορφώσεως ὑπέρ τῶν σχολείων.

4) Τό ἓν τρίτον (1/3) τῶν ἐνοικίων (μουκατᾶ) τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου.

5) Τά ἐνοίκια τῶν τοῖς σχολείοις ἀνηκόντων κτημάτων.

6) Τά ὑπό τῶν εἰσιτηρίων δικαιώματα κανονιζόμενα κατ' ἔτος ὑπό τῆς Ἐφορείας τῇ ἐγκρίσει τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τῶν γονέων, ἐξαιρουμένων τῶν ὁμολογουμένως μή δυναμένων νά πληρώσωσιν.

7) Τά ἀπό τῶν ἐλέγχων καί ἐνδεικτικῶν δικαιώματα.

8) Τά ἐκ τῶν προικοτιμήσεων δικαιώματα ὁριζόμενα εἰς δέκα πέντε (15) ἐπί τοῖς χιλίοις ἐπί τοῦ ποσοῦ ἑκάστης προικός ἐνταῦθα ἐκτιμωμένης.

9) Δέκα παράδες ἐπί ἑκάστου φορτίου σταφυλῶν πληρωνόμενοι ὑπό πάντων τῶν παραγωγέων τῇ Ἐφορείᾳ.

10) Τά ἀπό τῶν ἐτικετῶν ἐκ δέκα παράδων δι' ἕκαστον βαρέλιον οἴνου τῶν 50 ὀκάδων πρός πιστοποίησιν τῆς γνησιότητος τοῦ οἴνου.

11) Πέντε παράδες ἐπί ἑκάστης ὀκᾶς νωπῶν κουκουλίων πληρωνόμενοι ὑπό πάντων τῶν παραγωγέων τῇ Ἐφορείᾳ.

12) Εἰς παρᾶς ἐπί ἑκάστου πακέτου νήματος κατεργαζομένου ἐν τοῖς ἐνταῦθα νηματουργείοις.

13) Ἓν γρόσιον ἐπί ἑκάστου μπαλότου σαγιακίων (τόπι ἀπό χοντρό μάλλινο ὕφασμα (γκρί, μαῦρο, καφέ) ἐκ Ναούσης ἐξαγομένου.

14) Τρία γρόσια ἐξ ἑκάστου δέματος (μπάλλας) μαλλίνων ὑφασμάτων τῶν ἐκ τῶν ἐνταῦθα ὑφαντηρίων ἐξαγομένων.

15) Εἴκοσι παράδες ἐπί ἑκάστου βαρελίου τυροῦ ἐντεῦθεν ἐξαγομένου.

16) Ἓν γρόσιον ἐπί ἑκάστου σάκκου κασκαβαλίου (κασέρι)·

17) Δύο γρόσια ἐπί ἑκάστης μπάλλας ξηρῶν κουκουλίων ἐξαγωγῆς.

18) Δέκα παράδες ἐπί ἑκάστου κιβωτίου ἀλάντων (λουκανικῶν) ἐξαγωγῆς.

19) Αἱ ὑπέρ τῶν σχολείων δωρεαί καί τά κληροδοτήματα.

20) Τό κέρδος ἐκ τῆς πωλήσεως μεταξοσπόρου διενεργουμένης ὑπό τῆς Ἐφορείας.

21) Οἱ τόκοι τῶν κατατεθειμένων ἐπ' ὀνόματι τῶν σχολείων κεφαλαίων.

22) Πᾶς ἕτερος πόρος, ὃν ἡ φιλομουσία καί δραστηριότης τῆς Ἐφορείας ἤθελεν ἐξεύρῃ καί ἡ Διαρκής Ἀντιπροσωπεία ἐγκρίνῃ.

Ἄρθρον 61ον

Ἡ Ἐφορεία δικαιοῦται νά ἀποκλείῃ ἀπό τῶν παραδόσεων τῶν σχολείων τά τέκνα τῶν δυστροπούντων νά πληρώσωσι τά πρός τά σχολεῖα χρέη των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ἄρθρον 62ον

Ἑκάστη τῶν τεσσάρων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν διοικεῖται παρ' ἑνός ἐπιτρόπου ἐκλεγομένου ὑπό τῆς Ἐκλογικῆς Ἀντιπροσωπείας κατά τά σχετικά ἄρθρα τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καί διοριζομένου διά πιττακίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἡ δέ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν

ἐπιτρόπων εἶνε τριετής.

"Αρθρον 63ον

Οἱ ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν διοικοῦσιν ἕκαστοι ἀνεξαρτήτως τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐνορίας αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὰ ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικὰ καθεστῶτα φροντίζοντες περὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἐνοικιάσεως τῶν κτημάτων αὐτῶν, μηδενὸς τῶν ἐνοριτῶν δικαιουμένου νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν. Ἐν ἀνάγκῃ δὲ συσκέπτονται μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐνορίας αὐτῶν.

"Αρθρον 64ον

Ἐν ἀρχῇ ἑκάστου ἔτους ὁ ἐπίτροπος καταρτίζει τὸν προϋπολογισμὸν τῆς ἐκκλησίας, ὃν ὑποβάλλει εἰς τὴν Διαρκῆ Ἀντιπροσωπείαν πρὸς ἔγκρισιν. Εἰς τὸ τέλος δὲ ἑκάστου ἔτους ὁ ἐπίτροπος παρουσιάζει τῇ Διαρκεῖ Ἀντιπροσωπείᾳ συνοπτικὸν ἀπολογισμόν.

"Αρθρον 65ον

Πᾶς ἐπίτροπος ὀφείλει ἅμα τῇ λήξει τῆς τριετοῦς περιόδου νὰ παραδώσῃ δυνάμει πρακτικοῦ τὰ εἰς χεῖρας αὐτοῦ διαχειριστικὰ βιβλία, κώδηκας, ἔγγραφα, χρεώγραφα, τίτλους καὶ χρήματα τῇ Διαρκεῖ Ἀντιπροσωπείᾳ πρὸς ἐξέλιγξιν.

"Αρθρον 66ον

Ἑκάστη ἐνορία ἔχει ἰδίαν σφραγῖδα, ἣν κρατεῖ ὁ ἐπίτροπος· διὰ ταύτης σφραγίζοντα πάντα τὰ ἐνοικιαστήρια καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ἐνορίας.

"Αρθρον 67ον

Ἕκαστος ἐπίτροπος ἐπιμελεῖται τῆς εὐπρεπείας καὶ καλῆς διατηρήσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, προνοεῖ περὶ τῆς αὐξήσεως τῶν προσόδων αὐτοῦ, διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, φροντίζει περὶ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν κτημάτων γινομένης πάντοτε διὰ πλειοδοσίας καὶ δυνάμει τακτικῶν ἐνοικιαστηρίων ἐγγράφων, κρατεῖ κατηρτισμένον κτηματολόγιον καὶ κατάλογον τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ σκευῶν, ἐφαρμόζει τὸν ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας ἐγκεκριμένον προϋπολογισμὸν ἐκτὸς τοῦ ὁποίου δὲν δικαιοῦται νὰ δαπανήσῃ αὐτοβούλως ἄνω τῶν πεντακοσίων γροσίων ἐτησίως, διορίζει καὶ παύει τοὺς ψάλτας καὶ λοιποὺς λαϊκοὺς ὑπαλλήλους τοῦ ναοῦ καὶ ὁρίζει μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς οἰκονομίας τοὺς μισθοὺς αὐτῶν. Ὁ ἐπίτροπος δικαιοῦται νὰ διορίσῃ ψάλτην ἰσχύοντος τοῦ διορισμοῦ καὶ πέραν τῆς λήξεως τῆς περιόδου αὐτοῦ μόνον δι' ἓξ (6) μῆνας.

"Αρθρον 68ον

Ὁ ἐπίτροπος ἐὰν βεβαιωθῇ περὶ παρεκτροπῆς τινος τῶν ἱερέων τῆς ἐνορίας, ἀναφέρεται τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, ἥτις λαμβάνει τὰ προσήκοντα μέτρα.

"Αρθρον 69ον

Ἐὰν παρουσιασθῇ ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως ἱερέως ἢ προσλήψεως νέου, ὁ ἐπίτροπος ὑποβάλλει τοῦτο ἐγγράφως τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, ἐκτιθεὶς καὶ τοὺς λόγους τοὺς προκαλοῦντας τὴν τοιαύτην ἀντικατάστασιν ἢ πρόσληψιν νέου ἱερέως.

"Αρθρον 70ὸν

Ἀπαγορεύεται τοῖς ἐπιτρόποις ἡ αὐτόβουλος διάθεσις τοῦ περισσεύματος τῶν ναῶν, ἡ συνομολόγησις δανείων, ἡ ἀγοροπωλησία ἐνοριακοῦ κτήματος καθὼς καὶ ἡ ἀνοικοδόμησις ἢ ἐπισκευὴ ναοῦ ἢ ἄλλου κτιρίου, ἢ τὸ δανείζειν πρὸς οἱονδήποτε ἢ κινεῖν δίκην ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἄνευ ἀποφάσεως τῆς ἐνοριακῆς Ἀντιπροσωπείας καὶ ἐγγράφου ἀνακοινώσεως ταύτης πρὸς ἔγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας. Ἄλλως πᾶσα παράβασις τῶν διατάξεων τούτων ἐπιβαρύνει ἀτομικῶς τὸν ἐνεργήσαντα ταύτην.

"Αρθρον 71ον

Ἡ ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Παναγιοπούλας) διοικεῖται ὑπὸ ἰδίου ἐπιτρόπου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς Ἐκλογικῆς Ἀντιπροσωπείας. Πάντες δὲ οἱ πόροι αὐτῆς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἐξόδων διατίθενται ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Κοινότητος, τοῦ ἐπιτρόπου ὀφείλοντος νὰ συμμορφῶται πρὸς τὰ ἄρθρα 64, 65 καὶ 67 τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

"Αρθρον 72ον

Τὰ ἐντὸς τῆς πόλεως προσκυνήματα καὶ παρεκκλήσια διοικοῦνται ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἐνοριῶν, εἰς ὧν τὴν περιφέρειαν κεῖνται: ἤτοι τὸ τοῦ Μικροῦ Προδρόμου, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τῶν Ταξιαρχῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Παναγίας· τὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Γκέγκα ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Τὸ δὲ παρεκκλήσιον τῆς Ὑπαπαντῆς κείμενον ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Μεταμορφώσεως διοικεῖται, ἐφ' ὅσον αἱ πρόσοδοι αὐτοῦ εἶνε ἐκκεχωρημέναι παρὰ τῆς ἐνορίας ὑπὲρ τῶν σχολείων, ὑπὸ ἰδίου ἐπιτρόπου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς Ἐκλογικῆς Ἀντιπροσωπείας.

"Αρθρον 73ον

Ἐκ τῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως κειμένων τὸ ἐν τῷ νεκροταφείῳ ναΐδριον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τὸ Μοναστήριον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος μετὰ τοῦ δάσους αὐτοῦ διοικοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Μεταμορφώσεως· τὰ προσκυνήματα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τὸ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ πρὸς βορρᾶν διοικοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Παναγίας. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐξωτερικὰ προσκυνήματα διοικοῦνται ὑπὸ ἰδίων ἐπιτρόπων ὑπὸ τῆς Ἐκλογικῆς Ἀντιπροσωπείας ἐκλεγομένων.

(Συνέχεια στὸ ἑπόμενο τεῦχος)

Τότι κὶ τώρα

«ΤΟΥ ΣΠΙΤΟΥΜΑΖΟΥΜΑ» (ἔπιπλα καὶ σκεύη)

Τοῦ Ν. Σπάρτση καθηγητοῦ ΚΑΤΕΕ

Ἀποὺ ποὺ ν' ἀχιρήσει κανένας γιὰ τὸ σπιτουμάζουμα;

Ἄς πάμει καλύτηρας πρῶτα στοῦν καλὸ τοῦ νουντά. Τότι στοὺν καλὸ τοῦ νουντὰ ἔβαναν ἔξι καρέκλεις ψάθινεις πλιγμένες μὲ ραγάζι κι ὄντας δὲν ἔφταναν σοὶ καμνιὰ γιουρτὴ ἐπηρναν κι' ἀπ' τοῦ μαχαλὰ δανεικές. Οἱ μάϊ πλούσιοι εἶχαν πουλυθρόνες. Γιὰ κάτσιμου ὑπήρχειν κι τοῦ μιντιρλοῦκι φκιασμένου μὴ σανίτγια μ' ἕνα λιπτὸ στρῶμα ἀποὺ καλαμπουκόφυλλα ἢ μπουρμπόκια κι ἀπάνου θιὸ ἕνα καλὸ ζιλὶ καναπὲν μὴ πουλιά. Εἶχειν κι προσκέφαλα τρανὰ ὑφαντὰ μὴ λῶντρεις γιουμάτα κι αὐαὐτὰ μὴ καλαμπουκόφυλλα, μπουρμπόκια ἢ κὶ μπανμπάκι. Αὐτὰ στὶς γιουρτὲς ἦταν σκεπασμένα ὡς τὴ μέση μὴ ὑφαντὸ σιντόνι μὶ ταντέλεις. Ἀποὺ κάτου ἀπ' τοὺν καναπὲ ἔβανειν ἡ παλειὰ τὴ γκαβάνα μὴ τὰ γλυκά. Στὰ παραθύργια εἶχεν πύλεις χασιένιεις μὴ ταντέλεις κι κιντήματα.

Τώρα δὰ μᾶς φάει ἡ πολυτέλεια κι οὐ φτουχότιρους ἔχει πουλυθρόνες μὴ γκαντιφέδεις.

Στὴ μέση ἀπ' τοῦ νουντὰ τότι στέκουνταν τοῦ μαγκάλι. Αὐτὸ ἦταν ἀποὺ μπρούντζουν γυαλισμένου μ' ἀλοιφὴ σοὶ ξυλένια βάση ἐπιπλου, λουστραρισμένη. Μιρικὰ σπίχτια εἶχαν πουλὺ πιρήφανα μαγκάλια. Ἀπανουθιὸ στὴ μέση ἀπ' τοῦ νταβάνι εἶχαν κι μνιὰ γκαζόλαμπα τρανὴ κριμαστὴ πιρήφανη. Κι' σ' ἕναν κιουσὲν κανὰ λαβουμάνου ἢ κανὰ μπουρὼ τὰ μάϊ πλουσιώτιρα σπίτχια. Τρουγιούρου γιούρου στοὺς τοίχους ἔβαναν τὸ κάδρα τοῦ νώνη τῆς νάνας κι ἀποὺ κανὰ συγκινῆν ἀπ' τὴν Ἀμιρικὴ ἢ καμνιὰ φουτουγραφία ἀπ' τοῦ στρατό. Σὶ κανὰν κιουσὲν στοὺν τοίχου κριμνούσαν σὶ ντγιὸ καρφιὰ μιὰ κλιματσίδα ἀποὺ ἄγριου σπαράγγι, εἰκεῖ πανουθιὸ ἔβαναν κάρτις κι φουτουγραφίες. φίες.

Τώρα δὲν εἶνει τὶς μόδας οἱ φουτουγραφίες σοὶ λέει.

Στοὺν παλιὸ τοῦ νουντὰ ἦταν τοῦ τζάκι ποῦχειν κι ἀράφεις· Σὶ κεῖ πανναθιὸ ἔβαναν κανὰ οὐρουλόγι κανὰ ρόδι ἢ κιδώνι κανὰ ἡμιρουλόγιον κὶ τέτοια.

Οὐ παλιὸς οὐ νουντὰς ἦταν στρουμένους μὴ στρώματα ἀποὺ καλαμπουκόφυλλα ἕνα στὴν κάθι κόχι κι ἕνα στὴ μέση. Ἀποὺ κάτου ἀπ' τὰ στρώματα ἔβαναν ψάθεις.

Τὰ στρώματα δὲν σκέπαζαν ὅλουν τοῦ νουντά, ἄφηναν ἕνα μέτρου τόπουν στὴν κάτου τὴ μεριά. Παννουθιὸ ἀπ' τὰ στρώματα ἔβαναν ἕνα κατώτιρου ζιλὶ μὴ μαστραπάδεις κι ἴδια κουχιάρικα στὶς κόχεις. Σὶ κάθι κόχι ἔβαναν ἀπὸ ντγιὸ τρανὰ προυσκέφαλα μπαμπακιένα ὑφαντὰ στοῦ σπίτι μὴ λῶντρεις. Τὰ παραθύρια σκιπάζουνταν μὴ πύλεις χασιένιεις, κιντητές. Στὴν πόρτα τοῦ χειμώνα κριμνούσαν μάλλινη πύλη γιὰ νὰ μὴν ἔρχιτει οὐ ἀέρας μέσα ὄντας ἀνοίγειν ἡ πόρτα.

Τώρα δὲν ὑπάρχει παλιὸς νουντάς, ὑπάρχει τοῦ καθιστικό. Οὐ σουφρὰς τότι στρώνουνταν γιόμα βράδι σ' ἕνα ζιλὶ πρόχειρου ἀπανουθιὸ γιὰ νὰ μὴν πέφτουν ψύχεις στὰ ζιλιά. Οὐ σουφρὰς σκιπάζουνταν μὶ τραπιζουμάντυλου ὑφαντὸ πρόχειρου τὶς καθημιρνιὲς κι καλὸ τὶς γιορτὲς τοῦ φουκάλι ἦταν οὐπίσου ἀπὸ τὴν πόρτα ὄντας σηκώνουνταν οὐ σουφρὰς γένουνταν κὶ τοῦ φουκάλισμα.

Κι ἅμα οὐ παλιὸς εἴλειγειν νὰ σκαλίσει τοῦ δόντι του τσάκιζειν κι κανὰ τσάκνου ἀπ' τοῦ φουκάλι γιὰ οὐδουντουγλιφίδα. Δίπλα στοὺν παλιὸ τοῦ νουντὰ ἦταν τοῦ παρακέλι εἰκεῖ ἔβαναν τὰ σιντούκια μὴ τὴ προῖκα τὰ φουστάνια κι τὰ ἄλλα ζντράνια. Εἰκεῖ ἄλλαζειν κὶ ξιάλαζειν οὐ ταϊφάς. Εἴχειν πουλὰ καρφιὰ ποὺ κρέμαζαν τὰ σουλτούκα, τὰ λιμπαντγιὰ κι τ' ἄλλα τὰ ζντράνια. Στ' ἀνούγι ἔστρωναν στὶς γιουρτὲς κανὰ ζιλὶ ἢ διάδρουμουν μὴ κουρέλια, εἰκεῖ εἶχεν καμνιὰ μήσσα γιὰ γραφείου μὴ συρτάργια γιὰ γραψύμια χαρτιὰ τὴν πέννα κι τοῦ καλαμάρι. Στ' ἀνώγι εἶχειν κι κάδρα ἢ καμνιὰ μπάντα μὶ σκέδια ἀπ' τὴ γινουβέφα ὅπους κι στοὺν παλιὸ τοῦ νουντὰ ἢ καθρέφτιν μὴ κριμάστρα γιὰ πισκίρι πὸγραφειν «καλημέρα». Στ' ἀνώγι μιρικοὶ εἶχαν κι τραπέζι ποὺ ἀνοιγειν τρανὸ γιὰ ἰπίσιμους. Τώρα δὲν ὑπάρχει ἀνώγι ὑπάρχει σαλουνουτραπεζαρία.

Στοῦ μαγειργιὸ μιρικὰ σπίτχια εἶχαν βρύση κιφούρνουν ψηλὸν γιὰ ψουμί. Φουφούδεις γιὰ μαγείριμα, καζάνι γιὰ ζιστὸ νιρὸ κὶ πιατουθῆκες. Τοῦ μαγειργιὸ χουρίζουνταν μὴ καφασουντὸ ἀπ' τ' ἀνώγι γιὰ νὰ γλέπουν ἀποὺ μέσα κι νὰ μὴν τοὺς γλέπουν ἀπ' ὄξου. Στὰ ντουλάπια κι τὶς πιατουθήκεις ἀπ' τοῦ μαγειριὸ ἦταν ἀραντγιασμένα τὰ ἀγκιὰ χουματένιοι νταβάδεις κὶ ντιντζιρέντγια τρανὰ ἢ μικρὰ τσουκάλια κι τσουκαλούντγια, μισούργια, γκαβάνεις κι ζουβάνεις μικρὰ κι τρανύτηρα, μπακαρένια ντιντζιρέντγια τάψεις ταψουπούλεις, σινιά, λιγκέργια, κι λίγκιρούντγια ντγιὸ τηγάνια ἕνα μικρὸ κι ἕνα τρανό, γκιούμνια γιὰ νιρό, μπαγκράτσι, μπαγκρατσούδι γιὰ ἄρμιγμα ὅλα γανουμένα μὴ καλάϊ.

Τώρα ἔχουμι χύτρα ταχύτητος, τοστιέρα, φρυγανιέρα κι ἄλλα τέτοια.

Τότι οἱ φιλίτσεις παρζαλίζουνταν στοὺ τζάκι. Εἰκεῖ ψένουνταν κι οἱ Χριστουγιννιάτικεις μπριζιόλεις στοῦ τσιμπίδι ἀπ' τοῦ τζάκι. Εἰκεῖ γένουνταν τοῦ τηγάνισμα κὶ τοῦ μαγείριμα. Στοῦ τσουκάλι ἔβραζιν ἡ φασουλάδα κι κανὰ πιλιάφι ἢ καλαμπούκι βραστό. Στοῦ τρανὸ τοῦ τηγάνι γένουνταν καμνιὰ μπουμπότα ἢ κανὰ κατσιαμάκι στοὺ χαλκουτσούκι. Στοὺν παλιὸ τοῦ νουντὰ εἴχειν κι ἄλλη τρανὴ γκαζόλαμπα στὴ μέση ποὺ τὴν κατέβαζαν μὴ σκοινί. Στοὺν πιρμάχου ἦταν κριμασμένου μὴ σύρμα

τοῦ κουκούμι πού τόπηρναν γιά νά κατέβουν κάτου στοῦ κιλάρι νά πάνουν «πέρα» γιά τήν ἀνάγκη τους. Στίς πιατουθῆκες ἔβαναν τίς κούπεις γιά νιρό κι κρασί κι τά πουτηράκια γιά ἀρακί κάνα τάσι ἤ τσιαμπτσιάκι γιά νιρό ἤ κρασί.

Ἀράντγιαζαν κί τά τσινένια τά πιάτα μικρά τρανύτηρα σουπιέρεις πιατάντσεις μή σκέδια κι λουλούντγια. Στά συρτάργια ἔβαναν τά χουλιάργια τά μπουνέλα τίς χουλιάρεις κι τά μαχαίργια. Στοῦ μαγειριό κρέμουνταν κί τοῦ φανάρι μή τή σίτα, γιά νά ἀϊρίζουντει τά φαγιά κι ἀντίς γιά ψυγείου ἔβαναν τοῦ ντέντζιρι μή τοῦ φαγί σκιπασμένου μή καμνιά τάψα γιά νά τοῦ χτυπάει τοῦ νιρό τῆς βρύσης. Στή βρύση πανουθιό εἶχαν κί τοῦ σπαρτσί πού πλένουνταν.

Τώρα τί ψυγεῖα ἠλιχτρικά, τί φοῦρνοι κί τί δέν. Τότι εἶχαν κι ξυλένια χουλιάργια μιρικοί κι πινάκια ξυλένια πόβαναν τοῦ τυρί, πιπιργιές ψητές ἤ τή μαϊά ἀπ' τοῦ προυζίμι. Εἶχαν κι γκαβάνια μπακαρένια πού πήγηναν γιόμα γιά τούς ἀργάτεις στοῦ μπαξέ, κι μπουντίλεις βάζουδεις, κόφα γιά κρασί κι μποῦκλεις γιά νιρό. Στοῦ ζυμουτικό ὑπήρχειν πλαστήρι γιά καμνιά πήττα κλώστρης, γάστρα γιά ψήσιμου, σκαφίδι ἀμπαρούντγια γιά ἀλεύρι πανακώτεις μισάλεις γιά τά ψουμνιά κι τά ἄλλα ἴπιργα τοῦ φούρνου τραβηχτήρι γιά τή ζιάρη, φκιάρι γιά φούρνισμα, πάνα γιά πάνιασμα τοῦ φούρνου κι κανά ἀναγκαστήρι.

Τώρα γκριμίστηκαν ὅλοι οἱ φοῦρνοι στά σπίτχια. Στοῦ κιλάρι ἦταν ἡ κάδα πού πατοῦσαν τά σταφύλια, τά βαένια, τά βουτσιά κι τά βαρέλια πού μάζουναν τοῦ κρασί κί τάρακί. Ἔβαναν ἀκόμα τή μπασίνα πού δέχουνταν τοῦ κρασί ἀπ' τήν κάδα, τοῦ καδί μή τοῦ μπάτσιου κι τήν ἁρμιά, κι ὅλα τά ἐργαλεῖα δικέλι, κασμάν, τσαπί, φκυάρι, κουργιαστήν, φαλκίδι, μπαλτᾶς, τσικούρι, εἰκεῖ ἦταν κί τοῦ ξύλου μή τοῦ μαχαίρι πού στούμπιζαν κρέας, εἰκεῖ τοῦ γουδί τοῦ τρανό τοῦ ξυλένιου μή τοῦ σιδηρένιου στούμπου πού στούμπιζαν τόν καφέ κι τά ἄλλα ἰργαλεῖα, φαλκίδι, κλαδηκόπους, κλαδιφτήρι, δικράνι γιά τοῦ τριφύλλι, φκιάρι κι δικράνι ξυλένιου γιά τ' ἀλώνισμα ἤ κανά ἀλέτρι μή τά χαμούτχια, τά χάμουρα τοῦ σαμάρι ἀπ' τοῦ ἄλουγου κι οὐ τρουβάς οὐ γιδένιους.

Στοῦ κιλάρι κρέμουνταν κι οὐ τρουβᾶς μί τοῦ σαντράτσι, τοῦ σφυρί, καρφκιά, πέταλα, κι τανάλια, πού πιτάλουναν τά ἄλλογα.

Εἰκεῖ κρέμουνταν μή σύρματα ἀπ' τίς λαβδαριές, τοῦ σανίδι πόβαναν τά ψουμνιά τοῦ καλουκαίρι γιά νά μή μουχλιάζουν κι νά μήν τοῦ τρῶν τά πουντίκια.

Ἀπού πού κιλάργια κι μιταξουργείου τώρα. Στοῦ μιταξουργείου πάλι ἦταν τά καλαμπουτά ἀπ' τοῦ μιτάξι οὐ ζαϊρές γιά τά πράματα (ζῶα) κι οὐ ἀργαλειός μή ὅλα τά ἴπηργα, μιτάργια, χτένι, ἀντί, πατίτρεις, σαΐτεις κι τέτοια. Κι στίς λαβδαριές ἀπ' τ' ἀνώγι κρέμουνταν κι οἱ ἁρμαθιές μή τοῦ καλαμπούκι.

Αὐτά κι ἄλλα πουλά τά σέια ἀπ' τοῦ σπιτουμάζουμα κι ἄν ἀλησμουνίθηκειν εἴπουντας νά τοῦ πήτει.

Ν. Ι. ΣΠΑΡΤΣΗΣ

Ναουσαΐϊκες παροιμίες

ἀπό τή συλλογή τοῦ Νικ. Σπάρτση

—Τοὺν ἄρρουστου ρουτοῦν.

—Φάτει μανίκια.

—Ρώτα κί τού μπαστούνι σου.

—Κατά τοῦ μάγουλου κι τού μπάτσου.

—Ρίξει σύπισου νά δρεῖς ἀμπρουστά.

—Χίλια δικανίκια σί ξένη πλάτη δέν πονοῦν.

— Ὅπους σί παίζουν δά χουρέψες.

—Κάθι πέτρα στοὺν τόπου της δαρεῖ.

—Ἀπού μικρόν κι ἀπού λουλόν δά μάθεις τήν ἀλήτχια.

—Οὐ λύκους ἀντάρα παλαγίζει.

—Τοὺν κόλου δάνεις μάγειρα, σκατά δά μαγιερέψεις.

—Τί ρίχνει οὐ Θεός κί δέν πίνει ἡ γῆς.

—Μικρός ντγιάβουλος τρανά τσαρούχια.

—Τῆς νύχτας οὐ Κατῆς σί δάνει σί λόγια.

—Κάλιου πέντι κάρβουνα παρά χίλια πρόβατα.

—Προύτς Μάρτη ξιχειμώνιασα τά γιδάκια μου.

—Τί δά φάμει δράδυ; Κουτσουλιά μή λάδι (Ἡ καθημερινότητα τοῦ φαγητοῦ).

—Σκώτουσει λουλόν πλήρουσι τζιριμέν.

—Καθένας μή τοὺν πόνου του κι οὐ μυλωνάς τοῦ ξάϊ του.

—Μπαντγιαβά δούλιδοι, μπαντγιαβά μήν κάθισει.

—Τί εἶχαν τά ἔρμια κι ψουφοῦσαν, μή τοὺν ἥλιου τάδαναν μή τοὺν ἥλιου τάδγαζαν.

—Ἔκατσειν ἡ μπάμπου τοὺ μέλι (ἀπελπίστηκεν).

—Πήτα πού δέν τρῶς, μή σί μέλει κι ἄν καγεῖ.

—Μή τάξιμου σπίτι δέν χαλνάει, μή δόσιμου χαλνάει.

—Πούλα κί πισμάνιδει πάρει κί παράδεις.

—Κατά μάνα, κατά κύρα κάμανε καί γιό Ζαφείρη.

—Κανέναν τοὺν καίγουνταν τά γένεια κι οὐ ἄλλους, ντούρ ἀγά νάνάψου τήν τσιγάρα μου.

Η ἱστορία τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας στήν ἑλληνική γλώσσα

τοῦ Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδη
Ἐπιστ. Συνεργάτη τοῦ ΙΜΧΑ

(Μῆτσος Ἀλεξανδρόπουλος, Ἡ ρωσική λογοτεχνία· Ἱστορία σὲ τρεῖς τόμους· Ἀπὸ τὸν 11 αἰ. μέχρι τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1917, τόμ. α΄, Ἀθήνα (Κέδρος) 1977, σσ. 336· τόμ. β΄+γ΄ Ἀθήνα (Κέδρος) 1978, σσ. 368+284).

Εἶναι ἀλήθεια πὼς γιὰ πολλὰ χρόνια ὁ ἑλληνικός κόσμος γνώριζε ὁρισμένα μόνο στοιχεῖα γιὰ τὴ ρωσική λογοτεχνία ἀπὸ μεταφράσεις ρωσικῶν ἔργων τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας. Ἄλλωστε οἱ γνώσεις τῶν περισσότερων ἀπὸ μᾶς ἦταν ἐντοπισμένες στοὺς μεγάλους Ρώσους ποὺ δημιούργησαν σχολὲς ὅπως τὸν Λ. Τολστόϊ καὶ τὸν Φ' Ντοστογιέφσκι.

Ἔτσι σὲ πολλοὺς Ἕλληνες καὶ γιὰ πολλὲς δεκαετίες παρέμενε μοναδικὸ βοήθημα γιὰ τὴ ρωσική λογοτεχνία στὰ ἑλληνικὰ τὸ μικρὸ ἔργο τοῦ Ν. Καζαντζάκη. Τὸ κενὸ αὐτὸ ἔρχεται νὰ συμπληρώσει τὸ νέο ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξανδρόπουλου.

Ὁ α΄ τόμος περιέχει τὴν Εἰσαγωγή, τὴν ἐξέταση τῆς μεσαιωνικῆς φιλολογίας (11. — 17 αἰ) καὶ τὴν ἐξέταση τοῦ 18ου αἰ. ὁ β΄ τόμος τὸν 19ο αἰ., ποὺ εἶναι ἡ ἐποχὴ ρομαντισμοῦ καὶ τοῦ ρεαλισμοῦ, ἡ ἐποχὴ τῆς κλασσικῆς περιόδου τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας καὶ ὁ γ΄ τόμος τὴ λογοτεχνία στὰ τέλη τοῦ 19ου μὲ ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰ. (1890—1917).

Ὁ συγγρ. εἶναι Ἕλληνας ποὺ σπούδασε, ἔζησε καὶ ἐργάστηκε στὴ Μόσχα. Ἡ πολύχρονη ἀπουσία του ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸν βοήθησε νὰ σκεφθεῖ καλλίτερα τί χρειαζόταν ἡ πατρίδα του στὸν τομέα αὐτὸ καὶ πῶς ἔπρεπε νὰ παρουσιαστεῖ. Χειριστὴς ὁ ἴδιος τοῦ λόγου (ποὖχει τὴ θέση του στὴν ἑλληνική λογοτεχνία μὲ τὴν παρουσία του στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Κύπρο) ἔκανε τὸ 3τομο ἔργο του σοβαρὸ ἐγχειρίδιο ἀπαραίτητο σ' ὅσους θὰ ἤθελαν νὰ μυηθοῦν στοὺς δέκα αἰῶνες τῆς ἱστορίας τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας. Οἱ διαλεγμένες μινιατοῦρες καὶ τὰ κείμενα ἀπὸ παλαιορωσικὰ χειρόγραφα, οἱ ἀπαραίτητες φωτογραφίες, τὰ χαρακτηριστικὰ σκίτσα καὶ ἡ ποικιλία τυπογραφικῶν στοιχείων ποὺ χρησιμοποιεῖ δείχνουν ὅτι ὁ συγγρ. μόχθησε τόσο γιὰ τὴ συλλογή τους ὅσο καὶ γιὰ τὴν παρουσίασή τους. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει τονιστεῖ εἶναι κυρίως τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ συγγρ. δάμασε τὸ ὑλικό του καὶ κατόρθωσε νὰ περιλάβει δέκα αἰώνων ἱστορία λογοτεχνίας σὲ τρίτομο ἔργο, ἀλλὰ ἀπέφυγε καὶ τοὺς συχνοὺς πλατειασμοὺς ποὺ συναντοῦμε σὲ πολλὰ παρόμοια ἔργα Ρώσων ἱστορικῶν τῆς λογοτεχνίας καὶ τὴ συρρίκνωση ποὺ συναντοῦμε σὲ μικρὰ ἔργα κυρίως μὴ Ρώσων. Πολλὲς φορὲς γιὰ νὰ κάνει περισσότερο ἀν τιπροσωπευτικὸ τὸ κείμενό του, μεταφράζει ὁρισμένα χωρία ἀπὸ παλιὰ ρωσικὰ χρονικὰ ἢ δίνει ἀποσπάσματα ἀπὸ δημώδη κείμενα ἢ ἀπὸ γραπτὰ διαφόρων συγγραφέων. Κάθε φορὰ ποὺ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ τὸ κάνει αὐτό, τὸ κάνει μὲ ἐπιτυχία γιατὶ κατορθώνει νὰ μένει καὶ πιστὸς στὸ κείμενο καὶ νὰ δίνει ζωντανὴ τὴν εἰκόνα, μετὰ τὴ μετάφραση. Αὐτὸ τὸ κατορθώνει γιατὶ ὁ λογοτέχνης καὶ ὁ ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας παρουσιάζονται σ' ἕνα ἀμάλγαμα συγκερασμοῦ καὶ δὲν παρατηρεῖται μονομέρεια οὔτε ἀπὸ τὴ μιὰ οὔτε ἀπὸ τὴν ἄλλη ἰδιότητά του. Ὁ συγγρ. κατόρθωσε νὰ δώσει στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ μιὰ πλήρη εἰκόνα τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας.

Ἡ μόνη μας παρατήρηση, καὶ αὐτὸ δὲν ἀφορᾶ μόνο τὸν συγγρ. ἀλλὰ πολλοὺς ποὺ γράφουν στὰ ἑλληνικὰ γιὰ ρωσικὰ θέματα, ἔγκειται σ' ἕνα καθαρὰ τεχνικὸ θέμα: Πρόκειται γιὰ τὶς παραπομπὲς ποὺ μεταφράζονται στὴν ἑλληνική γλώσσα. Μεταφράζεται ὁ τίτλος ἑνὸς βιβλίου (πρβ. τοῦ S. Bulgakov Ἀπὸ τὸν Μαρξισμὸ στὸν Ἰδεαλισμό, τόμ. γ΄, σ. 131) ἀλλὰ μεταφράζεται ἀκόμη καὶ ὁ τίτλος ἑνὸς περιοδικοῦ (πρβ. Ὁ Σύγχρονος, τόμ. β΄ μεταξὺ σσ. 128 καὶ 129· Ἀγγελιοφόρος τῆς Εὐρώπης, τόμ. α΄ σ. 328). Δὲ συμφωνοῦμε μ' αὐτὸν τὸν ἐξελληνισμὸ τῶν παραπομπῶν, γιατὶ εἶναι δύσκολο νὰ βρεῖ κάποιος τὸν ἀκριβὴ τίτλο στὰ ρωσικὰ (ἰδίως ἂν δὲ γνωρίζει τὴ ρωσική γλώσσα). Τὸ πιὸ σωστὸ νομίζω θὰ ἦταν νὰ ἀναφέρονταν οἱ τίτλοι τῶν ἔργων καὶ τῶν περιοδικῶν στὰ ρωσικὰ καὶ ἐφόσον αὐτὸ εἶναι δύσκολο, νὰ μεταγραμματίζονταν μὲ λατινικὰ στοιχεῖα καὶ νὰ ἀκολουθοῦσε ἡ μετάφρασή τους στὴν ἑλληνική γλώσσα, ὅπως ἔκανε ὁ συγγρ. στὴ σ. 57, τοῦ β΄ τόμου (πρβ: Λιτερατούρναγια Γκαζέτα= Φιλολογική Ἐφημερίδα).

Ἡ τελευταία παρατήρηση, τεχνικὴ στὴν οὐσία της, δὲ μειώνει καθόλου τὴ νέα προσφορὰ στὰ ἑλληνικὰ γράμματα τοῦ Μ. Ἀλεξανδρόπουλου.

Ἡ συμφιλίωση τῶν ἡρώων ἤ «μήνιδος ἀπόρρησις»

τῆς Μάχης Μητσοκάπα - Μουτάφη
φιλολόγου

Στὴ ραψωδία Τ τῆς Ἰλιάδας, τὴ γνωστὴ ὡς «μήνιδος ἀπόρρησιν» μποροῦμε νὰ παρακολουθήσουμε τὸ διάλογο Ἀχιλλέα — Ἀγαμέμνονα σὰν κλειδὶ στὴ λύση τῆς ἀποχῆς τοῦ πρώτου ἀπὸ τὴν μάχη. Ἀπὸ τὸ Α μέχρι τὸ Τ (στὶς δεκαεννέα (19) ραψωδίες ἀπὸ τὶς εἴκοσι τέσσερις (24) παρουσιάζεται ὁ κεντρικὸς ἥρωας ἐκτὸς μάχης. Τὸν τρόπο ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Ὅμηρος γιὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρει — στὰ βασικά του μόνο σημεῖα— ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸν παρακολουθήσουμε καὶ νὰ τὸν χαροῦμε.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ

Ὁ λόγος τοῦ Ἀχιλλέα (Τ 56—73) περιέχει τὰ ἀκόλουθα θέματα:

1) Τονίζει τὴ συμφορὰ ποὺ προκάλεσε ἡ διχόνοια «Λὲς καὶ ἦταν, γιὲ τοῦ Ἀτρέα, τὸ πούγινε τὸ πιὸ καλὸ στοὺς δυό μας σένα καὶ μένα, σύντας πέσαμε σὲ καρδιοφάρουσα ἀμάχη, θυμὸ γεμάτοι, κὶ μαλώσαμε γιὰ τὴν κοπέλα ἐκείνη;
Ἄχ, νὰ 'ταν νὰ τὴν εἶχεν ἡ Ἄρτεμη δοξέψει στὰ καράβια τὴ μέρα ἐκείνη ποὺ τὴν ἔπαιρνα, τὴ Λυρνησσὸ πατώντας! Τόσοι Ἀχαιοὶ τὴ γῆ τὴν ἄμμετρη δὲ θὰ δαγκῶναν ἔτσι κάτω ἀπ' τὰ χέρια τῶν ἀντιμάχων, ὅσο θυμὸς μου ἐκράτει.

2) Ὑπενθυμίζει τὶς ὠφέλειες ποὺ ἀπεκόμισε ὁ ἐχθρός
«Ὁ Ἕχτορας ἄλλο ποὺ δὲν ἤθελε, κι οἱ Τρῶες! Ὡστόσο χρόνια οἱ Ἀργίτες τὸ δικό μας μάλωμα θαρρῶ θὰ τὸ θυμοῦνται. Μὰ ὅ,τι ἔγινε ἔγινε, ἂς τ' ἀφήσουμε κι' ἂς μᾶς βαραίνει ὁ πόνος κι ἐντός μας τὴν καρδιὰ ἂς δαμάσουμε, σφιγμένοι ἀπ' τὴν ἀνάγκη.

3) Δηλώνει ὅτι ἀποκηρύσσει τὴν ὀργὴ «μήνιδος ἀπόρρησις». Τώρα ἀπαρνιέμαι ἐγὼ τὴ μάνητα, μηδὲ καὶ μοῦ ταιριάζει θυμὸ νὰ θρέφω ἀκαταλάγιαστο.

4) Προτρέπει ἔξοδο σὲ ὁλοκληρωτικὸ πόλεμο.

Μὰ ἐσὺ στὴ μάχη σπρῶξε τοὺς Ἀχαιοὺς τοὺς μακρομάλληδες, δίχως καιρὸ νὰ χάνεις· καὶ ἐγὼ στοὺς Τρῶες θ' ἀνοίξω πόλεμο, νὰ ἰδῶ ἂν τὸ θένε ἀκόμα τὶς νύχτες δίπλα στὰ καράβια μας νὰ τὶς περνοῦν· ὡστόσο στὴ γῆ θὰ γείρει λέω χαρούμενος νὰ ξαποστάσει ἐκεῖνος ποὺ θὰ γλυτώσει ἀπ' τὸ κοντάρι μου στὴν ἄγρια μέσα μάχη».

Καὶ τὰ τέσσερα (4) θέματα στρέφονται γύρω σὲ δύο πόλους. Ὁ πρῶτος πόλος εἶναι ἡ μεταμέλεια γιὰ ὅσα ἔγιναν. Ὁ δεύτερος πόλος εἶναι ἡ ἐκδικητικὴ μανία γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς τιμῆς τοῦ νεκροῦ φίλου.

Μετὰ ἀπὸ μία προσεκτικὴ μελέτη τοῦ λόγου τοῦ Ἀχιλλέα διαπιστώνεται πὼς κυριαρχεῖ μιὰ ἐγωιστικὴ τάση καὶ εἰδικότερα μιὰ γόνιμη ἐγωϊστικὴ τάση. Γιατὶ μετουσιώνει τὰ θέματα σὲ παραγωγικά.

Ἔτσι ἡ ὑπενθύμιση τῶν συμφορῶν ποὺ προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἀργή, φέρνει σὰ λογικὸ ἀποτέλεσμα τὴν ἀποβολὴ τῆς ὀργῆς, καὶ ἡ ὑπενθύμιση τῶν ὠφελειῶν ποὺ ἀπεκόμισε ὁ ἐχθρὸς φέρνει ἐπίσης λογικὸ ἀποτέλεσμα τὴν προτροπὴ γιὰ ἐκδίκηση. Συνεπῶς παρατηροῦμε νὰ ἔχουν σχέση αἰτίου — ἀποτελέσματος τὸ 1 μὲ τὸ 3 θέμα καὶ τὸ 2 μὲ τὸ 4 θέμα τοῦ λόγου τοῦ Ἀχιλλέα. Ἄρα, γιὰ νὰ ξαναγυρίσουμε στὸ θέμα μας, στὸ «ἐγὼ» τοῦ Ἀχιλλέα· πρόκειται γιὰ ἕνα ἐγὼ-καταλύτη. Μόνο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δικαιώνεται ὁ μέχρι τώρα βαριὰ τραυματισμένος ἐγωισμὸς τοῦ Ἀχιλλέα. Θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἔτσι βγαίνει μὲ κάποια λαμπρότητα ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴ γιὰ τοὺς Ἀχαιοὺς ἀφάνειά του.

ΛΟΓΟΣ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑ

Ὁ λόγος τοῦ Ἀγαμέμνονα (78—143) εἶναι τετραπλάσιος ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχο τοῦ Ἀχιλέα. Τὰ θέματα εἶναι:

1) Μεταφορὰ τῆς εὐθύνης στὸ Διὰ καὶ τὴν ἄτη (1η ὑποσημείωση) «Οἱ Δαναοὶ μαζί μου τὰ βάζαν συχνά, καὶ μοῦ πετοῦσαν τὸ λόγο αὐτό· μὰ ἐγὼ δὲν ἔφταιξα στ' ἀλήθεια· ὁ Διὰς κι ἡ μοῖρα μονάχα κι ἡ Ἐρινύα μᾶς ἔμπλεξαν ἡ νυχτοπαρωρίτρα· τί αὐτοὶ 'ναι ποὺ βαριὰ στὴ σύναξη μοῦ θόλωσαν τὰ φρένα, ἀτός μου τοῦ Ἀχιλλέα σὰν ἄρπαξα τὸ ἀρχοντομοίρι, ὡστόσο τί νάκανα; Θεοῦ τὸ θέλημα ποὺ κυβερνάει τὰ πάντα! Τοῦ Διὰ παιδὶ εἶναι ἡ τύφλα, ἀγέραστο, καὶ κάθε νοῦ τυφλώνει, ἀνάθεμάτη! κι ἔχει ἀνάλαφρα ποδάρια, τί στὸ χῶμα δὲν τὰ πατάει, μόν' στὰ κεφάλια μας ἀπάνω ὁδεύει πάντα, καὶ τοὺς ἀνθρώπους βλάφτει μπλέκοντας ἀπὸ τοὺς δύο τὸν ἕνα».

2) Ὁμολογία ὅτι ἀποκηρύσσει τὴν ἄτη (2η ὑποσημείωση).
«Μ' ἀφοῦ τυφλώθηκα καὶ μ' ἔκανε τὸ νοῦ μου ὁ Διὰς νὰ χάσω».

3) Προσφορὰ ἐξιλαστηρίων δώρων (3η Ὑποσημείωση).
«νὰ τὰ βολέψω θέλω, δίνοντας καὶ ξαγορὰ μεγάλη».

4) Προτροπὴ γιὰ πολεμικὴ ἀναμέτρηση.
«Μὰ βγὲς στὴ μάχη τώρα, κι ἄσκω σε μαζί καὶ τὸ ἄλλο ἀσκέρι, κι ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ».

Ἀξίζει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἀπολογεῖται πρὸς τρεῖς κατευθύν-

(συνέχεια στὴ σελίδα 163)

Μιὰ πολυεθνικὴ ἑταιρεία ἀρχαιοκαπήλων

τῆς Λευκῆς Σαμαρᾶ

Σχεδὸν κάθε μέρα οἱ ἐφημερίδες γράφουν γιὰ κλοπὲς εἰκόνων μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας ἀπὸ ἐκκλησίες καὶ μοναστήρια.

—Ἀκόμα διαβάζουμε μὲ μεγάλους τίτλους καὶ φωτογραφίες γιὰ πολυτελέστατες θαλαμηγοὺς ποὺ κάνουν βόλτες στὶς θάλασσές μας ἢ ἀγκυροβολοῦν γιὰ πολὺ σὲ ὁρισμένα μέρη.

Αὐτὸ γιὰ τοὺς νησιῶτες μας σημαίνει κρυφὰ φορτώματα τὴ νύχτα ἀγγείων καὶ ἀγαλμάτων ποὺ τὸ ἀκριβές τους σημεῖο ἔχουν ἐπισημάνει τὴν ἡμέρα μὲ τὰ δῆθεν μακροβούτια τους γιὰ νὰ θαυμάσουν τὸν ἑλληνικὸ βυθό.

Ἡ Ἑλλάδα ἀποτελοῦσε καὶ ἀποτελεῖ πάντα τὴν χώρα τῶν θησαυρῶν.

Ὅλοι ὅμως σήμερα αὐτοὶ οἱ ἀρχαιογνῶστες ἀρχαιοκάπηλοι πολὺ δύσκολα κινοῦνται καὶ ἀκόμα δυσκολότερα ἐξάγουν τὰ κλεμμένα γιατὶ οἱ νόμοι μας εἶναι αὐστηρότατοι καὶ τὸ κυνῆγι τους ἄγριο.

Πρὶν ὅμως ἀπὸ ἕνα-ἑνάμισυ αἰῶνα ἐπὶ Τουρκοκρατίας, αὐτοὶ οἱ «ἀρχαιολάτρεις» ἔρχονταν στὴν Ἑλλάδα κρατώντας στὸ ἕνα χέρι τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Παυσανία καὶ στὸ ἄλλο, ἐλεύθερα, σκαπανικὰ ἐργαλεῖα.

Τὸ θράσος τους μάλιστα ἦταν τέτοιο ὥστε στὸ βιβλίο τοῦ Κυριάκου Σιμόπουλου «Ξένοι ταξιδιῶτες στὴν Ἑλλάδα» περιγράφεται πῶς τὸ 1807 δημιουργήθηκε στὴν Ἰταλία καὶ μιὰ πολυεθνικὴ ἑταιρεία γιὰ τὴν διενέργεια ἀνασκαφῶν στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ διάθεση τῶν εὑρημάτων στὴν ἀρχαιοσυλεκτικὴ ἀγορά.

Τὰ μέλη τῆς ἑταιρείας ἦταν ἀρχιτέκτονες, κλασσικοὶ φιλόλογοι, τοπογράφοι, καλλιτέχνες. Ὁ Ἄγγλος COCKERELL ἀρχιτέκτων ὁ Βαυαρὸς VON HAKEN, ὁ Ἐσθονὸς ἀρχαιολόγος καὶ τεχνοκρίτης OTTO MAGNUS VON STACKELBERG, ὁ Βυτεμβέργιος ζωγράφος LINCKH καὶ οἱ Δανοὶ ἀρχαιολόγοι P. BRONTED καὶ KOES. Καὶ ἡ ὁμάδα ἢ καλύτερα ἡ συμμορία συμπληρώθηκε στὴν Ἀθήνα μὲ τρία ἀκόμα μέλη.

Τὸν Ἄγγλο JOHN FOSTER τὸν Βαρῶνο ζωγράφο καὶ ἀρχιτέκτονα HALLER VON HALERSTEIN ὑπότροφο τοῦ Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας καὶ τὸν Αὐστριακὸ ζωγράφο GROPIUS.

Στόχος τῆς ἑταιρείας οἱ ἀρχαιολογικοὶ χῶροι τῆς Αἴγινας τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Φυγαλίας. Ἀφοῦ τριγύρισε λίγο ἡ παρέα τὴν Ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα οἱ KOES, STACKELBERG καὶ BRONSTED ἀποχωρήστηκαν γιὰ τὴ Μ. Ἀσία.

Οἱ ὑπόλοιποι τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1810 πέρασαν στὴν Αἴγινα καὶ ἄρχισαν ἀνασκαφὲς στὸν ναὸ τῆς Ἀφαίας.

Τὴ δεύτερη κιόλας μέρα ἀνακάλυψαν τὰ πρῶτα γλυπτὰ ἀπὸ τὰ ἀετώματα τοῦ ναοῦ καὶ ἀπὸ κάτω 16 ἀγάλματα καὶ δεκατρία (13) μέλη ὅπλα κ.τ.λ.

Ἡ πληροφορία γιὰ τὴν μεγάλη ἀνακάλυψη διαδόθηκε στὸ νησὶ καὶ οἱ προεστοὶ τῆς Αἴγινας ἀξίωσαν νὰ σταματήσουν οἱ ἀνασκαφές.

Εἶπαν στοὺς ξένους πῶς ἂν πάρουν τὰ μάρμαρα θὰ βρῆ μεγάλο κακὸ τοὺς κατοίκους.

Ἀλλὰ ὁ COCKERELL καὶ οἱ σύντροφοί του ἔσπευσαν νὰ μεταφέρουν κρυφὰ τὰ γλυπτὰ σὲ δύο ταξίδια στὸν Πειραιᾶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἀθήνα.

Μόλις ἐξασφάλισαν τὸν θησαυρό τους ἄρχισαν τὰ παζάρια μὲ τοὺς Αἰγινῆτες προεστοὺς καὶ πληρώνοντας κάπου 40 λίρες πῆραν ἄδεια νὰ συνεχίσουν ἐλεύθερα τὶς ἀνασκαφὲς ποὺ κράτησαν 16 ἡμέρες. Μέσα στὴ βιασύνη τῆς μεταφορᾶς πολλὰ γλυπτὰ καταστράφηκαν.

Στὴν Ἀθήνα βρῆκαν ἕνα μεγάλο σπίτι καὶ στρώθηκαν στὴ δουλειὰ γιὰ τὴ συγκόλληση τῶν κομματιῶν καὶ τὴν ἀναστήλωση τοῦ συμπλέγματος.

Τώρα ὅμως οἱ ἀρχαιοκάπηλοι ἀλληλοϋποβλέπονταν καὶ ἄρχισαν οἱ ὑποψίες καὶ οἱ ἔριδες.

Τότε ὁ Γάλλος πρόξενος FAUVEL ποὺ εἶχε ἀναλάβει καὶ τὴν προστασία τῶν λαφυραγωγῶν πρότεινε νὰ ὑπογράψουν συμβόλαιο τιμῆς ποὺ ὅριζε ὅτι θὰ κρατοῦσαν ἑνιαία τὴ συλλογὴ καὶ δὲν θὰ μοίραζαν τὰ γλυπτὰ μεταξύ τους.

Ἐξασφαλισμένοι πιὰ ἄρχισαν νὰ ζητοῦν ἀγοραστή. Οἱ Γερμανοὶ ἔγραψαν στὴν κυβέρνησή τους ὁ CUCKERELL στὸν CANNING ὁ Γάλλος πρόξενος FAUVER στὸ Παρίσι.

Ἔγινε προσφορὰ καὶ στὸν λόρδο SLIGO ποὺ βρισκόταν τότε στὴν Ἀθήνα ἀλλὰ τὸ ποσὸ τῶν 6000—8000 λιρῶν ποὺ ζήτησαν οἱ Γερμανοὶ κατατρόμαξε τὸν Ἄγγλο.

Τὸν Ἰούνιο ἔφτασαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο οἱ Ἄγγλοι HENTY, CALLY - KNIGHT ἀρχιτέκτονας καὶ ποιητὴς καὶ FOZAKERLY καὶ πρότειναν ν' ἀγοράσουν τὰ γλυπτὰ γιὰ τὸ Βρετανικὸ

(Συνέχεια στὴ σελίδα 169)

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ ΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑΧΡΟΝΑ ΤΗΣ.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1980 ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν γιόρτασε ,μέσα σὲ πανηγυρικὴ ἀτμόσφαιρα τὴν πρώτη τεσσαρακονταετηρίδα της, σαράντα ὁλόκληρα χρόνια δημιουργίας γιὰ τὴν ἐθνικὴ καὶ πνευματικὴ αὐτὴ ἔπαλξη τῆς Μακεδονίας.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ ἑορτασμοῦ περιελάμβανε σειρὰ ἐκδηλώσεων. Τὴν ἐναρκτήρια τελετή, ποὺ ἔγινε τὴν 29η Ὀκτωβρίου, τίμησε μὲ τὴν παρουσία του ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς. Στὸ χαιρετισμό του ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ὑπογράμμισε χαρακτηριστικά: «Ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν μπορεῖ νὰ εἶναι ὑπερήφανη γιὰ τὴν ἐθνικὴ καὶ πολιτιστική της δράση, ἡ ὁποία πρέπει νὰ συνεχισθεῖ μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι ἐπιτελεῖται ἔργο ἐθνικό». Στὸν κ. Καραμανλῆ ἐπιδόθηκε τὸ χρυσὸ μετάλλιο τῆς Ε.Μ.Σ. ὁ ἑόρτιος τόμος, «Μακεδονία - Θεσσαλονίκη» καὶ ὁ τόμος «Μέγας Ἀλέξανδρος».

Μετάλλεια ἐπιδόθηκαν ἐπίσης στὰ ἱδρυτικὰ μέλη, τοὺς δωρητὲς καὶ εὐεργέτες τῆς Ἑταιρείας, στοὺς ξένους ἐπιστήμονες ποὺ μετεῖχαν στὸ συμπόσιο μὲ θέμα «Ἡ Θεσσαλονίκη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως - Πολιτιστικὲς ἀλληλεπιδράσεις», καὶ σὲ Συλλόγους τῆς Βορείου Ἑλλάδος, ποὺ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἐπέδειξαν ἀξιόλογη δράση.

Μεταξὺ τῶν τελευταίων εἶχε τὴν τιμὴ νὰ συγκαταλέγεται καὶ ὁ «ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ». Ὁ Σύλλογός μας ἐκπροσωπήθηκε στὶς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τὸν πρόεδρο κ. Ὀδυσσέα Ντινόπουλο, ὁ ὁποῖος καὶ παρέλαβε τὸ μετάλλειο.

Στὰ πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ

Τὰ κτίρια τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν

Ἀφιέρωμα στὴν Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ἔγινε ἔκθεση βιβλίου μὲ ὅλες τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἑταιρείας, βιβλία τυπωμένα στὴ Θεσσαλονίκη

Ἐπιμέλεια: **Ἐλ. Μήτσιαλα**
Δασκάλα

ἀπὸ 1852—1930 καθὼς καὶ σπάνια βιβλία γιὰ τὴ Μακεδονία ποὺ βρίσκονται στὴ βιβλιοθήκη τῆς Ε.Μ.Σ.

Τέλος δόθηκε παράσταση μὲ τὴν τραγωδία τοῦ Αἰσχύλου «Πέρσαι» ἀπὸ τὸ Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος.

Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσίαζε τὸ συμπόσιο, μὲ θέμα «Ἡ Θεσσαλονίκη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως Πολιτιστικὲς ἀλληλεπιδράσεις» ποὺ ἔγινε τὴ δεύτερη καὶ τρίτη μέρα τῶν ἐκδηλώσεων. Στὸ συμπόσιο ἔκαναν ἀπουδαῖες ἀνακοινώσεις 11 ἕλληνες καὶ ξένοι ἐπιστήμονες. Ἕλληνες ὁμιλητὲς ἦσαν οἱ καθηγητὲς κ. Ἀπόστολος Βακαλόπουλος, κ. Φώτιος Πέτσας καὶ κ. Παναγιώτης Βοκοτόπουλος, ἐνῶ οἱ ἀλλοδαποὶ ὁ Ἰταλὸς VICENZO ROTOLO ἡ Βουλγάρα VASILKA TARKOVA - ZAIMOVA, ὁ DENO J. GEANAKOPLOS, ὁ Βούλγαρος GEORGI MIHAILOV, ἡ VERONICA MITSOPOULOU - LEON, ὁ CHRISTIAN HANNICK, ὁ DONALD M. NICOL καὶ ὁ PETER CHARANIS.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ συμποσίου πραγματοποιήθηκε ἐκδρομὴ στὸ Δῖον Πιερίας.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας παραθέτουμε συνοπτικὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς ἱδρύσεως καὶ σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορὰ τῆς ΕΜΣ.

Τὴν 29η Ἀπριλίου 1939 συνῆλθαν στὴν αἴθουσα τῆς Δημοτικῆς βιβλιοθήκης Θεσσαλονίκης καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ

τῶν Γυμνασίων, ἐλεύθεροι ἐπιστήμονες, ἔμποροι, βιομήχανοι, δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἱδρύσουν ἕνα εἰδικὸ Σωματεῖο μὲ τὴν ἐπωνυμία «Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν». Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ μέσα ἦταν μηδαμινὰ ἡ ὄρεξη ὅμως καὶ τὸ κουράγιο τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν μεγάλα. Ἔτσι κατὰ φεραν στὰ χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε νὰ ἀναδείξουν τὴν Ἑταιρεία σ' ἕνα ἵδρυμα μὲ διεθνῆ ἀκτινοβολία καὶ ἀναμφισβήτητο ἐπιστημονικὸ κῦρος».

Σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ καταστατικό της εἶναι «ἡ ἔρευνα ἐπὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος εἰς τὸν Μακεδονικὸν λαὸν καὶ τὴν Μακεδονικὴν χώραν, εἰδικότερον δὲ ἡ περισυλλογή, ἡ συγκέντρωσις, καταγραφή, διατήρησις, μελέτη καὶ δημοσίευσις γλωσσικοῦ, λαογραφικοῦ, ἱστορικοῦ, ἀρχαιολογικοῦ, ἀρχειακοῦ ἐν γένει ὑλικοῦ καὶ λαϊκῆς τέχνης ἀναφερομένων κυρίως εἰς τὴν Μακεδονίαν».

Τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας ἔχει ἁπλωθεῖ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς, ποὺ ἐτέθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχή, μὲ μεγάλη ἐπιτυχία.

Πρῶτα πρῶτα ἂς ἀναφερθοῦμε στὴν πλουσιώτατη ἐκδοτική της δραστηριότητα. Μέχρι σήμερα περιλαμβάνονται στὶς ἐκδόσεις της πραγματεῖες ἐπιστημονικὲς καὶ ἐκλαϊκευτικὲς γιὰ ποικίλα θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὴ Μακεδονία κυρίως ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα γενικότερα.

Ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου οἱ ἐκδόσεις χωρίζονται σὲ βιβλιοθῆκες: 1) Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη μὲ 57 ἔργα 2) Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη μὲ 40 ἔργα 3) Μακεδονικὴ Λαϊκὴ βιβλιοθήκη μὲ 30 ἔργα 4) Μακεδονικὴ Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη μὲ 8 ἔργα 5) Ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι 14 ἔργα 6) Σειρὰ Νομικὴ καὶ Οἰκονομικὴ 5 ἔργα καὶ 7) Νεοελληνικαὶ Ἱστορικαὶ ἔρευναι 2.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν

Ἐκτὸς τῶν παραπάνω αὐτοτελῶν βιβλίων ἡ Ε.Μ.Σ. ἐκδίδει δύο περιοδικὰ συγγράμματα τὰ «Μακεδονικὰ» καὶ τὰ «Ἑλληνικά». Τὸ πρῶτο φιλοξενεῖ ἐργασίες ἀναφερόμενες ἀποκλειστικὰ στὴν περιοχὴ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ἑταιρείας. Φέτος κυκλοφορεῖ ὁ 20ὸς τόμος. Τὰ «Ἑλληνικά» περιλαμβάνουν θέματα ἱστορικά, λαογραφικὰ φιλολογικὰ γενικοτέρου ἐνδιαφέροντος. Τῶν «Ἑλληνικῶν» κυκλοφορεῖ ὁ 32ος τόμος.

Μαζὶ μὲ τὰ περιοδικὰ καὶ τὰ παραρτήματά τους οἱ ἐκδόσεις φθάνουν τὶς 250 περίπου. Οἱ δύο περιοδικὲς ἐκδόσεις περιλαμβάνουν καὶ ξενόγλωσσες ἐργασίες γιὰ νὰ κυκλοφοροῦν εὐρύτερα καὶ στοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις εἶναι μνημειώδεις γιὰ τὴν ἱστορικὴ καὶ γραμματολογικὴ ἔρευνα καὶ θεωροῦνται πολύτιμες στὸ εἶδος τους.

Στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς κατασχέθηκαν ὅλα τὰ ἀντίτυπα τῶν «Μακεδονικῶν» καθὼς καὶ τὸ ἀρχεῖο καὶ τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἑταιρείας, τὰ ὁποῖα φυλάσσοναν — ἐλλείψει στέγης — στὸ σπίτι τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα κ. Ἀλεξάνδρου Λέτσα. Ὁ ἴδιος μάλιστα συνελήφθη καὶ φυλακίσθηκε γιὰ τρεῖς μῆνες.

Προκειμένου νὰ παράσχει στὸ κοινὸ ἀξιόλογα ἀναγνώσματα ἡ Ἑταιρεία προκήρυξε κατὰ καιροὺς διαγωνισμοὺς συγγραφῆς ἔργων ἱστορικῶν καὶ λογοτεχνικῶν τὰ δὲ βραβευθέντα περιέλαβε στὶς ἐκδόσεις της.

Μὲ τὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας ἐφοδιάζονται δωρεὰν οἱ βιβλιοθῆκες Δήμων, Κοινοτήτων, Συλλόγων, τοῦ Πανεπιστημίου κ.λ.π.

Παράλληλα μὲ τὸ ἐκδοτικὸ ἔργο, διοργανώνει καὶ διαλέξεις τόσο στὴ Θεσσαλονίκη ὅσο καὶ στὶς ἐπαρχιακὲς πρωτεύουσες, μὲ σκοπὸ τὴν ἐπιμόρφωση καὶ τὴν ἐκπολιτιστικὴ ἐξέλιξη τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ.

Ἐπίσης συνεργάζεται καὶ ἐνισχύει πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ σωματεῖα τῆς ἐπαρχίας, γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τους.

Συγχρόνως γίνονται ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία πολλὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια διεθνῆ καὶ ἑλληνικά, ἐνῶ ἡ ἴδια συμμετέχει μὲ ἀντιπροσώπους της κάθε χρόνο σὲ διεθνῆ συνέδρια στὴν Ἑλλάδα, τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀμερικὴ καὶ Αὐστραλία.

Ἀπὸ χρόνια ἔχει καθιερώσει καὶ τὸ θεσμὸ τῶν ὑποτροφιῶν γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς σὲ φιλοπρόοδους Μακεδόνες.

Τὰ πρῶτα Διοικητικὰ Συμβού-

λια, γιὰ νὰ προσδώσουν στὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας τὴν πρέπουσα αἴγλη καὶ τὸ ἀναγκαῖο κῦρος σὰν πρῶτο μέλημά τους εἶχαν τὴν ἀπόκτηση μιᾶς ἰδιόκτητης στέγης. Ἔτσι μετὰ ἀπὸ ἐπίμονες προσπάθειες τῶν Δ.Σ. καὶ κυρίως τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα κ. Ἀλεξάνδρου Λέτσα στὶς 8 Φεβρουαρίου 1949 θεμελιώθηκε τὸ Α΄ πενταόροφο κτίριο τῆς Ἑταιρείας. Δυὸ χρόνια ἀργότερα μὲ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ Α΄ κτιρίου θεμελιώθηκε καὶ τὸ μεγαλόπρεπο β΄ κτίριο.

Σήμερα στὸ Α΄ κτίριο στεγάζονται: 1) Τὰ γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας καὶ γενικὰ τὸ ἐπιστημονικὸ καὶ τὸ διοικητικὸ προσωπικὸ αὐτῆς. 2) Αἴθουσα διαλέξεων 3) Ἡ πλουσιώτατη βιβλιοθήκη μὲ 40.000 ἔντυπα ποὺ ἀφοροῦν κυρίως τὴ Μακεδονία καὶ τὰ Βαλκανικὰ κράτη γενικότερα 4) Τὸ Κέντρο Ἀποδήμων Μακεδόνων καὶ 5) Ἡ Σχολὴ Βαλκανικῶν γλωσσῶν τοῦ ΙΧΜΑ.

Τὸ Β΄ κτίριο περιλαμβάνει: 1) Θέατρο 1.350 θέσεων στὸ ὁποῖο στεγάζεται τὸ Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος καθὼς καὶ ἄλλοι ἑλληνικοὶ καὶ ξένοι θίασοι γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἄνοδο τοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Ἐδῶ διοργανώνονται ἐπίσης τὸ Φεστιβὰλ κινηματογράφου τῆς Δ.Ε.Θ., τὰ «Δημήτρια» καὶ πολλὲς ἄλλες ἐκδηλώσεις.

2) Κινηματογράφο 1.000 θέσεων 3) Αἴθουσα συνεδρίων μὲ σύγχρονη ἠχοακουστικὴ ἐγκατάσταση μὲ δυνατότητα αὐτόματης μετάφρασης σὲ τρεῖς γλῶσσες καὶ 4) Στὸν τελευταῖο ὄροφο πινακοθήκη μὲ ἀξιόλογα ἔργα γνωστῶν Ἑλλήνων ζωγράφων.

Ἔτσι ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν συνεχίζει ἐδῶ καὶ 40 χρόνια τὴν πολλαπλῆ καὶ πολυσήμαντη δραστηριότητά της. Θὰ ἦταν ὅμως σοβαρὴ παράληψή μας ἂν δὲν ἀναφερόμασταν καὶ στὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν προσωπική τους ἀκτινοβολία, τὸ κῦρος τους καὶ τὸ μόχθο τους ἀνέδειξαν τὸ Ἵδρυμα αὐτὸ σὲ «Ἀκαδημία τῆς Βορείου Ἑλλάδος» ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀποκαλεῖται.

Τὸ πρῶτο Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τοὺς: Κ. Μερκουρίου Πρόεδρο, Ἀντώνιο Σιγάλα Ἀντιπρόεδρο, Ἀλέξανδρο Λέτσα Γεν. Γραμματέα, Ἰωάννη Βασδραβέλη ταμία, Τσιστόπουλο Γεώργιο ἔφορο καὶ τοὺς Σπίλιωνα Κυριακίδη, Δημήτριο Μισυρλῆ, Κων)νο Μικροῦ, καὶ Χαράλαμπο Λέκα Συμβούλους.

Στὰ ἑπόμενα Διοικ. Συμβούλια Πρόεδροι διετέλεσαν ὁ καθηγητὴς Σπίλιων Κυριακίδης, ὁ καθηγητὴς Χαράλαμπος Φραγκίστας, καὶ ὁ γνωστὸς γλωσσολόγος Νικόλαος Ἀνδριώτης.

Σήμερα Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Παν)μίου Θεσσαλονίκης κ. Κων)νος Βαβοῦσκος, Ἀντιπρόεδρος ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἀντώνιος Αἰμίλιος Ταχιάος, Γεν. Γραμματέας ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Μακεδονίας - Θράκης κ. Χρῆστος Λαμπρινός, ἐπίτιμος Γενικὸς Γραμματέας ὁ κύριος Γιάννης Βασδραβέλης ἱστορικός, ταμίας ὁ κ. Ἀθανάσιος Κωνσταντινίδης ἔφορος Βιβλιοθήκης ὁ ἀρχαιολόγος ὁμότιμος καθηγητὴς Πανεπιστημίου κ. Φώτιος Πέτσας καὶ Σύμβουλοι οἱ κ.κ. Ἀπόστολος Βακαλόπουλος, ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας, κ. Κώστας Χουλιβάτος, χημικὸς καὶ Γιάννης Ἀγγελίδης δικηγόρος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α΄ Τὸ 1953 ἱδρύθηκε ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία σὰν θυγατρικὸ αὐτῆς τὸ «Ἵδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου» τὸ ὁποῖο καὶ σήμερα βρίσκεται ὑπὸ τὴν αἰγίδα της.

Σκοπὸς τοῦ Ἱδρύματος εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῶν προβλημάτων τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς, ἐθνολογικῆς, οἰκονομικῆς κλπ. καὶ ἡ δημιουργία ἀτμόσφαιρας κατανοήσεως καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Τὴν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν αὐτῶν τὸ ΙΜΧΑ ἐπιδιώκει μὲ δημοσιεύσεις πρωτοτύπων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν στὴν Ἑλληνικὴ ἢ ξένες γλῶσσες, (οἱ ἐκδόσεις τοῦ ΙΜΧΑ φθάνουν σήμερα περίπου τὶς 190), μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ ξενόγλωσσου περιοδικοῦ «BALKAN STUDIES», μὲ διοργάνωση συμποσίων, σὲ συνεργασία μὲ γείτονες βαλκανικοὺς λαοὺς διαλέξεις κ.λπ.

Παράλληλα διατηρεῖ καὶ Σχολὴ Βαλκανικῶν γλωσσῶν, στὴν ὁποία διδάσκονται σὲ ἐπιστήμονες καὶ φοιτητὲς ἡ σερβική, βουλγαρική, ρουμανική ἀλβανική, τουρκικὴ καθὼς καὶ ἡ Ρωσικὴ γλῶσσα.

Β΄ Τὸ 1967 ἱδρύθηκε ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία τὸ «Κέντρο Ἀποδήμων Μακεδόνων» μὲ σκοπὸ τὴν παρακολούθηση τῆς δράσης τῶν Μακεδόνων ὁμογενῶν στὸ ἐξωτερικό, κυρίως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς Αὐστραλίας ποὺ εἶναι περισσότερο ἀποκομμένοι, καὶ τὴν διατήρηση τῆς ἐπαφῆς τους μὲ τὴν πατρίδα.

Τὸ Κέντρο ἀλληλογραφεῖ συνεχῶς μὲ τοὺς συλλόγους τῶν Μακεδόνων τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μετέχει στὴν ὀργάνωση τῶν συνεδρίων τῆς Ὁμοσπονδίας, Παμμακεδονικῶν Ἑνώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ στὴ Θεσσαλονίκη κάθε τέσσερα χρόνια περίπου. Τέλος τοὺς προμηθεύει βιβλία γιὰ τὴ Μακεδονία καὶ βοηθᾶ στὴν ἀποστολὴ χορευτικῶν ὁμάδων στὶς μεγάλες παροικίες Μακεδόνων.

ΘΥΡΕΟΕΙΔΗΣ ΑΔΕΝΑΣ & ΕΝΔΗΜΙΚΗ ΒΡΟΓΧΟΚΗΛΗ

τοῦ Κωνσταντίνου Καρτσιούνη
Ἰατροῦ τμήματος ραδιοϊσοτόπων
τοῦ Θεαγενείου Ἰατρικοῦ Ἰνστιτούτου

Στὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ ἀναπτυχθεῖ μὲ ἁπλὰ λόγια μιὰ παθολογικὴ κατάσταση τοῦ θυροειδοῦς ἀδένος, ἡ ἐνδημικὴ ἰωδοπενικὴ βρογχοκήλη.

Τὸ θέμα αὐτὸ διαλέχθηκε μέσα στὰ τόσα ἄλλα ἐνδιαφέροντα ἰατρικὰ θέματα γιὰ τοὺς ἑξῆς δύο λόγους: πρῶτο, ἡ χώρα μας ἔχει ἕναν μεγάλο ἀριθμὸ ἀνθρώπων ποὺ πάσχει ἀπὸ ἐνδημικὴ ἰωδοπενικὴ βρογχοκήλη. Ἡ πάθηση αὐτὴ ἀπαντᾶται σὲ μεγάλη συχνότητα στὴν ἠπειρωτικὴ κυρίως Ἑλλάδα καὶ μάλισα στὶς ἰωδοπενικὲς περιοχές· μία ἀπὸ τὶς ἰωδοπενικὲς περιοχὲς εἶναι καὶ ἡ περιφέρεια τῆς Νάουσας.

Ὁ δεύτερος καὶ σπουδαιότερος λόγος ποὺ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκη νὰ ἀναπτυχθεῖ εἰδικὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἦταν γιὰ νὰ πονισθεῖ ὅτι ἡ ἰωδοπενικὴ βρογχοκήλη προλαμβάνεται, ἂν οἱ γονεῖς φροντίζουν νὰ παίρνουν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν παιδικὴ τους ἡλικία μὲ τὶς τροφὲς ἀρκετὴ ποσότητα ἰωδίου.

Ὁ θυροειδὴς ἀδένας, ποὺ βρίσκεται στὸ κατώτερο τμῆμα τοῦ τραχήλου, ἔχει βάρος 20—30 γρ. καὶ σχῆμα ποὺ μοιάζει μὲ πεταλούδα.

Ὁ θυροειδὴς εἶναι μεγαλύτερος σὲ μέγεθος σὲ ἄτομα περιοχῶν μὲ πτωχὴ διατροφὴ σὲ ἰώδιο καὶ μικρότερος σὲ περιοχὲς ποὺ οἱ κάτοικοι καταναλώνουν πολλὰ θαλασσινὰ καὶ ἰωδιωμένο ἁλάτι.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ θυροειδοῦς ἀδένος εἶναι ἡ παραγωγή, ἡ ἀποταμίευση καὶ ἡ ἔκκριση δύο ὁρμονῶν, τῆς θυροξίνης καὶ τῆς τριϊωδοθυρονίνης. Οἱ ὁρμόνες αὐτὲς ἔχουν μεγάλη σημασία α) στὸν μεταβολισμὸ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος καὶ β) ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ γεννηθεῖ ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀνάπτυξη καὶ ὡρίμανση τῶν διαφόρων ὀργάνων, ὅπως τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ὀστῶν.

Ὁ θυροειδὴς παρασκευάζει τὶς ὁρμόνες του θυροξίνη καὶ τριϊωδιοθυρονίνη χρησιμοποιώντας δύο ὑλικά: τὸ ἰώδιο, ποὺ παίρνει ἀπὸ τὶς τροφὲς καὶ τὴν τυροσίνη, ἕνα ἀμινοξύ, ποὺ ὑπάρχει στὶς τροφές, ἀλλὰ καὶ ποὺ ὁ ἴδιος ὁ ὀργανισμὸς μπορεῖ νὰ κατασκευάσει. Φυσικὰ ἄταν λείπει ἕνα ἀπὸ τὰ δομικὰ ὑλικὰ ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ ἀδένας γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ὁρμονῶν του, δημιουργεῖται κάποια διαταραχὴ στὴν λειτουργία του, ποὺ ἀντανακλᾶ στὴν μορφολογία του. Ἔλλειψη τυροσίνης δὲν παρατηρεῖται ἀφοῦ ὁ ὀργανισμὸς μπορεῖ καὶ τὴν παράγει σὲ μεγάλες ποσότητες, αὐτὸ ὅμως ποὺ μπορεῖ νὰ λείψει εἶναι τὸ ἰώδιο. Ἔλλειψη ἰωδίου συμβαίνει ὅταν τὸ νερὸ καὶ οἱ τροφές, δὲν ἔχουν ἀρκετὴ ποσότητα ἰωδίου· ὅταν ὁ ὀργανισμὸς ἔχει ἀνάγκη μεγαλύτερης τῆς κανονικῆς ποσότητας ἰωδίου, ὅπως συμβαίνει στὴν ἐφηβεία καὶ κατὰ τὴν κύηση· ὅταν οἱ τροφὲς ἔχουν πολλὰ λευκώματα καὶ τὸ νερὸ πολὺ ἀσβέστιο, ὁπότε παρεμποδίζεται ἡ ἀπορρόφιση τοῦ ἰωδίου. Ἑπομένως στὶς περιπτώσεις ἐλλείψεως ἰωδίου ὁ θυροειδὴς δὲν μπορεῖ νὰ κατασκευάσει τὶς ὁρμόνες του ἐπειδὴ στερεῖται μία ἀπὸ τὶς πρῶτες ὕλες γιὰ τὴν κατασκευή τους, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ὕπαρξη μικρότερης τῆς ἀπαιτουμένης ποσότητος ὁρμονῶν στὸ αἷμα.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ τὸ ξεπεράσει ὁ θυροειδὴς ἀδένας μὲ αὔξηση τῆς λειτουργίας του καὶ μὲ αὔξηση τοῦ μεγέθους του. Χρόνο μὲ τὸν χρόνο ὅμως ἡ προοδευτικὴ μεγένθυση δημιουργεῖ μιὰ παθολογικὴ κατάσταση, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ μεγάλη διόγκωση τοῦ θυροειδοῦς ἀδένος, τὴν διάχυτη ἐνδημικὴ ἰωδοπενικὴ βρογχοκήλη. Ἡ πάθηση αὐτὴ λέγεται διάχυτη γιατὶ ἡ διόγκωση εἶναι διάχυτη, ἐνδημικὴ γιατὶ ἐνδημεῖ σὲ περιοχὲς ποὺ ὑπάρχει ἔλλειψη ἰωδίου καὶ ἰωδοπενικὴ, γιατὶ αἰτία της εἶναι ἡ ἔλλειψη τοῦ ἰωδίου. Ἡ βρογχοκήλη αὐτὴ γίνεται μερικὲς φορὲς τόσο μεγάλη ὥστε προκαλεῖ δυσκολία στὴν ἀναπνοὴ καὶ στὴν κατάποση τῶν τροφῶν. Ἄλλοτε πάλι συνοδεύεται ἀπὸ ἐλαφρὲς ὁρμονικὲς διαταραχές. Τὶς περισσότερες ὅμως φορὲς τὸ κύριο ἐνόχλημα εἶναι τὸ κοσμητικό, γιατὶ προκαλεῖ μιὰ παραμόρφωση τοῦ λαιμοῦ. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ βρογχοκήλη αὐτὴ παρατηρεῖται συχνότερα στὶς γυναῖκες παρὰ στοὺς ἄνδρες.

Σὲ πόσο χρόνο δημιουργεῖται ἡ ἰωδοπενικὴ βρογχοκήλη καὶ πῶς προλαμβάνεται; Γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἡ πάθηση αὐτὴ ἀπαιτεῖται μεγάλο χρονικὸ διάστημα καὶ ἡ πρόληψη της εἶναι εὔκολη ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία καὶ συνέχεια παίρνει μέσω τῶν τροφῶν του

(Συνέχ. ἀπὸ τὴ σελίδα 142)

οἱ ὁποῖοι, ἀπὸ τὸν 9ον μ.Χ. αἰώνα, εἶχαν μεταφράσει στὴν γλῶσσα τους ὅλα τὰ γνωστά του ἔργα. Ἐπειδή, ὅμως, οἱ Ἄραβες ἐπέδωσαν στὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὰ ἔργα τοῦ πλατωνικοῦ φιλοσόφου Πλωτίνου ὁ ἀραβικὸς ἀριστοτελισμός, ποὺ ἔγινε γνωστὸς στὴν Εὐρώπη τὸν 12ον μ.Χ. αἰώνα, χαρακτηρίζονται καλύτερα μὲ τὸν ὅρον νεοπλατωνισμός.

Τὸν 13ον αἰώνα οἱ Εὐρωπαῖοι γνώρισαν τὸν Ἀριστοτέλη ἀπευθείας ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, γεγονὸς ποὺ θὰ ἐπηρέαζε κατὰ πολὺ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας. Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία συμπέρανε ὅτι ἡ ἀριστοτελικὴ ἰδεοκρατία ἦταν ἀντίθετη ἀπὸ τὶς χριστιανικὲς ἀντιλήψεις. Γι' αὐτὸ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης ἀπαγορεύτηκε ἡ διδασκαλία τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. Ὁ συμβιβασμὸς ἀνάμεσα στὴν φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ στὸν Χριστιανισμὸ ἐπιτεύχθηκε ἀπὸ τὸν Θωμᾶ Ἀκινάτη. Ὁ «Θωμισμός» ἔδωσε στὴν ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία ὀντότητα, μέσα στὰ χριστιανικὰ πλαίσια, ρεαλιστικὸ βάθος καὶ τὴν κατέστησε προπύργιο τοῦ ρεαλισμοῦ καὶ τοῦ σχολαστικισμοῦ.

Ἀπὸ τὶς ἐπιστῆμες, μὲ τὶς ὁποῖες ἀσχολήθηκε ὁ Ἀριστοτέλης, ἡ Λογική του εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐπηρέασε περισσότερο τὴν σύγχρονη ἀνθρώπινη σκέψη. Ὁ Κάντ εἶπε ὅτι τίποτε τὸ οὐσιῶδες δὲν πρόσθεσαν οἱ νεώτεροι στὸν τομέα αὐτό. Ἀκόμη καὶ ἡ ἐπαγωγικὴ λογικὴ τοῦ Μπαίηκον (Bacon) ἀποτελεῖ προέκταση τῆς ἀριστοτελικῆς λογικῆς. Ἡ Λογικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη, μαζὶ μὲ τὴν κριτικὴ φιλοσοφία τοῦ Κάντ καὶ τὴν Φυσικὴ τοῦ Νεύτωνα ἀποτελοῦν τὴν βάση τῆς σύγχρονης σκέψεως. Μπορεῖ οἱ φιλοσοφικὲς καὶ ἐπιστημονικὲς θεωρίες καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ 20ου αἰώνα νὰ κλονίζουν αὐτὴν τὴν βάση, ὡστόσο ὅμως, μέσα στὴν νέα αἴθουσα ἀκούγονται ἀκόμη οἱ παλιὲς φωνές. Ὁ Ἀριστοτέλης θὰ συνεχίσει νὰ ζεῖ στὸ φιλοσοφικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ πεδίο, μὲ ἕνα πλῆθος ὅρων καὶ ἐννοιῶν, ἴσως καὶ θεωριῶν, ποὺ θὰ διευκολύνουν τὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ σκέψη.

Γενικά, ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξε ὁ πρωτοπόρος τῆς εὐρωπαϊκῆς διανόησης, ποὺ διχάστηκε ἀνάμεσα στὸν θετικισμὸ καὶ στὴν ἑνόραση καὶ δὲν ἀποφάσισε ποτὲ ποῦ ἀκριβῶς ἀνῆκε. Κατὰ τὸν σύγχρονο ἱστορικὸ William Durant «ὁ Ἀριστοτέλης ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει μιὰ ἐνθαρρυντικὴ μαρτυρία τῆς ἐλαστικῆς ἐκτάσεως τῆς ἀνθρώπινης νοημοσύνης καὶ παρήγορη ἔμπνευση γιὰ ἐκείνους ποὺ μοχθοῦν νὰ συγκετρώσουν τὶς διασκορπισμένες γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου σὲ ἕνα κατανοητὸ σχῆμα».

Β ι β λ ι ο γ ρ α φ ί α

Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας Γιάννη Κορδάτου.

Λογικὴ Νικολάου Σούλια

Ἰατρικὰ θέματα

τὴν ἀναγκαία γιὰ τὸν ὀργανισμὸ ποσότητα ἰωδίου. Στὸ ἐμπόριο διατίθενται εἴδη ἁλατιοῦ ἐμπλουτισμένου σὲ ἰώδιο· ἐπίσης ἀρκετὴ ποσότητα ἰωδίου ὑπάρχει στὰ θαλασσινά. Τελευταῖα κυκλοφόρησαν ὀδοντόκρεμες ἐμπλουτισμένες σὲ ἰώδιο, ποὺ μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦνται περιοδικὰ καὶ ἐναλλάξ μὲ ἁπλὲς ὀδοντόκρεμες.

Μὲ τὴν χρησιμοποίηση ἰωδιούχου ἁλατιοῦ στὴν μαγειρικὴ καὶ μὲ συχνὴ διατροφὴ μὲ θαλασσινὰ εἴδη (π.χ. μιὰ φορὰ τὴν ἑβδομάδα) ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τροφοδοτεῖται μὲ τὴν ἀναγκαία ποσότητα ἰωδίου καὶ ἡ πάθηση προλαμβάνεται.

Ἡ ἀναγκαία ποσότητα ἰωδίου, ἡ τόσο ἀπαραίτητη γιὰ τὴν παρασκευὴ τῶν ὁρμονῶν τοῦ θυροειδοῦς, εἶναι ἐλάχιστη, τῆς τάξεως τῶν ἑκατομμυριοστῶν τοῦ γραμμαρίου. Ἑπομένως ἡ συχνὴ χορήγηση μεγάλων δόσεων, ὅπως σταγόνες διαλύματος ἰωδίου γιὰ τὴν πρόληψη ἢ τὴν θεραπεία τῆς βρογχοκήλης εἶναι ἐσφαλμένες. Συγκεκριμένα, τὸ 1960, οἱ ἐρευνητὲς CORREA, WELSH καὶ ISLER ἀπέδειξαν ὅτι ἡ χορήγηση μεγάλων δόσεων ἰωδίου ὁδηγεῖ, ὅπως καὶ ἡ ἔλλειψη ἰωδίου, σὲ σχηματισμὸ βρογχοκήλης. Ἐπιπλέον, ἡ χορήγηση μεγάλων ποσοτήτων ἰωδίου ὅταν ἤδη ὑπάρχει μιὰ ἁπλὴ ἰωδοπενικὴ βρογχοκήλη εἶναι δυνατὸν νὰ ὁδηγήσει σὲ ἀκόμη μεγαλύτερη καὶ γρηγορώτερη διάγκωση τοῦ θυροειδοῦς ἢ καὶ σὲ ὑπερθυρεοειδισμὸ μερικὲς φορές. Ὁ ὑπερθυρεοειδισμὸς εἶναι μιὰ παθολογικὴ κατάσταση ποὺ συμβαίνει ὅταν ὁ θυροειδὴς ὑπερλειτουργεῖ, ὁπότε παράγει ποσότητες ὁρμονῶν μεγαλύτερες τοῦ κανονικοῦ.

Ἀντίθετα, ὅταν ὁ θυρεοειδὴς ὑπολειτουργεῖ, ὁπότε παράγει ἐλλειπεῖς ποσότητες ὁρμονῶν, ὁ ὀργανισμὸς ὁδηγεῖται σὲ μία ἄλλη παθολογικὴ κατάσταση τὸν ὑποθυρεοειδισμό.

Ἐνδέχεται, γιὰ παράδειγμα, νὰ ὑπάρχουν ἄλλες σπουδαιότερες παθήσεις (π.χ. ἀδένωμα τοῦ θυρεοειδοῦς καρκίνος τοῦ θυρεοειδοῦς τοξικὴ ὀζώδης βρογχοκήλη καὶ ἄλλες) ποὺ μποροῦν νὰ ὑποδύωνται τὴν μορφὴ τῆς ἁπλῆς ἰωδοπενικῆς βρογχοκήλης. Αὐτὲς οἱ παθήσεις πρέπει νὰ ἀποκλεισθοῦν μὲ διάφορες εἰδικὲς ἰατρικὲς ἐξετάσεις.

Μεγάλη σημασία ὅμως ἔχει ἡ πρόληψη τῆς παθήσεως ἡ ὁποία εἶναι ἁπλὴ καὶ τὴν ἀναφέραμε προηγουμένως.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

τοῦ Νικ. Θεολ. Κασάπη
ἰατροῦ Παθολόγου
Σχολίατρου Ναούσης

Ἡ «Διατροφή» ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους βιολογικοὺς παράγοντες, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιβίωση καὶ ἡ αὔξηση τοῦ Ἀνθρώπινου γένους, ὡς καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικότερους παράγοντες τῆς ὑγείας τῶν Ἀνθρώπων. Ὁ Ἄνθρωπος γιὰ τὴν διατροφή του χρησιμοποιεῖ, ἀπὸ συνήθεια ὁρισμένα προϊόντα τοῦ Φυτικοῦ καὶ Ζωϊκοῦ Βασιλείου, ποὺ περιέχουν οὐσίες ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ του, τὰ ὁποῖα ὀνομάζουμε «Τρόφιμα». Βέβαια ἡ ἐλλιπὴς τροφοδότηση τῆς Ἀνθρώπινης «Μηχανῆς» ὁδηγεῖ στὴν κακὴ λειτουργία της, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι θὰ λειτουργήσει τόσο καλύτερα ὅσο περισσότερα τρόφιμα τῆς προσφέρουμε.

Ἡ διατήρηση τῆς ὑγείας μας ἀπαιτεῖ νὰ ξέρουμε, ὄχι μόνο τὴν ποσότητα τῶν τροφίμων ποὺ πρέπει νὰ καταναλίσκουμε, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιότητα τῶν τροφίμων τοῦ καθημερινοῦ μας διαιτολογίου, ὡς καὶ νὰ τηροῦμε ὁρισμένους κανόνες, γιὰ νὰ ἀποφεύγουμε τοὺς κινδύνους ποὺ μπορεῖ νὰ διατρέξει ἡ ὑγεία μας ἀπὸ τὰ Τρόφιμα.

Μὲ τὰ τρόφιμα ὁ ὀργανισμός μας παίρνει ὁρισμένες οὐσίες ποὺ περιέχονται σὲ αὐτὰ καὶ οἱ ὁποῖες ὀνομάζονται «Θρεπτικὲς Οὐσίες».

Οἱ Θρεπτικὲς οὐσίες τῶν τροφίμων εἶναι: 1. Τὰ Λευκώματα ἢ Πρωτεΐνες 2. Οἱ Ὑδατάνθρακες, 3. Τὰ Λίπη καὶ τὰ Λιποειδή 4. Οἱ Βιταμίνες, 5. Τὰ Ἀνόργανα Ἅλατα καὶ 6. Τὸ Νερό

Ὅλες αὐτὲς οἱ θρεπτικὲς οὐσίες ἐξυπηρετοῦν στὸν ὀργανισμό μας δύο βασικοὺς σκοπούς: 1. τὴν παραγωγὴ ἐνέργειας ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμὸς γιὰ τὴν λειτουργία τῶν διαφόρων ὀργάνων του καὶ

2. τὴν κατασκευὴ κυττάρων ποὺ πρέπει νὰ προστεθοῦν στὰ κύτταρα ποὺ ἤδη ὑπάρχουν γιὰ τὴν αὔξηση τοῦ ὀργανισμοῦ στὸ στάδιο τῆς ἀνάπτυξης, ὡς καὶ γιὰ νὰ ἀντικαθιστοῦν τὰ συνεχῶς φθειρόμενα καὶ θνήσκοντα κύτταρα τοῦ ὀργανισμοῦ.

Εἰδικότερα κάθε θρεπτικὴ οὐσία χρησιμεύει:

1. ΤΑ ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ χρειάζονται κυρίως στὸν ὀργανισμὸ γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν κυττάρων, ἐνῶ καλύπτουν μόνο περίπου τὸ 10% ἀπὸ τὶς ἡμερήσιες ἀνάγκες τοῦ ὀργανισμοῦ σὲ ἐνέργεια. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἐνῶ οἱ ἐνήλικες χρειάζονται κάθε μέρα 1—2 γρ. ἀνὰ Κιλὸ Βάρους Σώματος Λευκώματα, τὰ παιδιὰ χρειάζονται 2—4 γρ. ἀνὰ Κιλὸ Βάρους σώματος ἡμερησίως.

2. ΟΙ ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ εἶναι ἡ κύρια πηγὴ ἐνέργειας τοῦ ὀργανισμοῦ. Τὸ 60% ἀπὸ τὶς ἡμερήσιες ἀνάγκες τοῦ ὀργανισμοῦ σὲ ἐνέργεια τὸ καλύπτουν οἱ Ὑδατάνθρακες. Ἡ ποσότης τῶν Ὑδατανθράκων ποὺ δὲν χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν παραγωγὴ ἐνέργειας, μετατρέπεται σὲ λιπώδη ἱστὸ καὶ ἐναποτίθεται στὸν ὀργανισμὸ ὑπὸ μορφὴ λίπους. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ ἡ κατανάλωση μεγάλης ποσότητας σακχαρούχων τροφίμων ὁδηγεῖ στὴν παχυσαρκία.

3. ΤΑ ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΤΑ ΛΙΠΟΕΙΔΗ καλύπτουν τὸ 30% περίπου τῶν ἡμερησίων ἀναγκῶν τοῦ ὀργανισμοῦ σὲ ἐνέργεια, ἀλλὰ χρησιμεύουν καὶ γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν κυττάρων. Ὅσα δὲ Λίπη δὲν χρησιμοποιηθοῦν σὰν δομικὰ ὑλικὰ στὴν κατασκευὴ τῶν κυττάρων καὶ δὲν χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν παραγωγὴ ἐνέργειας, ἐναποτίθενται κάτω ἀπὸ τὸ δέρμα μὲ ἀποτέλεσμα τὴν παχυσαρκία.

4. ΟΙ ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ δὲν συμμετέχουν τουλάχιστον ἐμφανῶς οὔτε στὴν παραγωγὴ ἐνέργειας, οὔτε στὴν κατασκευὴ τῶν κυττάρων, ἀλλὰ σὲ μικρὲς ποσότητες μέσα στὸν ὀργανισμὸ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ὕπαρξη τῆς Ζωῆς.

5. ΤΑ ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΑΛΑΤΑ χρησιμεύουν καὶ σὰν δομικὰ ὑλικὰ στὴν κατασκευὴ τῶν κυττάρων, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἀπαραίτητα γιὰ τὶς διάφορες Βιοχημικὲς ἀντιδράσεις ποὺ γίνονται στὸν ὀργανισμό.

6. ΤΟ ΝΕΡΟ ἀποτελεῖ κύριο συστατικὸ τῶν κυττάρων, ἀλλὰ εἶναι καὶ τὸ διαλυτικὸ μέσο ὅπου διαλύονται οἱ ὑπόλοιπες θρεπτικὲς οὐσίες καὶ μεταφέρονται πρὸς τὰ κύτταρα, ὡς καὶ οἱ ἄχρηστες καὶ ἐπιβλαβεῖς οὐσίες ποὺ μεταφέρονται, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῆς ὕλης, ἀπὸ τὰ κύτταρα πρὸς τὰ ὄργανα ἀπεκρίσεως μέσω τῶν ὁποίων ἀποβάλλονται στὸ ἐξωτερικὸ περιβάλλον.

Ἡ σπουδαιότητα κάθε θρεπτικῆς οὐσίας γιὰ τὸν ὀργανισμὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν σύσταση τοῦ σώματος μας ποὺ ἀποτελεῖται:

Σὲ ποσοστὸ 61% περίπου τοῦ βάρους του ἀπὸ Νερό.

Σὲ ποσοστὸ 17% περίπου τοῦ βάρους του ἀπὸ Λευκώματα.

Σὲ ποσοστὸ 14% περίπου τοῦ βάρους του ἀπὸ Λίπη —Λιποειδή

Σὲ ποσοστὸ 7% περίπου τοῦ βάρους του ἀπὸ Ἀνόργανα Ἅλατα.

Σὲ ποσοστὸ 1% περίπου τοῦ βάρους του ἀπὸ Ὑδατάνθρακες.

Ἡ σπουδαιότητα ὅμως κάθε θρεπτικῆς οὐσίας γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀργανισμοῦ σὲ ἐνέργεια φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ποσοστὸ καλύψεως ποὺ ἤδη προανέφερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸ τῆς ἐνέργειας ποὺ ἀποδίδει ἡ καύση 1 γρ. κάθε θρεπτικῆς οὐσίας στὸν ὀργανισμό. Ἡ μονάδα ἐνέργειας ὀνομάζεται «Θερμίδα» καὶ βλέπουμε ὅτι 1 γρ. Λευκώματος ὅταν καίγεται στὸν ὀργανισμὸ μᾶς δίνει 4 θερμίδες, 1 γρ. Ὑδατάνθρακας ὅταν καίγεται στὸν ὀργανισμὸ μᾶς δίνει ἐ-

πίσης 4 Θερμίδες, ἐνῶ 1 γρ. Λίπους μᾶς δίνει 9 θερμίδες. Οἱ ὑπόλοιπες θρεπτικὲς οὐσίες δὲν ἀποδίδουν ἀμέσως ἐνέργεια στὸν ὀργανισμό.

Μὲ τὰ ὅσα εἰσαγωγικὰ ἀνέφερα μέχρι τώρα γιὰ τὴν διατροφὴ μποροῦμε νὰ συνοψίσουμε ὅλως γενικά:

1. Ἕνας ἐνήλικας χρειάζεται περίπου 2.800 θερμίδες ἡμερησίως.

2. Τὰ Λευκώματα χρειάζονται περισσότερο στοὺς ὀργανισμοὺς ποὺ εἶναι στὸ στάδιο τῆς ἀνάπτυξης (παιδιά —ἔφηβοι).

3. Οἱ Ὑδατάνθρακες ποὺ χρησιμοποιοῦνται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν ὀργανισμό, γιὰ τὶς ἐνεργειακὲς ἀνάγκες πρέπει νὰ λαμβάνονται σὲ ποσὸ ἀνάλογο τῶν θερμίδων ποὺ καταναλίσκει κάθε ἄνθρωπος. Γενικὰ οἱ ἀνάγκες σὲ Ὑδατάνθρακες μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι 400—500 γρ. κάθε μέρα.

4. Τὸ ποσὸ ποὺ χρειάζεται κάθε μέρα ὁ Ἄνθρωπος σὲ λίπη γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι 50—80 γρ. τὴν ἡμέρα.

5. Ἡ περίσσια Ὑδατανθράκων καὶ Λιπῶν στὸν ὀργανισμὸ ὁδηγεῖ στὴν παχυσαρκία.

6. Ἡ ποσότητα τῶν Βιταμινῶν καὶ τῶν ἀνοργάνων Ἁλάτων, ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμός, περιέχεται σὲ ἕνα σωστὸ καθημερινὸ διαιτολόγιο, ὥστε νὰ εἶναι περιττὴ ἡ προσθήκη φαρμακευτικῶν σκευασμάτων, καὶ

7. Ἡ ποσότητα τοῦ νεροῦ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη στὸν ὀργανισμό μας, ρυθμίζεται ἀνάλογα μὲ τὸ ποσὸ τοῦ νεροῦ ποὺ ἀποβάλλεται καὶ αὐτόματα μὲ τὸ αἴσθημα τῆς δίψας.

Ἂν προσέξουμε ἕνα πνακα τροφίμων ὡς πρὸς τὴν σύσταση σὲ θρεπτικὲς οὐσίες μποροῦμε νὰ ποῦμε γενικά: 1. Ἀπὸ τὰ τρόφιμα ΦΥΤΙΚΗΣ προελεύσεως παίρνουμε κυρίως τοὺς Ὑδατάνθρακες (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φρούτα καὶ τὰ λαχανικά) ὡς καὶ Ἅλατα καὶ Βιταμίνες (κυρίως μὲ τὰ φρούτα καὶ τὰ λαχανικά).

2. Ἀπὸ τὰ τρόφιμα ΖΩΙΚΗΣ προελεύσεως πέρνουμε κυρίως τὰ Λευκώματα καὶ τὰ Λίπη.

3. Τὸ ΓΑΛΑ ἀποτελεῖ μιὰ πλήρη μποροῦμε νὰ ποῦμε τροφή, λαμβάνεται εὔκολα, ἀλλὰ ἔχει καὶ μειονεκτήματα, ὅπως τὸ ὅτι μολύνεται εὔκολα ἀπὸ μικρόβια (θέλει ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ συντήρηση) καὶ περιέχει πολὺ μικρὴ ποσότητα Σιδήρου, μὲ ἀποτέλεσμα τὰ ἄτομα ποὺ τρέφονται ἀποκλειστικὰ μὲ γάλα (μικρὰ παιδιὰ - γέροντες) νὰ παθαίνουν συχνὰ ἀναιμία.

4. Τὰ ΑΥΓΑ εἶναι ἡ περισσότερο ἰδεώδης καὶ ἀσφαλὴς τροφή. Περιέχει πολλὲς θρεπτικὲς οὐσίες ἔχει μικρὸ ὄγκο μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λαμβάνεται εὔκολα καὶ μὲ τὸ κέλεφος ποὺ ἔχει προφυλλάσσεται ἀπὸ μολύνσεις καὶ νοθείες. Τὸ λεύκωμα ἐπίσης τοῦ αὐγοῦ εἶναι τὸ μεγαλύτερης βιολογικῆς ἀξίας λεύκωμα ποὺ ὑπάρχει στὴν φύση γιὰ τὴν διατροφὴ τοῦ Ἀνθρώπου. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ σωστὴ συνήθεια τῆς μητέρας νὰ προσθέτει 1—2 αὐγὰ ἡμερησίως στὸ διαιτολόγιο τῶν παιδιῶν της.

5. Τὸ ΜΑΥΡΟ ΨΩΜΙ εἶναι περισσότερο θρεπτικὸ ἀπὸ τὸ λευκὸ καὶ τὸ ἡμίλευκο, ἐπειδὴ περιέχει μεγαλύτερη ποσότητα Βιταμινῶν καὶ Ἁλάτων καὶ μὲ τὰ ἄπεπτα συστατικὰ ποὺ ὑπάρχουν σ' αὐτὸ βοηθιέται ἡ λειτουργία τοῦ ἐντέρου καὶ περιορίζεται ἡ ἀπορρόφηση τῶν Ὑδατανθράκων, ποὺ ἐνοχοποιοῦνται γιὰ τὴν παχυσαρκία.

6. Τὸ Λάδι, τὸ Βούτυρο καὶ ἡ Σάκχαρη εἶναι τὰ τρόφιμα ποὺ μᾶς δίνουν τὶς περισσότερες θερμίδες καὶ ὁδηγοῦν στὴν παχυσαρκία.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ τρόφιμα ὑπάρχουν οὐσίες ποὺ προστίθενται κατὰ τὴν παρασκευὴ τοῦ φαγητοῦ καὶ δὲν ἀνήκουν στὰ τρόφιμα, ὅπως καὶ ἄλλες ποὺ συνοδεύουν ἢ ἀκολουθοῦν τὸ φαγητό. Οἱ οὐσίες αὐτὲς εἶναι τὰ ΚΑΡΥΚΕΥΜΑΤΑ καὶ τὰ ΕΥΦΡΑΝΤΙΚΑ.

1. Τὰ ΚΑΡΥΚΕΥΜΑΤΑ (ἁλάτι - πιπέρι - ρίγανη - σκόρδο, κρεμμύδι, ξύδι κλπ.).

Βασικὰ τὰ καρυκεύματα βελτιώνουν τὴν γευστικότητα καὶ διεγείρουν τὴν ὄρεξη. Μικρὴ ποσότητα δὲν βλάπτει, ἐνῶ μεγάλη δρᾶ συνήθως ἐρεθιστικὰ στὸ στομάχι. Ἰδιαίτερα γιὰ τὸ ἁλάτι πρέπει νὰ ξέρουμε ὅτι σὲ μεγάλη ποσότητα βοηθάει τὴν δημιουργία τῆς ὑπέρτασης.

2. Τὰ ΕΥΦΡΑΝΤΙΚΑ (καφές, κακάο, τσάϊ, οἰνοπνευματώδη ποτά).

Αὐτὰ πίνονται κατὰ τὴν διάρκεια ἢ στὸ τέλος τῶν γευμάτων. Ὁ καφές, τὸ κακάο, καὶ τὸ τσάϊ διεγείρουν τὸ νευρικὸ σύστημα. Περισσότεροι ἀπὸ δύο καφέδες τὴν ἡμέρα πρέπει νὰ ἀποφεύγονται. Γιὰ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, πρέπει νὰ ξέρουμε ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταναλίσκονται καθημερινὰ καὶ σὲ μεγάλες ποσότητες. Ὅταν χρησιμοποιοῦμε οἰνοπνευματώδη ποτά, πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται αὐτὰ ποὺ περιέχουν μέχρι 20% οἰνόπνευμα (κρασί, μπύρα, ρετσίνα). Τὰ δυνατὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ (οὔζο, κονιάκ, οὐΐσκυ κλπ.) ἀσφαλῶς βλάπτουν.

Γενικὰ τὸ ἑβδομαδιαῖο διαιτολόγιο μιᾶς οἰκογενείας γιὰ νὰ θεωρεῖται ὑγιεινὸ πρέπει:

1. Νὰ περιέχει ὑψηλὴ ἀναλογία καὶ φυτικῶν τροφῶν.

2. Κάθε μέρα νὰ περιέχει φροῦτο καὶ σαλάτα.

3. Κάθε μέρα νὰ περιέχει γάλα καὶ αὐγὸ γιὰ τὰ παιδιά.

4. Νὰ προτιμᾶται γιὰ τὸ μαγείρεμα ὁ λάδι ἐλαιᾶς ἢ τὰ σπορέλαια ἀπὸ τὰ ζωϊκὰ λίπη καὶ τὸ φρέσκο βούτυρο.

5. Ἡ χρήση τῆς Σάκχαρης νὰ περιορίζεται κατὰ τὸ δυνατὸ καὶ νὰ προτιμᾶται ἀντὶ αὐτῆς τὸ μέλι ἢ ἡ μαρμελάδα, καὶ

6. Νὰ προτιμᾶται τὸ λεμόνι ἀπὸ τὸ ξύδι.

Ὅλα ποὺ μέχρι τώρα ἀνέφερα μποροῦμε νὰ τὰ συνοψίσουμε σὲ Δέκα πρακτικὲς καὶ χρήσιμες ἐντολές:

1. Τρῶτε τόσο ὅσο χρειάζεται.

2. Ἡ δίαιτα σας νὰ ἔχει ποικιλία.

3. Τὰ γεύματα νὰ γίνονται σὲ κανονικὰ διαστήματα καὶ νὰ εἶναι 3—5 ἡμερησίως.

4. Τρῶτε πολλὰ φροῦτα καὶ λαχανικά.

5. Νὰ παίρνετε πλούσιο πρωϊνό.

6. Νὰ ἀποφεύγετε τὸ πολὺ ἁλάτι.

7. Νὰ ἀποφεύγετε τὰ σακχαροῦχα.

8. Νὰ ἀποφεύγετε τὰ πολλὰ λίπη.

9. Νὰ ἀποφεύγετε τὰ οἰνοπνευματώ

δη ποτά.

10. Νὰ τρῶτε σὲ περιβάλλον εὐχάριστο.

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

1. ΑΛΛΕΡΓΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Συνήθως σὲ μικρὸ ποσοστὸ νέων ἀτόμων παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο τῆς ἀλλεργίας μὲ τὴν λήψη ὁρισμένων τροφῶν καὶ κυρίως γάλακτος, αὐγῶν καὶ ψαριῶν. Ἡ Ἀλλεργία στὰ τρόφιμα συχνὰ ἐκδηλώνεται μὲ ἐξανθήματα στὸ δέρμα καὶ σπανιώτερα μὲ διαταραχὲς ἀπὸ τὸ ἔντερο ἢ σὰν βρογχικὸ ἄσθμα. Ἡ ἀντιμετώπιση συνίσταται στὴν ἀποφυγὴ καταναλώσεως τῶν τροφίμων ποὺ δημιουργοῦν ἀλλεργία, μέχρις ὅτου μὲ τὴν πάροδο τῆς ἡλικίας περάσει μόνη της ἡ εὐαισθησία αὐτή.

2. ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΥΑΙΣΘΗΤΑ ΑΤΟΜΑ

Σχετικὰ συχνὸς στὴν χώρα μας εἶναι ὁ κνησμὸς ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν κατανάλωση ἢ καὶ τὴν ἁπλὴ ἐπαφὴ μὲ κουκιὰ σὲ ὁρισμένους ἀνθρώπους λόγω ἐλλείψεως ἀπὸ τὸν ὀργανισμό τους κάποιου ἐνζύμου. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πρέπει σὲ ὅλη τους τὴν ζωὴ νὰ ἀποφεύγουν νὰ τρῶνε ἢ νὰ ἔρχονται σὲ ἐπαφὴ μὲ κουκιά.

3. ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΔΗΛΗΤΗΡΙΩΔΗ ΤΡΟΦΙΜΑ.

Συχνὲς στὴν χώρα μας εἶναι οἱ δηλητηριάσεις ἀπὸ δηλητηριώδη μανιτάρια. Προληπτικῶς πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε νὰ τρῶμε μανιτάρια ὅταν δὲν ξέρουμε μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα ἂν εἶναι βρώσιμα.

4. ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΑΠΟ ΟΥΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ.

Ἡ προσθήκη χημικῶν χρωστικῶν οὐσιῶν στὰ τρόφιμα καὶ ἰδιαίτερα στὰ γλυκίσματα γιὰ λόγους ἐμφανίσεως, ὡς καὶ ἡ προσθήκη στὰ τρόφιμα διαφόρων συντηρητικῶν οὐσιῶν, μερικὲς φορὲς ἀποδείχθηκαν ἐπιβλαβεῖς γιὰ τὴν ὑγεία καὶ μερικὲς φορὲς καρκινογόνες.

Προληπτικῶς καλὰ εἶναι νὰ ἀποφεύγεται ἡ κατανάλωση τροφίμων ποὺ περιέχουν τέτοιες οὐσίες καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιά.

Στὸ κίνδυνο αὐτὸν κατατάσσεται καὶ ἡ κατανάλωση κρεάτων μὲ ὁρμόνες ποὺ τόσος θόρυβος ἔγινε πρόσφατα.

5. ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΑΛΟΙΩΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ.

Ὅλα τὰ τρόφιμα ἀλλὰ κυρίως τὸ γάλα, τὰ γλυκίσματα καὶ ὁ κιμᾶς τοῦ κρέατος μολύνονται ἀπὸ μικρόβια ποὺ ὑπάρχουν στὰ περιττώματα τῶν ποντικῶν, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε μέσω τῶν μυγῶν, εἴτε ἀπὸ μικρόβια ποὺ ὑπάρχουν στὸ στόμα φαινομενικῶς ὑγιεῖν ἀνθρώπων καὶ ἐκπέμπονται πρὸς τὰ τρόφιμα μὲ τὴν ὁμιλία, τὸν πταρμὸ καὶ τὸν βῆχα. Τὰ μικρόβια αὐτὰ ὅταν ὑπάρχει καὶ ὑψηλὴ θερμοκρασία πολλαπλασιάζονται ταχύτατα στὰ τρόφιμα καὶ ἡ κατανάλωση αὐτῶν ὁδηγεῖ σὲ τροφικὴ δηλητηρίαση.

Τὰ μέτρα προφυλάξεως συνίστανται στὴν καταπολέμηση τῶν ποντικῶν καὶ τῶν μυγῶν ὡς καὶ στὴν φύλαξη τῶν τροφίμων σὲ κλειστοὺς χώρους μὲ χαμηλὴ θερμοκρασία (σὲ Ψυγεῖα).

Στὶς δηλητηριάσεις ἀπὸ ἀλλοιωμένα τρόφιμα ὑπάγεται καὶ ἡ Ἀλλαντίαση ποὺ συχνὰ εἶναι θανατηφόρος, καὶ ὀφείλεται στὴν ἀνάπτυξη μιᾶς ἰσχυρῆς δηλητηριώδους οὐσίας ἀπὸ τὸ ἀλλαντικὸ βακτηρίδιο ποὺ ἀναπτύσσεται σὲ κονσέρβες καὶ τὰ ἀλλαντικά. Γιὰ τὴν πρόληψη τῆς Ἀλλαντιάσεως πρέπει:

α) Νὰ ἀποφεύγουμε τὴν χρήση κονσερβῶν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ προτιμᾶμε τὶς νωπὲς τροφές.

β) Ὅταν οἱ πυθμένες τῶν κουτιῶν τῆς κονσέρβας εἶναι φουσκωμένοι νὰ μὴν καταναλώνονται.

γ) Κάθε κονσέρβα ποὺ πρόκειται νὰ καταναλωθῆ, καλὰ εἶναι νὰ βράζεται.

6. ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΜΙΚΡΟΒΙΑΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ.

Οἱ συνηθέστερες μικροβιακὲς παθήσεις ποὺ μεταδίδονται μὲ τὰ τρόφιμα εἶναι, ὁ Μελιταῖος πυρετός, ὁ Ἄνθρακας καὶ ἡ Φυματίωση.

α) ΜΕΛΙΤΑΙΟΣ ΠΥΡΕΤΟΣ.

Ὁ Ἄνθρωπος μολύνεται ἀπὸ τὸ ἄβραστο ἢ μὴ παστεριωμένο μολυσμένο γάλα καὶ ἀπὸ τὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα ποὺ παρασκευάζονται ἀπὸ τέτοιο γάλα.

Προφυλακτικῶς πρέπει: 1) Νὰ πίνουμε καλὰ βρασμένο ἢ παστεριωμένο γάλα. 2) Τὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα νὰ παστεριώνονται. 3) Τὸ τυρὶ νὰ καταναλίσκεται 3 μῆνες μετὰ τὴν παρασκευή του καὶ 4) Τὸ βούτυρο νὰ καταναλίσκεται 15 περίπου μέρες μετὰ τὴν παρασκευή του.

β) ΑΝΘΡΑΚΑΣ.

Ὁ Ἄνθρωπος μολύνεται καὶ ἀπὸ τὸ μολυσμένο καὶ κακῶς ψημένο κρέας μὲ συχνὸ ἀποτέλεσμα τὴν διάτρηση τοῦ ἐντέρου. Προφυλακτικῶς πρέπει τὸ κρέας νὰ ψήνεται καλά.

γ) ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ

Ὁ Ἄνθρωπος μολύνεται ἀπὸ τὸ μολυσμένο γάλα Φυματικῆς ἀγελάδας, προβάτου, ἢ κατσίκας καὶ συνήθως παθαίνει Φυματίωση τῶν ὀστῶν, ἀρθρώσεων καὶ ἀδένων. Προφυλακτικῶς τὸ γάλα πρέπει νὰ βράζεται καλά.

7. ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΠΑΡΑΣΙΤΩΝ.

α) Ἐντερικὰ παράσιτα (Ἀμοιβάδες, ὀξύουροι, ἀσκαρίδες, Λάμβλιες) Μεταδίδονται στὰ τρόφιμα καὶ ἐν συνεχεία στοὺς ὑγιεῖς ἢ ἀπ' εὐθείας μὲ τὰ κόπρανα ἀσθενῶν ποὺ μολύνουν τὸ νερὸ καὶ τὰ λαχανικὰ στὸ ὕπαιθρο ἢ μὲ τὰ μολυσμένα χέρια ἀσθενῶν μετὰ τὴν χρήση τοῦ ἀποχωρητηρίου ἢ τέλος μὲ τὶς μῦγες ποὺ ἐπικάθονται στὰ κόπρανα ἀσθενῶν καὶ ἐν συνεχεία στὰ τρόφιμα.

Προφυλακτικῶς πρέπει: 1) Νὰ πλύνουμε καλὰ τὰ λαχανικά. 2) Νὰ καταπολεμοῦμε τὶς μῦγες. 3) Νὰ μὴν ἀφοδεύουμε στὸ ὕπαιθρο καὶ τοὺς ἀγρούς. 4) Νὰ πλύνουμε καλὰ τὰ χέρια μας μετὰ τὴν χρήση τοῦ ἀποχωρητηρίου.

β) Ἐχινόκκοκος ταινία.

Ὁ ἄνθρωπος μολύνεται ἢ ἀμέσως ἀπὸ τὰ κόπρανα μολυσμένου σκύλου, ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τὰ κόπρανα μολυσμένου σκύλου ποὺ βρωμίζουν ἀρχικὰ τὰ λαχανικὰ ἢ τὸ νερό.

Προφυλακτικῶς πρέπει: 1) Νὰ πλύνουμε καλὰ τὰ λαχανικὰ ποὺ τρῶμε. 2) Τὰ σκυλιά μας νὰ φροντίζουμε νὰ μὴν ἔχουν ἐχινόκκοκο.

γ) Τριχίνη

Στὸν ἄνθρωπο μεταδίδεται μὲ τὸ μολυσμένο χοιρινὸ κρέας.

Προφυλακτικῶς πρέπει νὰ ψήνουμε καλὰ τὸ χοιρινὸ κρέας.

Γενικὰ οἱ βασικὲς ἀρχὲς ποὺ πρέπει νὰ τηροῦμε γιὰ τὴν προφύλαξη ἀπὸ τὶς Δηλητηριάσεις ἀπὸ μολυσμένα τρόφιμα καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους μεταδόσεως παθήσεων μὲ τὰ τρόφιμα πρέπει νὰ εἶναι συνοπτικά:

1) Νὰ προτιμοῦμε τὰ φρέσκα καὶ τοπικὰ καλλιεργούμενα τρόφιμα ποὺ εἶναι κατὰ κανόνα καθαρότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔρχονται ἀπὸ μακρυνὲς ἀποστάσεις.

2) Νὰ τοποθετοῦμε τὰ τρόφιμα μέσα σὲ ψυγεῖο γιὰ τὴν συντήρηση τους ἐπὶ μακρότερο χρόνο.

3. Νὰ μὴ ἐπιτρέπουμε νὰ εἰσέρχονται μῦγες καὶ ποντίκια στὴν κουζίνα καὶ τοὺς χώρους ποὺ ἀποθηκεύουμε τὰ τρόφιμα.

4) Νὰ πλύνουμε καὶ νὰ καθαρίζουμε ἐπιμελῶς τὰ τρόφιμα πρὶν ἀπὸ τὴν κατανάλωση τους,

5) Νὰ ψήνουμε νὰ βράζουμε καλὰ τὰ τρόφιμα γιὰ ἀρκετὸ χρόνο.

Βασικὰ τὸ διαιτολόγιο τοῦ Ἀνθρώπου πρέπει νὰ βασίζεται στὴν νωπὴ καὶ καθαρὴ τροφή, ποὺ τὴν χειρίζονται καθαρὰ χέρια, σὲ καθαρὰ σκεύη καὶ σὲ χώρους ὅπου ἀποκλείεται ἡ εἴσοδος μυγῶν καὶ ποντικῶν.

8. ΥΠΟΣΙΤΙΣΜΟΣ.

Ὑποσιτισμὸς δημιουργεῖται ὅταν πέρνουμε λιγότερες θρεπτικὲς οὐσίες ἀπὸ αὐτὲς ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμός μας. Ἐξωτερικὸ γνώρισμα τοῦ ὑποσιτισμοῦ εἶναι ἡ ἔκδηλη ἀπίσχναση τοῦ ἀτόμου. Ὁ ὑποσιτισμὸς ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν μειωμένη ἀντίσταση τοῦ ὀργανισμοῦ ποὺ ὁδηγεῖ στὴ αὐξημένη νοσηρότητα.

Παλαιότερα ὅπου ὁ ὑποσιτισμὸς ἦταν συχνὸ φαινόμενο στὴν χώρα μας ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι ταυτιζόταν ἡ ἀπίσχναση μὲ τὴν Φυματίωση, ἐπειδὴ ὅλα σχεδὸν τὰ ὑποσιτιζόμενα ἄτομα πάθαιναν Φυματίωση, λόγω τῆς μειωμένης ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ των στὴν εἴσοδο τοῦ βακίλου καὶ τῆς αὐξημένης συχνότητας τῆς παθήσεως ποὺ εἶναι μεταδοτική.

9. ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ.

Παλαιότερα τὴν παχυσαρκία τὴν θεωροῦσαν ὄχι μόνο δεῖγμα ὑγείας, ἀλλὰ καὶ εὐημερίας. Σήμερα ἡ παχυσαρκία ὄχι μόνο δὲν θεωρεῖται δεῖγμα ὑγείας ἀλλὰ οὔτε εὐημερίας, διότι ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι εἶναι συχνότερη στὶς κατώτερες κοινονικο-οικονομικὲς τάξεις.

Ἡ παχυσαρκία δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν αὐξημένη καὶ πέραν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, κατανάλωση τροφῶν καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν ὑπέρμετρη κατανάλωση Ὑδατανθράκων καὶ λιπῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργία ὑποδορίου λίπους. Ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι τὰ παχύσαρκα ἄτομα παρουσιάζουν αὐξημένη συχνότητα στὶς ἑξῆς κυρίως παθήσεις:

1. ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ.

α) Ὑπέρταση 4)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους.

β) Καρδιακὴ ἀνεπάρκεια 3)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους.

γ) Ἐγκεφαλικὰ ἐπεισόδια 3)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους.

δ) Στηθάγχη 2)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους.

ε) Ἀρτηριοσκλήρυνση 2)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους.

II. Σακχαρώδης διαβήτης 3)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους

III. Ρευματοπάθειες 2)πλασίως συχνότερη στοὺς παχυσάρκους.

καὶ IV. Μειώνεται τὸ προσδόκιμο ἐπιβιώσεως στὰ παχύσαρκα ἄτομα.

—Γιὰ τὶς καρδιαγγειακὲς παθήσεις ἔχει σημασία ὄχι μόνο ἡ ποσότητα τῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότητα αὐτῆς. Βασικὰ οἱ παθήσεις αὐτὲς εὐνοοῦνται ἀπὸ τὴν κατανάλωση τροφῶν μὲ ὑψηλὴ περιεκτικότητα σὲ κεκορεσμένα λιπαρὰ ὀξέα (Ζωϊκὰ λίπη), χοληστερίνη καὶ μαγειρικὸ ἁλάτι.

— Ὁ Σακχαρώδης Διαβήτης ἔχει σχέσει μὲ τὴν διατροφὴ ὅπως τὸ κλεῖδι μὲ τὴν κλειδαριά. Εἶναι μεγάλο σφάλμα νὰ παραμένει ὁ Διαβητικὸς μὲ αὐξημένο σωματικὸ βάρος. Γιὰ αὐτὸ καὶ οἱ Διαβητικοὶ στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς ἴσως πέρασαν τὴν περισσότερο λαμπρὴ φάση τῆς νόσου των.

—Οἱ ρευματοπάθειες εἶναι 2 φορὲς συχνότερες στοὺς παχυσάρκους ἐπειδὴ οἱ ἀρθρώσεις φθείρονται λόγω τοῦ αὐξημένου βάρους ποὺ ἔχουν νὰ σηκώσουν καὶ τῆς ἐλαττωμένης κινητικότητας ἀπὸ τὴν δυσκινησία ποὺ χαρακτηρίζει τὰ παχύσαρκα ἄτομα.

—Ἡ παχυσαρκία μειώνει καὶ τὸν χρόνο Ζωῆς τοῦ Ἀνθρώπου, γεγονὸς ποὺ εἶναι γνωστὸ ἀπὸ παλαιά.

Ὁ Ἱπποκράτης λέει: «Οἱ παχεῖς λόγω τῆς φύσεως των ποιὸ γρήγορα πεθαίνουν ἀπὸ τοὺς ἰσχνούς».

Ὁ Σαίξπηρ σὲ μιὰ στροφὴ τοῦ δράματος Ἐρρῖκος ὁ 4ος γράφει: «Ἐλάττωσε τὸ βάρος σου, αὔξησε τὴν πνευματική σου ἀξία. Ἐγκατέλειψε τὴν κοιλιοδουλία, γνώριζε ὅτι ὁ τάφος σου εἶναι τρεῖς φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν τάφο τῶν ἄλλων συνανθρώπων σου».

Οἱ Γερμανοὶ ἔχουν ἕνα ρητὸ ποὺ ἔχει σχέσει μὲ τὴν μείωση τοῦ προσδοκίμου τῆς ἐπιβιώσεως ἀπὸ τὴν παχυσαρκία ποὺ λέει:

«Ὅσο περισσότερο βάρος κουβαλάει κανεὶς μαζί του, τόσο λιγότερο χρόνο εἶναι ἀναγκασμένος νὰ τὸ κουβαλάει».

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ στατιστικὲς ποὺ ἀποδεικνύουν ὅτι μιὰ αὔξηση βάρους 12 Κιλῶν πάνω ἀπὸ τὸ φυσιολογικὸ ἐλαττώνει γιὰ ἕνα ἄνδρα 45 ἐτῶν τὸ προσδόκιμο ἐπιβιώσεως κατὰ 25%.

Γιὰ τὸ ποιὸ εἶναι τὸ φυσιολογικὸ βάρος ὑπάρχουν πίνακες ποὺ τὸ ὁρίζουν ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία, τὸ ὕψος, τὸ φῦλο καὶ τὴν διάπλαση.

Πρὶν τελειώσω θάθελα νὰ ἀναφέρω ὅτι πρόσφατες ἔρευνες δείχνουν πῶς ὑπάρχει σχέση καὶ ὁρισμένων μορφῶν «καρκίνου» μὲ τὴν διατροφή:

Ὅπως α) Ὁ «καρκίνος» τοῦ παχέως ἐντέρου φαίνεται ὅτι εὐνοεῖται ἀπὸ τὴν πτωχὴ σὲ κυτταρίνη διατροφή. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ πρέπει ἡ διατροφή μας νὰ εἶναι πλούσια καὶ σὲ Φυτικὲς τροφὲς καὶ

β) Ὁ «καρκίνος» τοῦ μαστοῦ φαί-

(συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 152)

σεις.

1) Πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ποὺ τὸν κάκισαν γιὰ τὴν στάση του

2) Πρὸς τὸν Ἀχιλλέα ποὺ καὶ δάνασα καὶ ἄδικα πληγώθηκε

3) Πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του (4η Ὑποσημείωση).

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι διαρκῶς προβάλει μπρός του τὸ καθαρὸ προσωπικό του μερίδιο στὴν εὐθύνη γιὰ τὴν καταστρεπτικὴ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων τὶς τελευταῖες 26 μέρες. Αὐτὴ ἡ ἐνοχὴ δίνει ἀπολογιστικὸ χαρακτήρα στὸν λόγο του καὶ τὰ τέσσερα θέματα μὲ τὰ ὁποῖα ἀπολογεῖται στὸν λόγο του προσπαθοῦν νὰ διαλύσουν τὶς τύψεις.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΙΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑ ΚΑΙ ΑΧΙΛΛΕΑ

Ἡ ἀπολογία τοῦ Ἀγαμέμνονα στὸ Τ 78—144, ὅτι ἡ ἄτη τὸν ἔσπρωξε ν' ἁρπάξει γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν Βρησηίδα, τὸ γέρας τοῦ Ἀχιλλέα, καὶ συνεπῶς ὅτι δὲν εἶναι αἴτιος ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς ἄτης του, ἀλλὰ καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ ὅτι μετανοεῖ, δημιουργεῖ ἐρωτήματα: Ποιὰ κάλυψη ἔχει, τόσο νομικὴ ἢ καὶ ἠθική;

Θέμα νομικὸ φαίνεται νὰ μὴν ὑπάρχει, γιὰ τί μὲ τὴν ὑπολογίσιμη προσφορὰ ἀποζημιώσεως αἴρεται ἡ ἐκκρεμότητα. Ὑπολείπεται τὸ ἠθικὸ θέμα. Ὁ Ἀγαμέμνονας ὑποστηρίζει πὼς εὐθύνεται ὁ Δίας ποὺ τοῦ ἔστειλε τὴν Ἄτη καὶ τὸν ὁδήγησε σὲ πλάνη. Ὁ Ἀχιλλέας συμμετέχει σ' αὐτὴ τὴν ἄποψη γι' αὐτὸ θὰ πῆ λίγο πιὸ κάτω στὸ Τ 270.

«Πατέρα Δία, δὲν εἶναι ψέματα πὼς τοὺς θνητοὺς τυφλώνεις δαριά, τί ἀλλιώτικα δὲ θ' ἄναβεν ὁ γιὸς τοῦ Ἀτρέα ποτέ του τόση μιὰ μάνητα στὰ στήθια μου· τὴν κόρη ἀθέλητά μου μὲ τόσο πεῖσμα δὲν θὰ μοῦ 'παιρνε· μὰ ὁ Δίας τὸ δίχως ἄλλο θὰ 'βαλε πόθο, Ἀργίτες ἄμε τροι νὰ κατεβοῦν στὸν Ἅδη».

Ἄρα συμπίπτουν οἱ γνῶμες τῶν μέχρι τώρα ἀντιπάλων σ' ἕνα πρωτεῦον θέμα: στὴν αἰτία τῆς ἔριδάς τους. Ταυτόχρονα καὶ οἱ δυὸ ἥρωες τελειώνουν τὸ λόγο τους μὲ παρόμοιες σκέψεις: τὴν πολεμικὴ ἀναμέτρηση ὁ Ἀγαμέμνων, τὸ ὁλοκληρωτικὸ πόλεμο ὁ Ἀχιλλέας.

Παρακολουθοῦμε λοιπὸν πὼς δὲν ἔχουμε μόνο μιὰ ἄρση, τὴν ἔριδά τους, ἀλλὰ καὶ μιὰ θέση: τὸ χάραγμα μιᾶς νέας δράσης κοινῆς καὶ γιὰ τοὺς δυὸ ἥρωες.

Συνεπῶς ἡ συμφιλίωση βρίσκει· δικαιωμένους καὶ τοὺς δυό:

Προβάλλεται ὁ πληγωμένος ἐγωισμὸς τοῦ Ἀχιλλέα.

Διαλύεται ποικιλλοτρόπως ἡ ἐνοχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονα.

Τελεῖως ἐλεύθεροι λοιπόν, συνεχίζουν νὰ πολεμοῦν μ' ὅλο τους τὸ πάθος γιὰ τὸ ἰδανικό τους. Εἶναι ὁλοφάνερο λοιπὸν ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν: ἡ ἰσορροπία! Αὐτὴ ἡ πλήρης ἐξισορρόπηση προσώπων, πραγμάτων καὶ καταστάσεων τοῦ Ὁμήρου ἑλκύει, γοητεύει καὶ διδάσκει. Δικαιολογημένα ὁ Αἰσχύλος παραδέχθηκε πὼς οἱ τραγῳδίες του ἦταν «τεμάχη τῶν Ὁμήρου μεγάλων δείπνων».

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Συσχέτισε μὲ ὅσα γράφει ὁ Ἡσίοδος στὸ «Ἔργα καὶ Ἡμέρες» στιχ. 90 κ.ἑ.

2. Δὲς E. DODDS «Οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ παράλογο» Ἀθήνα 1978.

3. Δὲς Ε.Π. Παπανούτσου «Ἠθική» Ἀθήνα 1956 6' ἔκδ. σ.32.

4. Ἂς μὴ μᾶς διαφεύγει ὅτι ξεκινᾶ τὴν ἀπολογία του ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς γιὰ νὰ καταλήξει στὸν ἑαυτό του ποὺ τόσο σκληρὰ πληγώθηκε. Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δίνει τὴν ἔκταση καὶ τὴν ἔνταση τοῦ πόνου του.

Βασικὲς ἀρχὲς τῆς διατροφῆς

νεται ὅτι παρουσιάζεται συχνότερα στὶς Γυναῖκες ποὺ καταναλώνουν πολλὰ Ζωϊκὰ Λίπη.

Ἂν θελήσουμε νὰ συνοψίσουμε τὰ ὅσα εἴπαμε γιὰ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς μποροῦμε νὰ καταλήξουμε στὰ ἑξῆς βασικὰ καὶ πρακτικὰ συμπεράσματα:

1. Τὸ βάρος μας πρέπει νὰ διατηρεῖται γύρω στὸ 10% χαμηλώτερα ἀπὸ τὴν παλαιὰ ἀρχὴ ποὺ ἦταν: **Τόσα κιλὰ ὅσα τὰ ἑκατοστὰ τοῦ ὕψους πάνω ἀπὸ τὸ μέτρο.**

2. Στὴν διατροφή μας νὰ ὑπάρχει ὑψηλὴ ἀναλογία Φυτικῶν τροφῶν.

3. Πρέπει νὰ περιορίσουμε τὰ Λίπη καὶ κυρίως τὰ Ζωϊκὰ τὰ ὁποῖα φρόνιμο θὰ εἶναι νὰ λείψουν ἐντελῶς ἀπὸ τὴν διατροφὴ τῶν ἐνηλίκων.

4. Πρέπει νὰ περιορίσουμε τὴν χρήση τῆς σάκχαρης στὸ ἐλάχιστον δυνατόν, ὅπως καὶ τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος.

5. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ σηκωνόμαστε ἀπὸ τὸ τραπέζι χορταστμένοι.

Παράγοντες ποὺ ἐπηρεάζουν τὴν τερηδόνα

τοῦ Δημ. Παπαδόπουλου
Ὀδοντιάτρου

1. Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ

Ἐπηρεάζει τὴν εὐπάθεια τῶν δοντιῶν στὴν τερηδόνα μὲ τοὺς ἀκόλουθους τρόπους:

α) Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῶν δοντιῶν: Μεγάλα καὶ κυδωνοειδῆ δόντια, εἶναι λιγότερο εὐαίσθητα στὴν τερηδόνα, διότι αὐτοκαθαρίζονται εὔκολα καὶ δὲν συγκρατοῦν ὑπολείμματα τροφῶν. Δόντια μὲ βαθεῖς αὔλακες εἶναι τερηδονοευαίσθητα γιὰ τὸν ἴδιο λόγο.

β) Ὁ τρόπος διευθέτησης τῶν δοντιῶν: Δόντια στρεβλοφυῆ τερηδονίζοναι εὐκολότερα, γιατὶ καὶ δὲν αὐτοκαθαρίζονται καὶ καθαρίζονται δύσκολα μὲ τὸ βούρτσισμα.

γ) Ἡ χημικὴ σύνθεση τῆς ἀδαμαντίνης: Ἡ παρουσία φθορίου καθιστᾶ τὴν ἀδαμαντίνη περισσότερο ἀνθεκτικὴ στὴν τερηδόνα, ἀντιθέτως τὰ ἀνθρακικὰ τὴν καθιστοῦν ἐπιρρεπή.

δ) Ἡ φυσικὴ σύσταση καὶ ἡ χημικὴ σύνθεση τοῦ σάλιου. Ἄφθονο καὶ λεπτόρευστο σάλιο προστατεύει τὰ δόντια. Ἐπίσης σάλιο πλούσιο σὲ ἀσβέστιο καὶ φωσφορικὰ προστατεύει τὰ δόντια.

2. Η ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ποὺ ἐνεργεῖ μὲ τὴν κληρονομικότητα φαίνεται πὼς ἐπηρεάζει τὴν τερηδόνα. Ἐπιδημιολογικὲς ἔρευνες ποὺ ἔγιναν στὶς ΗΠΑ ἀπέδειξαν ὅτι τὰ παιδιὰ ποὺ κατάγονται ἀπὸ νέγρους γονεῖς παρουσιάζουν μικρότερη εὐπάθεια στὴν τερηδόνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ κατάγονται ἀπὸ λευκοὺς γονεῖς.

3. ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ:

Στὰ θερμὰ κλίματα ὅπου ἡ ἡμερήσια κατανάλωση νεροῦ εἶναι μεγάλη καὶ ἐφόσον στὸ νερὸ περιέχεται ἱκανοποιητικὴ ποσότητα ἀσβεστίου καὶ φθορίου, ἡ συχνότητα τῆς τερηδόνας ἐμφανίζεται μειωμένη. Τὸ ἴδιο παρατηρεῖται καὶ σὲ περιοχὲς μὲ μεγάλη ἡλιοφάνεια, λόγω τῆς ἐπιδράσεως τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων τοῦ ἥλιου ἐπὶ τῆς προβιταμίνης D γιὰ τὴν μετατροπή της σὲ βιταμίνη D, ποὺ εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀπορρόφηση τοῦ ἀσβεστίου καὶ φωσφόρου ἀπὸ τὸ ἔντερο καὶ τὴν καθήλωσή τους στοὺς ἐνασβεστιωμένους ἰσούς.

4. Η ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Ἡ φυσικὴ σύσταση τῆς τροφῆς καὶ ἡ χημική της σύνθεση εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀποφασιστικότερους παράγοντες ποὺ ἐπηρεάζουν τὴν τερηδόνα.

α) Ἡ φυσικὴ σύσταση.

Σήμερα ὅλα τὰ εἴδη διατροφῆς ἔχουν περισσότερο μαλακὴ καὶ κολλώδη σύσταση ἀπὸ ὅ,τι στὸ παρελθόν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προσκολόνται στὰ δόντια καὶ νὰ μὴν αὐτοκαθαρίζονται, συμβάλλοντας ἔτσι στὸν εὐκολότερο τερηδονισμὸ τῶν δοντιῶν.

β) Ἡ χημικὴ σύνθεση:

Ἡ διατροφή μας σήμερα χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολὺ αὐξημένη πρόσληψη κεκαθαρμένων ὑδατανθράκων (ζάχαρη, προϊόντα λευκοῦ ἀλεύρου, βιομηχανοποιημένα ἀμυλώδη)'

Τὰ σάκχαρα καὶ κυρίως ἡ σακχαρόζη (ζάχαρη) ἀποτελοῦν τὸ κύριο ὑπόστρωμα γιὰ τὴν ταχεῖα ἀνάπτυξη ἐπὶ τῆς ἐπιφάνειας τῶν δοντιῶν, συναθροίσεων, μικροοργανισμῶν (βλεννομικροβιακὲς πλάκες). Τὰ σάκχαρα καθὼς ζυμώνονται μέσα στὶς πλάκες ἀπὸ τοὺς μικροοργανισμούς, συμβάλλουν στὴν παραγωγὴ ὀργανικῶν ὀξέων, στὰ ὁποῖα ἀποδίδεται ἡ ἔναρξη τῆς τερηδονικῆς προσβολῆς.

Ἐπίσης ἡ κατάχρηση ζακχάρων στὴν βρεφικὴ καὶ νηπιακὴ ἡλικία ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς ἀδαμαντίνης μὲ ἀνθρακικὰ ἰόντα, τὰ ὁποῖα τὴν καθιστοῦν περισσότερο εὐκολοδιάλυτη στὰ ὀξέα.

5. ΤΟ ΦΘΟΡΙΟ

Ἂν καὶ τὸ φθόριο πρέπει νὰ θεωρεῖται σὰν διαιτητικὸς παράγοντας μνημονεύεται ἰδιαίτερα, ἐπειδὴ παρουσιάζει μεγάλη σπουδαιότητα.

Ἡ ἀντιτερηδονικὴ ἰδιότητα τοῦ φθορίου, γίνεται μὲ τοὺς ἀκόλουθους τρόπους.

α) Ἀντικαθιστᾶ τὸ ὑδροξύλιο τοῦ ἀπατίτη (ἀδαμαντίνη) σχηματίζοντας φθορικοαπατίτη, ποὺ εἶναι περισσότερο ἀνθεκτικὸς στὴ διάλυση ὑπὸ τῶν ὀξέων.

β) Ἐπηρεάζει ἀνασταλτικὰ τὸ μεταβολισμὸ τῶν μικροοργανισμῶν τῶν πλακῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀναστολὴ παραγωγῆς γαλακτικοῦ ὀξέως ποὺ εὐθύνεται γιὰ τὴν ἀποσβεστίωση τῆς ἀδαμαντίνης.

γ) Ἐπιταχύνει τὴν ἐπανασβεστίωση τῆς ἀδαμαντίνης μὲ ἀνύψωση τοῦ PH τῶν πλακῶν καὶ κρυστάλλωση τοῦ ἀπατίτη.

δ) Τὰ ἰόντα φθορίου εἴτε παρεμποδίζουν τὰ ἀνθρακικὰ νὰ εἰσέλθουν στὴν ἀδαμαντίνη εἴτε ἐκτοπίζουν τὰ ἤδη ὑπάρχοντα μέσα σ' αὐτήν.

6. ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἡ στοματικὴ ὑγιεινὴ εἶναι ἐπίσης ἀποφασιστικότατος παράγοντας στὴν ἐμφάνιση καὶ ἐξέλιξη τῆς τερηδόνας. Ὅσο ἡ κατάσταση τῆς διατροφῆς χειροτερεύει (κατάχρηση ζάχαρες, μαλακὲς τροφές) τόσο ἡ τήρηση τῶν κανόνων στοματικῆς ὑγιεινῆς

(Συνέχεια στὴ σελίδα 169)

Πῶς νὰ περιορίσουμε τὶς δηλητηριάσεις στὰ μελίσσια ἀπὸ τὰ φυτοφάρμακα

τοῦ Μ. Δ. Ὑφαντίδη

Σὲ χῶρες μὲ ἐκσυγχρονισμένη γεωργία ἀποτελεῖ ἡ ἐκτεταμένη χρήση φυτοφαρμάκων μιὰ ἀναγκαιότητα. Ἀτυχῶς πολλὰ ἀπὸ τὰ φυτοφάρμακα καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰ ἐντομοκτόνα εἶναι τοξικὰ καὶ γιὰ τὶς μέλισσες.

Ἡ μέχρι τώρα πορεία τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τότε ποὺ γενικεύτηκε ἡ χρήση φυτοφαρμάκων γιὰ τὴν προστασία τῶν καλλιεργειῶν, δείχνει καθαρὰ πὼς μόνη ἡ πλατωνικὴ διαπίστωση, ὅτι οἱ μέλισσες εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἐπικονίαση καὶ ἐπομένως γιὰ τὴν παραγωγὴ φρούτων, σπόρων κ.λ.π. τῶν ἐντομόφιλων φυτῶν, δὲν εἶναι καθόλου ἀρεκτή, ὅσο κι' ἂν εἶναι σωστὴ γιὰ νὰ τὶς προστατεύσει ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ἀπὸ δηλητηριάσεις.

Τὸ 50% τῶν ἐτήσιων ζημιῶν, δηλαδὴ 60.000 περίπου μελίσσια, στὶς Η.Π.Α. σύμφωνα μὲ πρόσφατα στοιχεῖα, προέρχεται ἀπὸ δηλητηρίαση, ἀπὸ φυτοφάρμακα. Στὴ χώρα μας δὲν ὑπάρχουν τέτοια στοιχεῖα. Αὐτὸ βέβαια δὲ σημαίνει, ὅτι οἱ ζημιὲς στὰ μελίσσια μας ἀπὸ τὴν ἴδια αἰτία εἶναι μικρότερες. Βέβαιο εἶναι πάντως ὅτι οἱ μελισσοκόμοι μας πολλὲς φορὲς ἀποφεύγουν νὰ μεταφέρουν τὰ μελίσσια τους σὲ ἀνθισμένες καλλιέργειες ἔτσι ποὺ καὶ οἱ ἴδιοι νὰ μὴν πετυχαίνουν τὶς ὑψηλὲς σοδειές, ποὺ θὰ μποροῦσαν ἀλλὰ καὶ οἱ καλλιεργητὲς σὲ ὁρισμένα τουλάχιστον εἴδη φυτῶν (κερασιές ἀμυγδαλιὲς βαμβάκι) νὰ παίρνουν μικρότερη παραγωγή.

Γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν δηλητηριάσεων τῶν μελισσῶν καὶ τῶν δυσμενῶν ἐπιπτώσεών τους στὴν οἰκονομία τοῦ μελισσοκόμου καὶ τοῦ γεωργοῦ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ παρθοῦν τὰ ἀκόλουθα μέτρα.

1. Νὰ χρησιμοποιοῦνται φυτοφάρμακα χαμηλοῦ βαθμοῦ τοξικότητας.

Κατατοπιστικοὶ εἶναι σχετικὰ μὲ τὸ μέτρο αὐτὸ οἱ πίνακες ποὺ παρατίθενται πιὸ κάτω καὶ ποὺ βασίζονται σὲ πολυετεῖς μελέτες τοῦ C. A. JOHANSON, τοῦ Ἐργαστηρίου Ἐντομολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Οὐάσιγκτων. Στοὺς πίνακες αὐτοὺς ποὺ διαφέρουν μεταξύ τους ὡς πρὸς τὸ βαθμὸ μελισσοτοξικότητας τῶν φαρμάκων τους, σημειώνονται μὲ ἀστερίσκο τὰ φάρμακα ἐκεῖνα ποὺ κυκλοφοροῦν καὶ στὴν ἑλληνικὴ ἀγορὰ (ὅπως προκύπτει ἀπὸ σχετικὴ ἐγκύκλιο τοῦ 1976 τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καὶ ἀπὸ ἔρευνά μας τὸ 1979 στὴν ἀγορὰ τῆς Θεσσαλονίκης). Ὁρισμένα ἀπὸ τὰ φάρμακα αὐτὰ ἐνδέχεται νὰ ἔχουν στὸ μεταξὺ ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴν κυκλοφορία, ἢ νὰ ὑπάρχουν ἄλλα σήμερα ποὺ δὲν σημειώνονται στοὺς πίνακες.

Ἐκεῖνο ποὺ προκύπτει κυρίως ἀπὸ τοὺς πίνακες αὐτοὺς εἶναι ὅτι: α) Τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ (70% περίπου) τῶν φυτοφαρμάκων ποὺ κυκλοφοροῦν σήμερα στὸν τόπο μας εἶναι δυστυχῶς ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπικίνδυνα γιὰ τὶς μέλισσες.

β) Ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ χρησιμοποιήσουμε ἐντομοκτόνα ποὺ βλάπτουν λιγότερο τὶς μέλισσες (πίνακας 3).

Ἡ σημασία τῶν πινάκων αὐτῶν γιὰ τὸν μελισσοκόμο ἔγκειται κυρίως στὸ ὅτι μπορεῖ αὐτὸς νὰ ἐνημερωθεῖ γιὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ποὺ διατρέχουν τὰ μελίσσια του, ὅταν προτίθεται νὰ τὰ μεταφέρει σὲ περιοχὲς ποὺ γίνονται κατὰ κανόνα ψεκασμοί, πληροφορούμενος τὸ εἶδος τῶν φαρμάκων ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὶς περιοχὲς αὐτές.

2. Τὸ ἑπόμενο, πολὺ σημαντικὸ μέτρο γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν ζημιῶν στὰ μελίσσια ἀπὸ τὴν χρήση φυτοφαρμάκων εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῶν ψεκασμῶν στὴν περίοδο τῆς ἀθροφορίας. Δὲν πρέπει ἐδῶ νὰ παραγνωρίσουμε τὸν κίνδυνο δηλητηρίασης τῶν μελισσιῶν, ὅταν ψεκάζουμε βέβαια στὴν δική μας καλλιέργεια πρὶν ἢ μετὰ τὴν ἄνθηση, ἀλλὰ τὸ διπλανὸ χωράφι ἔχει ἀκόμα φυτὰ μὲ ἄνθη· τὸ φυτοφάρμακό μας μπορεῖ νὰ μεταφερθεῖ στὸ διπλανὸ χωράφι μὲ τὸν ἄνεμο.

3. Ἂν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ ψεκάσουμε στὴν ἄνθηση, τότε νὰ τὸ κάνουμε αὐτὸ ἀλλὰ τὶς τελευταῖες ἀπογευματινὲς ὧρες καὶ μὲ ἤπια φάρμακα.

4. Νὰ καταστρέψουμε τὰ ἀνθισμένα ἀγριάχορτα κάτω ἀπὸ τὰ ὀπωροφόρα δέντρα.

5. Νὰ ἀποφεύγουμε νὰ χρησιμοποιοῦμε σκόνες ποὺ προκαλοῦν περισσότερη ζημιὰ ἀπὸ τὰ διαλύματα.

6. Νὰ ἐγκαθίστανται τὰ μελίσσια τουλάχιστον 6 χιλμ. μακριὰ ἀπὸ τὴν περιοχὴ ὅπου ἐφαρμόζονται τὰ φυτοφάρμακα, ὅταν ὁ μελισσοκόμος θέλει νὰ ἀξιοποιήσει ἀγριολούλουδα τῆς περιοχῆς. Ἡ κατεύθυνση τῶν ἀνέμων πρέπει νὰ παίρνεται σοβαρὰ ὑπ' ὄψη, γιατὶ τὸ ψεκαστικὸ νέφος μπορεῖ νὰ μεταφερθεῖ καμιὰ φορὰ σὲ ἀποστάσεις μερικῶν δεκάδων χιλιομέτρων, ἂν φυσᾶ δυνατὸς ἄνεμος.

7. Νὰ συνεργάζονται καλλιεργητές, μελισσοκόμοι καὶ γεωπόνοι σὲ κάθε περιοχή, μὲ στόχο

νὰ ἐνημερώνεται ὁ μελισσοκόμος γιὰ τὰ προγράμματα ψεκασμῶν, ὁ γεωπόνος γιὰ τὴν κίνηση τῶν μελισσιῶν στὴν περιοχή του καὶ ὁ καλλιεργητὴς γιὰ τὰ σωστὰ φάρμακα. Ἡ συνεργασία αὐτὴ εἶναι ἴσως ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ τελεσφορήσουν τὰ ὑπόλοιπα μέτρα προστασίας τῶν μελισσιῶν ἀπὸ τὴ χρήση φυτοφαρμάκων.

Μὲ τὸ ἄρθρο αὐτὸ πιστεύουμε ὅτι θὰ συμβάλλουμε στὴν καλύτερη ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος, ποὺ σχεδὸν μοιραῖα ὑφίσταται ἀνάμεσα στοὺς μελισσοκόμους καὶ στοὺς δενδροκαλλιεργητὰς γενικά.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ 4 ΠΙΝΑΚΕΣ

EC = γαλακτωματοποιήσιμο
D = σκόνη
F = αἰώρημα
G = κόκκοι
MA = ἀναλογίες ποὺ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴ νκαταπολέμηση κουνουπιῶν
S = διάλυμα
SP = διαλυτὴ σκόνη
ULV = Ὑπέρμικρος ὄγκος
WP = Βρέξιμη σκόνη

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Τὰ ἐντομοκρόνα τοῦ πίνακα αὐτοῦ ΔΕΝ πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται στὴν περίοδο τῆς ἄνθησης καλλιεργουμένων ἢ αὐτοφυῶν φυτῶν. Ἡ τοξικότητά τους εἶναι συνήθως ὑψηλὴ ἀκόμα καὶ μετὰ ἀπὸ 10 ὧρες. Τὸ ἐμπορικὸ ὄνομα γράφεται μὲ κεφαλαῖο τὸ ἀρχικὸ γράμμα καὶ ἡ κοινὴ χημικὴ ὀνομασία του ἀκολουθεῖ σὲ παρένθεση.

Accothion (Fenitrothion) Ἀκοθεῖον.
Ambush (Rermethrin) Ἄμπους
Aminocarb
azimphos ethyl Ἀζινφὼς ἐθὺλ
azimphos methyl Ἀζινφὼς μεθὺλ
Azodrin (monocrotophos) Ἀζοντρὶν
Baygon (propoxur) Μπαϋγκὸν
BHC, γ BHC (benzene hexachloride)
Carbaryl Καρμπαρύλ
Cidial (phenthoate) Τοιντιάλ
Cythion Dor ULV (Malathion) Κουθεῖον
DDVP (dichlotvos)
diazinon ντιαζινὸν
Dimercron (phosphamidon) Ντιμεκρὸν
DNC or DNOC (dinitrocresol) διντροκρεζόλες
Elgetol (dinitrocresol) Ἐλζετόλ
Ethyl Guthion (azinplos ethyl)
Ethyl - methyl Guthion
Folidol (parathion) Φολιντὸλ
Furadan F (carbofuran) Φουραντὰν
Gusathion Aor K (azinphos ethye) Γκουζαθεῖον
Guthion (azinphos methyl) Γκουθεῖον
Imidan (phosmet) Ἰμιντὰν
Lannate D (Methomyl) Λανέϊτ
Lebaycid (fenthion) Λεμπαΐοιντ
Lindane (γ-BHC) Λιντέϊν
Malathion D Μαλαθεῖον
Malathion ULV
Methyl parathion = Μεθύλ παραθεῖον
Nuvacron (Mono Crotophos) Νουβακρὸν
Parathion Παραθεῖον
Phosdrin (meninphos) Φοστρὶν
Phosmet
Rogor (dimethoate) Ρογκὸρ
Sevin (carbarul) Σεβὶν
Sevin ULV (πάνω ἀπὸ 0,5 κιλὸ ἀνὰ δέκα (10) στρέμματα
Tamaron (metha midophos) Ταμαρὸν
Ulracide (methidathion) Οὐλτραοίντ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 (Σημ. 1)

Στὸν πίνακα αὐτὸ περιλαμβάνονται ἐντομοκτόνα ποὺ πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται μόνο ἀργὰ τὸ βράδυ. Ἡ ὑπολειμματική τους δράση εἶναι συνήθως χαμηλὴ μέσα σὲ διάστημα 8 ὡρῶν.

Cythion EC (malathion) Κουθεῖον EC
Dibrovn WP (nalad) Ντιμπρὸν WP
Malathion EC

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 (Σημ. 1)

Γιὰ νὰ περιορίσουμε τὴ ζημιὰ στὶς μέλισσες τὰ παρακάτω ἐντομοκτόνα θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται ἀργὰ τὸ βράδυ, τὴ νύχτα ἢ νωρὶς τὸ πρωΐ. Ἡ ὑπολειματικὴ τους δράση εἶναι συνήθως χαμηλὴ μέσα σὲ 3 ὧρες.

Acrex (dimobuton) Ἀκρέξ
Acricid (binapacryl) Ἀκριοίντ
Baygon MA (propoxur) Μπαϋγκὸν MA
binapacryl Μπινοπακρύλ
Carbary ULV (τὸ πολὺ 0,5 κιλὰ/10 στρέμματα.
Dibromi (naled) Ντιμπρόμ EC
endosulfan ἐντουσουλφὰν
ethion ἐθεῖον
Gardona (tetrachlorvinphos) Γκαρντόνα
Lannate S, SP (methomne) Λανέϊτς S, SP
malathion MA μαλαθεῖο MA
Metasystox (methyl - demeton) Μετασυστὸξ
Phosalone Φοζαλὸν
Pirimor (pirimicadb) Πιριμὸρ
Thiodan (endosulfan) θειοντὰν
Trithion (carbophenothion) Τριθεῖον
Zolone (phasalone) Ζολὸν

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 (Σημ. 1)

Τὰ παρακάτω ἐντομοκτόνα μπορεῖ νὰ ἐφαρμόζονται ὁποτεδήποτε μὲ ἱκανοποιητικὴ ἀσφάλεια γιὰ τὶς μέλισσες. Ἡ τοξικότητά τους εἶναι συνήθως χαμηλὴ ἀκόμα καὶ τὴν ὥρα τῆς ἐφαρμογῆς τους.

amitraz ἀμιτράζ
Baygon G. (propoxur) Μπαϋγκὸν G
Guhexatin Κυεξατὶν
Cythion G (malation) Κουθεῖον G
Karathane (dinocap) Καραθέϊν
Kelthane (dico fol) Καλθέϊν
Morestan (quinomethionate) Μορεστὰν
Omite (propargite) Ὀμαϊτ
Plictran (cyhexatin) Πλικτρὰν

Σημείωσις: 1. Ἡ «Νιάουστα» λόγω τοῦ περιωρισμένου χώρου ποὺ διαθέτει, ἔκρινε σκόπιμον — ὕστερα ἀπὸ ἐπιλογὴ — νὰ δημοσιεύσει ὡρισμένα μόνο φυτοφάρμακα ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ περιλαμβάνονται στοὺς πίνακες ποὺ συνέταξε ὁ συνεργάτης μας κ. Μιχ. Ὑφαντίδης. Ἡ «Νιάουστα» ἔχει στὴν διάθεση τῶν μελισσοκόμων καὶ τῶν παραγωγῶν τοὺς πλήρεις πίνακες τῆς ἀξιολογήσεως τῶν φυτοφαρμάκων μὲ κριτήριο τὴν μελισσοτοξικότητα.

ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΧΛΑΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ

Σύμφωνα μὲ τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας Γαλλίας ἡ συνολικὴ παραγωγὴ ἀχλαδιῶν στὴ χώρα αὐτὴ ἔφθασε στοὺς 419.000 τόννους. Ἀπ' ὅλες τὶς καλλιεργούμενες ποικιλες ἀχλαδιᾶς πρώτη σὲ παραγωγὴ ἔρχεται ἡ ποικιλία Ντόκτορ Γκιγιὼ μὲ 112.000 τόννους καὶ ἀκολουθεῖ ἡ Οὐΐλιαμς μὲ 92.000 τόν. Ἡ ποικιλία Ντόκτωρ Γκιγιὼ ὡριμάζει 15 μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν Οὐΐλιαμς. Ἀναλυτικώτερα ἡ παραγωγὴ κατὰ κατηγορία ποικιλιῶν ἀχλαδιᾶς ὑπολογίζεται ὡς ἑξῆς:

Ντόκτωρ Γκιγιὼ Dr. Jules Guyot	112.000	τόνν.
Οὐΐλιαμς Williams	92.000	»
Ἄλλες θεριν. ποικ.	5.000	»
Φθινοπωρινὲς ποικ.	127.000	»
Χειμερ. ποικ.	83.000	»
Σύνολον	419.000	»

2' ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΗΛΩΝ ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

(Δυτικὴ Εὐρώπη, ΗΠΑ, Καναδᾶς καὶ Τουρκία).

Χῶρες	1979	1980	% 1980/1979
1. Αὐστρία	265	238	—10,4
2. Βέλγιο	316,7	306,9	— 3,1
3. Γαλλία	1.851,4	1.904,0	+ 2,8
4. Γερμαν.	1.950,9	1.758,6	— 9,9
5. Γιουγκοσλαβία	480,0	430,0	—10,4
6. Δανία	85,1	81,0	— 4,8
7. Ἑλβετεία	271,9	231,0	—15,0
8. Ἑλλάδα	280,0	258,0	— 7,9
9. Η.Π.Α.	3.699,2	3.792,3	+ 3,3
10. Ἱσπανία	1.097,0	841,9	—23,2
11. Ἰταλία	2.022,8	2000,0	— 1,1
12. Καναδᾶς	436,2	472,4	+ 8,3
13. Μεγ. Βρετ.	362,0	359,0	— 0,8
14. Ὁλλανδ.	570,0	560,0	— 1,7
15. Πορτογ.	107,9	121,9	+13,0
16. Τουρκία	1350,0	1000,0	—25,9

Πηγὴ O.C.D.E. (ΟΟΣΑ)

3. ΟΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΜΗΛΙΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.

—Τρεῖς ποικιλίες μήλων κυριαρχοῦν στὴν παγκόσμια ἀγορὰ· ἡ Γκόλντεν Ντελίτσιους (Golden Delicious), ἡ ὁμάδα Ντελίτσιους (Red Delicious) καὶ ἡ Γκράννη Σμίθ (Granny Smith).

— Στὴν Γαλλία κυριαρχεῖ ἡ Γκόλντεν Ντελίτσιους ἡ ὁποία

Ἐπιμέλεια
Ὀδ. Ντινοπούλου

ὑπερβαίνει τὸ 60% τῶν μήλων γιὰ νωπὴ κατανάλωση. Στὴν Γαλλία καλλιεργοῦνται ἐπίσης ποικιλίες μηλιᾶς γιὰ παραγωγὴ ἀποκλειστικῶς τοῦ μηλίτη χυμοῦ, (Pomme à Cidre). Ἡ ἐτήσια παραγωγὴ μήλων γιὰ χυμὸ κυμαίνεται γύρω στοὺς 1.000.000 τόννους. Στὴν Μεγάλη Βρετανία ἐπικρατεῖ ἡ Κόξ ὀράνς πίπιν (Cox's orange pipins). Στὴν χώρα αὐτὴ ἐπίσης μεγάλες ποσότητες μήλων καταναλίσκονται ὑπὸ μορφὴ διαφόρων παρασκευασμάτων (ψητὰ μῆλα κλπ. Pomme à Cidre). Τὰ μῆλα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ὑπολογίζονται στὸ 40% τῆς συνολικῆς παραγωγῆς. Γιὰ τὸ ἔτος 1980 ὑπολογίζονται 169.000 τόννοι ἐπὶ συνολικῆς παραγωγῆς 359.000 τόννοι. Στὴν Γερμανία καλλιεργοῦνται διάφορες ντόπιες, ποικιλίες.

— Στὶς ΗΠΑ ἡ μηλοπαραγωγὴ γιὰ τὸ ἔτος 1980 ἔφθασε τοὺς 3.792.000 τόννους, ἡ ὁμάδα Ντελίτσους τοὺς 1.421.000 τόν. καὶ ἡ Γκόλντεν Ντελίτσιους τοὺς 617.300 τόνν.

—Στὸ Νότιο ἡμισφαίριο (Αὐστραλία, Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνωση, Ἀργεντινὴ — Χιλή) παντοῦ τὴν θέση κατέχει ἡ Γκράννη Σμίθ. Τὴν δεύτερη θέση κατέχει ἡ Γκόλντεν Ντελίτσιους σταθερά.

—Στὴν Ἑλλάδα κυριαρχεῖ ἡ Ὁμάδα Ντελίτσιους (Στάρκιν, Ἰμπεριάλ, Στάρκρισον κλπ.). Γιὰ τὸ ἔτος 1980 ἡ παραγωγὴ ἔφθασε τοὺς 139.000 τόνν. ἐπὶ συνολικῆς παραγωγῆς 258.000 τόν.

—Στὴν Εὐρώπη γενικῶς μὲ ἐξαίρεση τὴν Ἑλλάδα, ἡ Γκόλτεν Ντελίτσιους κυριαρχεῖ ἀπόλυτα. Στὸν παρακάτω πίνακα σημειώνεται ἡ παραγωγὴ μήλων καὶ ἡ παραγωγὴ Γκόλντεν Ντελίτσιους τῶν κυριωτέρων μηλοπαραγωγῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης γιὰ τὸ ἔτος 1980.

Χῶρες	Παραγ. μήλ. σὲ τόννους	Παραγ. μήλ. Γκόλν. Ντελ.
Βέλγιο	306.900	165.200
Γαλλία	1.904.000	1.222.000
Ἱσπανία	841.000	372.800
Ἰταλία	2.000.000	875.000
Ὁλλανδία	560.000	200.000

Πηγὴ OCDE (ΟΟΣΑ).

4. ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΜΗΛΩΝ ΣΠΟΥΡ (SPURS)

Οἱ διάφορες ποικιλίες μηλιᾶς, ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο καρποφορίας καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν μορφὴ ποὺ ἀναπτύσσονται οἱ βραχίονες χωρίζονται σὲ διάφορους τύπους. Ξεχωριστὴ θέση στὸ σύνολο τῶν ποικιλιῶν μηλιᾶς κατέχουν οἱ ποικιλίες ποὺ ἀνήκουν στὸν τύπου σπούρ (spur). Παρατηρώντας τέσσερα δέντρα διαφορετικῶν ποικιλιῶν ἕνα στάρκιμσον (σπούρ ποικιλία), ἕνα Γκόλντεν Ντελίτσιους, ἕνα στάρκινγκ καὶ ἕνα Γκράννη Σμίθ θὰ διαπιστώσουμε ἀξιόλογες διαφορὲς στὴν διάταξη τῶν καρποφόρων ὀργάνων ἐπὶ τοῦ δέντρου. Τὰ καρποφόρα ὄργανα στὴν ποικιλία Στάρκρισον βρίσκονται

ἐπὶ τῶν βραχιόνων σὲ πυκνὴ διάταξη καὶ καλύπτουν ὅλο σχεδὸν τὸ μῆκος τῶν βραχιόνων.

Ἡ ζώνη καρποφορίας τῶν καρποφόρων ὀργάνων παραμένει σταθερὴ καὶ ἀμετακίνητη. Ἀντίθετα στὴν Γκράννη Σμίθ τὰ καρποφόρα ὄργανα βρίσκονται κυρίως στὶς κορυφὲς τῶν ἐτησίων βλαστῶν. Αὐτὴ ἡ μετατόπιση φαίνεται καθαρὰ στὶς περιπτώσεις ποὺ τὸ δένδρο δὲν κλαδεύεται. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν Γκόλντεν Ντελίτσιους τὰ καρποφόρα ὄργανα βρίσκονται κυρίως ἐπὶ ἐτησίων διετῶν καὶ τριετῶν κλαδίσκων. Καὶ στὴν Γκόλντεν Νελίσιους ἐπίσης ἡ ζώνη καρποφορίας μετατοπίζεται, σὲ λιγώτερο βαθμὸ ὅμως, συγκριτικὰ μὲ τὴ Γκράννη Σμίθ.

—Οἱ σπούρ ποικιλίες δὲν παρουσιάζουν λεπτοκλάδια. Ὅσες ποικιλίες σπούρ τυχαίνει νὰ ἐμφανίζουν λεπτοκλάδια, αὐτὰ εἶναι λίγα καὶ εἶναι πολὺ λιγώτερα, συγκριτικὰ πρὸς τὸν ἀντίστοιχο τύπο τὸν κανονικό. Παράδειγμα γιὰ σύγκριση: Γκόλντεν Σπούρ καὶ Γκόλντεν Ντελίτσιους.

— Οἱ ποικιλίες σπούρ παρουσιάζουν ἕνα νανισμό. Ἔχουν μικρότερη ἀνάπτυξη συγκρινόμενες μὲ τὸν τύπο τὸν κανονικό. Ἕνα παράδειγμα Στάρκριμσον καὶ Στάρκιν ποὺ ἀνήκουν καὶ οἱ δύο στὴν ἴδια ὁμάδα Ντελίτσιους.

—Σήμερα κυκλοφοροῦν πολλὲς σπούρ ποικιλίες. Πάρα πολλὲς μεταλλαγὲς σπούρ ἀνήκουν στὶς ὁμάδες Ντελίτσιους καὶ Γκόλντεν Ντελίτσιους. Ἀναφέρουμε μερικὲς γνωστὲς σπούρ μηλιᾶς.

α) Ὁμάδα Ντελίτσιους: 1) Στάρκριμσον (Starkrimson) 2) Γουέλσπουρ (Wellespur), 3) Ρέντ Σπούρ Ντελίτσιους (Red spur delicious) κλπ.

β) Ὁμάδα Γκόλντεν Ντελίτσιους: 1) Γέλοου σπούρ (Wellow spur). 2) Γκόλντεν Μόρ Σποὺρ (Golden Morspur) 3) Στάρκ Γκόλντεν σπούρ (Stark Golden spur) κλπ.

—Τὰ δέντρα σποὺρ δὲν δημιουργοῦν προβλήματα στὴν καρπόδεση καὶ στὸ κλάδευμα. Δὲν ἐμφανίζουν ζωηρὴ βλάστηση, καὶ οὔτε λαιμάργους. Ἐπειδὴ ἔχουν περιωρισμένη ἀνάπτυξη ἐνδείκνυται νὰ μπολιάζονται σὲ ὑποκείμενα ποὺ ἔχουν κάποια ζωηρότητα. Ἐπειδὴ καρποδένουν πολύ, ἀπαιτεῖται ἀραίωμα. Ἂν δὲν γίνει ἀραίωμα ὑπάρχει κίνδυνος, ἡ ἑπόμενη χρονιὰ τῆς ὑπερβολικῆς καρποφορίας, νὰ εἶναι χρονιὰ ἀκαρπίας (παρεναυτοφορία).

—Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ μία ποικιλία ἀχλαδιᾶς ἡ Γκράν Σιάμπιουμ (GRAND CHAMPIUM) ποὺ ἀνθίζει πολὺ ὄψιμα καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπικονιαστὴς στὴν Ντεκάνα ντὲλ Κομίτσιο, εἶναι σπούρ.

Ὁ ρόλος τῆς μέλισσας στὴ γονικοποίηση τῶν δένδρων

Οἱ ἐπικονιαστὲς καὶ ἡ μέλισσα εἶναι οἱ κυριώτερες συντελεστὲς στὴν καρπόδεση πολλῶν ὀπωροφόρων δέντρων. (Λ.χ. Ἀπιδιές μηλιὲς δαμασκηνιὲς ἀμυγδαλιὲς

ΑΥΤΟΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

Στάρκιν μὲ Στάρκιν = Καρπόδεση μηδὲν = μέτρα λιτότητας
Στάρκιν μὲ Ἰμπεριάλ = » » = νερὸ τῆς βρύσης
Γράννη Σμίθ μὲ
Γκράννη Σμίθ » »
Στάρκριμσον μὲ Στάρκιν = » »

ΣΤΑΥΡΟΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

Στάρκιν μὲ Γράννη Σμίθ = Καρπόδεση
Γκόλντεν μὲ Στάρκριμσον = ἱκανοποιητικὴ = Λουκούλειο γεῦμα
Σκάρκιν μὲ Γκόλντεν = = Κρασὶ Νεούσης
Γκράννη Σμίθ μὲ Στάρκριμσον = Σκίτσα Ν. Μηλιάτκα

κερασιὲς κλπ.). Ἡ μέλισσα εἶναι ἐκείνη ποὺ μεταφέρει τὴν γύρη ἀπὸ ἄνθος σὲ ἄνθος καὶ ἀπὸ ποικιλία σὲ ποικιλία. Χωρὶς τὴν μέλισσα ἡ γονιμοποίηση τῶν ἀναφερομένων εἰδῶν θὰ ἦταν ἀδύνατη. Γι' αὐτὸ ὁ προοδευτικὸς δενδροκαλλιεργητής, ἀπὸ νωρὶς φροντίζει καὶ ἐξασφαλίζει γιὰ τὸ κτῆμα του, τὶς ἀναγκαῖες κυψέλες. Περιττὸν νὰ τονισθεῖ ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀνθοφορίας τοῦ δένδρου δὲν πρέπει νὰ διενεργοῦνται ψεκασμοί.

Ἐπειδὴ γίνεται σύγχυση στὴν ὀρθὴ χρήση τῶν ἐπικονιαστριῶν ποικιλιῶν διευκρινίζονται τὰ ἑξῆς: 1) Οἱ κλῶνοι, οἱ μεταλλαγὲς ποὺ ἀνήκουν στὴν ἴδια ποικιλία δὲν σταυρογονιμοποιοῦνται, καὶ δὲν κάνουν μεταξύ τους γιὰ ἐπικονιαστές. (Λ.χ., οἱ Στάρκιν, Στάρκιμσον, Ἰμπεριάλ, Ρίσιαρεντ Γουέλσπουρ, Ρουαγιάλ κλπ. μεταξύ τους δὲν σταυρογονιμοποιοῦνται. Οἱ κλῶνοι Γκόλντεν Ντελίτσιους, Σμόουθ, Γκόλντεν σπούρ, Ντελίτσιους ἐπειδὴ ἀνήκουν στὴν ἴδια ποικιλία δὲν σταυρογονιμοποιοῦνται).

2) Οἱ τριπλοειδεῖς ποικιλίες ποὺ ἔχουν στὰ σωματικὰ κύτταρα 51 χρωμοσώματα δὲν κάνουν γιὰ ἐπικονιαστὲς (πατέρας) εἶναι στεῖρες. (Παράδειγμα Μουτσού, Γκραβενστάϊν, Μπέλ ντὲ Μποσκόφ, Τζόνακολνι, Ρενέτα γκρίζα τοῦ Καναδᾶ Γιούνεσαπ κλπ). Ὅπου φυτεύουμε στὸν ὀπωρώνα τριπλοειδὴ ποικιλία, φυτεύουμε ἀπαραιτήτως δύο διπλοειδεῖς ποικιλίες.

3) Οἱ ποικιλίες ποὺ εἶναι συγγενεῖς μεταξύ τους, δὲν εἶναι μεταξύ τους καλοὶ ἐπικονιαστές. Παράδειγμα Μελρόζ καὶ Τζοναλίτσιους. Αὐτὲς εἶναι θυγατρικὲς ποικιλίες ποὺ προῆλθαν ἀπὸ τὴν διασταύρωση Τζονάθαν ἐπὶ Ντελίτσιους. Ἑπομένως ἡ Τζονάθαν ἢ ἡ Ντελίτσιους δὲν κάνει γιὰ ἐπικονιαστὴς ἐπὶ τῆς Μελρόζ καὶ τῆς Τζοναλίτσιους. Ὁμοίως ἡ Ντελίτσιους Πιλαφά, ἐπειδὴ προῆλθε ἀπὸ μητέρα Ντελίτσιους δὲν εἶναι μεταξύ τους καλοὶ ἐπικονιαστές.

(συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 153)

Μουσεῖο ἀλλὰ ἡ συμφωνία δὲν ἔκλεισε.

Οἱ ἀρχαιοκάπηλοι ἄρχισαν ν' ἀνησυχοῦν. Τὰ γλυπτὰ ἔπρεπε νὰ βγοῦν στὸ σφυρὶ σὲ διεθνῆ δημοπρασία καὶ γιὰ τὸν πλειστηριασμὸ ἔπρεπε νὰ μεταφερθοῦν σὲ σίγουρο μέρος.

Τὴν ἐπιχείρηση ἀνέλαβε ὁ CROPIUS ἄνθρωπος κοινῆς ἐμπιστοσύνης ποὺ εἶχε στενὲς σχέσεις μὲ τοὺς Τούρκους παίρνοντας φυσικὰ μερίδιο. Ἡ συλλογὴ θὰ μεταφερόταν στὴ Ζάκυνθο.

Σὲ ὀκτὼ μέρες φορτώθηκε τὸ πρῶτο φορτίο καὶ δύο μέρες ἀργότερα ἀκολούθησε ὁ COCKERELL μὲ τὰ ὑπόλοιπα.

Ἀφοῦ ἐφοδιάστηκαν ἀπὸ τὸν Ἄγγλο πρόξενο Στράνη μὲ διαβατήρια καὶ συστατικὲς ἐπιστολὲς μετὰ ἀπὸ ὁλονύκτιο ταξίδι ἔφθασαν στὴ Ζάκυνθο.

Ἀμέσως ἄρχισαν νὰ δημοσιεύουν ἀνακοινώσεις στὸν Εὐρωπαϊκὸ τύπο ὁρίζοντας τὴ δημοπρασία γιὰ τὴν 1 Νοεμβρίου.

Ἐπιστρέφοντας ὁ COCKERELL στὴν Ἀθήνα βρῆκε γράμμα ἀπ' τὸν πατέρα του ποὺ τὸν πληροφοροῦσε πὼς ἡ Ἀγγλικὴ αὐλὴ ἔδωσε ἐντολὴ ν' ἀγοραστοῦν τὰ μάρμαρα τῆς Αἴγινας ἀντὶ 6.000 λιρῶν καὶ ὅτι ἕνα πολεμικὸ ἔπλεε γιὰ τὸν Πειραιᾶ νὰ τὰ παραλάβει πραγματικὰ σὲ λίγες ἡμέρες κατέπλευσε στὸ λιμάνι τὸ «PAULINE 25».

Σύγχυση καὶ περιπλοκὲς ἀφοῦ τὸ γλυπτὰ ἦταν στὴ Ζάκυνθο περιμένοντας τὴ δημοπρασία. Ἀλλὰ καὶ στὴ Ζάκυνθο ἴσως γινόταν Γαλλικὴ ἀπόβαση. Γι αὐτὸ ζήτησαν τὸ πολεμικὸ νὰ τὰ μεταφέρει στὴ Μάλτα ὅπου τὴν 1η Νοεμβρίου ἔφθασαν καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὴ δημοπρασία ἕνας Γάλλος κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας ἀρχαιολόγος MARTIN WAGNER.

Ὁ Γάλλος πρόσφερε 160.000 φράγκα ἀλλὰ τὸν ὑπερφαλάγγισε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Λουδοβίκου προσφέροντας 70.000 φιορίνια κολοσσιαῖο ποσὸ γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχή.

Ἔτσι τὰ γλυπτὰ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀφαίας κατέληξαν στὸ Μόναχο καὶ κοσμοῦν σήμερα τὴν γλυπτοθήκη ὅπως καὶ τόσα ἄλλα προϊόντα ἀρχαιοκαπηλείας στολίζουν τὰ μεγαλύτερα Μουσεῖα τοῦ κόσμου γεμίζοντας μάλιστα ὁλόκληρες αἴθουσες μὲ τὴν ἐπιγραφὴ στὴν εἴσοδο: «Ἑλληνικά».

Μιὰ πολυεθνικὴ ἑταιρεια ἀρχαιοκαπήλων

Παράγοντες ποὺ ἐπηρεάζουν τὴν τερηδόνα

(συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 164)

γίνεται περισσότερο ἐπιβεβλημένη καὶ ἐπιτακτική.

Βιβλιογραφία:

1) Βασίλειος Κ. Βενδίτης: «Ἡ συχνότητα τῆς τερηδόνας σὲ παιδιὰ ἡλικίας 6—12 ἐτῶν ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν περιοχῶν καὶ οἱ παράγοντες ποὺ τὴν ἐπηρεάζουν».

2) Δημήτριος Β. Λάμπρου: «Ἡ φιλοσοφία τῆς προλήψεως στὴν ὀδοντιατρική».

Δειγματοληψία καί ἀνάλυση φύλλων ἀπό δενδρώδεις καλλιέργειες

Δρ. Γεωργίου Ἀργυριάδη
Ἐδαφολόγου Ἰνστ/του Ἐδαφολογίας Θεσ/νίκης

ΣΚΟΠΟΣ

Σὲ προηγούμενο ἄρθρο μας (τεῦχος 12ον) εἴχαμε γράψει γιὰ τοὺς τρόπους δειγματοληψίας τοῦ ἐδάφους καὶ τὴ σκοπιμότητα τῆς ἀναλύσεώς του γιὰ τὶς δενδρώδεις καλλιέργειες. Τονίσαμε ἐκεῖ, ὅτι μιὰ τέτοια ἀνάλυση μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει διάφορες καὶ χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὶς φυσικὲς καὶ χημικὲς ἰδιότητες τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσει στοὺς κατάλληλους χειρισμούς του, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ μᾶς πληροφορήσει γιὰ τὴν πραγματικὴ θρεπτικὴ κατάσταση τῶν δένδρων. Ἡ γνώση ὅμως τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς σωστῆς λιπαντικῆς πακτικῆς, δηλαδὴ τῆς λιπάνσεως ἐκείνης ποὺ ἀνταποκρίνεται στὶς πραγματικὲς ἀνάγκες τῶν δένδρων μας σὲ διάφορα θρεπτικὰ στοιχεῖα. Αὐτὸ ξεκινάει ἀπὸ τὴ βασικὴ ἀρχή, πὼς σὲ κανένα ζωντανὸ ὀργανισμὸ δὲν πρέπει νὰ χορηγεῖται τίποτα, ἂν προηγουμένως δὲν ἔχει διερευνηθῆ ἡ κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται, κι' ἀκόμη, ἡ τροφὴ ποὺ δίνεται σὲ κάθε ὀργανισμό, πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὶς πραγματικές του ἀνάγκες. Περισσότερη ἢ λιγότερη τροφὴ καὶ ἄλλη ἀντὶ ἄλλης, μπορεῖ νὰ μείνει ἀναξιοποίητη ἢ τὸ χειρότερο, νὰ προκαλέσει καὶ μικρὲς ἢ μεγάλες ζημίες.

Ὅταν κάνουμε μιὰ λίπανση πρέπει πάντα νὰ ξεκινᾶμε μὲ τὴ σκέψη ὅτι σκοπός μας εἶναι νὰ πετύχουμε τὰ καλύτερα δυνατὰ ἀποτελέσματα μὲ τὴ μικρότερη δυνατὴ δαπάνη καὶ μάλιστα τώρα, ποὺ οἱ συνθῆκες τοῦ ἀνταγωνισμοῦ γίνονται καθημερινὰ καὶ σκληρότερες.

Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση μᾶς βοηθάει ἡ φυλλοδιαγνωστική, ποὺ μὲ ἕνα συνδυασμὸ ἀναλύσεως φύλλων καὶ ἐδάφους καὶ μὲ μιὰ συνεκτίμηση τῶν ἀναλυτικῶν ἀποτελεσμάτων μὲ ὁρισμένα πληροφοριακὰ στοιχεῖα, μᾶς δίνει μιὰ ἀρκετὰ καλὴ εἰκόνα τῆς θρεπτικῆς καταστάσεως τῶν δένδρων, τῶν ἀναγκῶν τους σὲ θρεπτικὰ στοιχεῖα καὶ τοῦ εἴδους τῆς λιπάνσεως ποὺ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθεῖ.

Ὅπως ὅμως κάθε ἐργασία, ἔτσι καὶ ἡ φυλλοδιαγνωστικὴ γιὰ νὰ ἀποδώσει καλὰ καὶ σωστὰ καὶ νὰ εἶναι ἀξιόπιστα τὰ δεδομένα της, πρέπει νὰ γίνει μὲ ἀκρίβεια, μὲ εὐθύνη καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ γενικὰ θὰ τηρήσουν ὅλες τὶς βασικὲς καὶ ἀπαραίτητες προδιαγραφές, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ δειγματοληψία, συσκευασία καὶ ἀποστολὴ τῶν δειγμάτων φύλλων καὶ ἐδάφους.

ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΦΥΛΛΩΝ

α) ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ: Τὸ δεῖγμα φύλλων πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύει τὴ μέση κατάσταση τῶν φύλλων τῶν δένδρων τῆς φυτείας καὶ νὰ εἶναι ποσοτικὰ ἀρκετό, γιὰ νὰ γίνουν ὅλοι οἱ ἀπαιτούμενοι προσδιορισμοί. Εἰδικότερα πρέπει:

—Τὸ δεῖγμα νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ 40—50 φύλλα ἀμπελιοῦ, 60—80 μηλιᾶς ἢ ἀχλαδιᾶς, 80—100 ροδακινιᾶς ἢ ἀμυγδαλιᾶς καὶ 150—200 ἐλιᾶς.

—Ἡ δειγματοληψία νὰ γίνεται ἀπὸ πολλὰ δένδρα διασπαρτα σ' ὅλη τὴν ἔκταση τοῦ κτήματος, ἐφόσον τὸ κτῆμα παρουσιάζεται ὁμοιόμορφο. Ἐὰν τὸ κτῆμα παρουσιάζει ἀνομοιομορφία στὰ φυτὰ ἢ στὸ χῶμα, τότε συλλέγεται ξεχωριστὸ δεῖγμα ἀπὸ κάθε κομμάτι τοῦ κτήματος ποὺ ἔχει δικά του ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά.

—Τὰ δένδρα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ παρθοῦν τὰ φύλλα νὰ εἶναι σὲ ἡλικία κανονικῆς παραγωγῆς (ὄχι νεαρά, οὔτε πολὺ γέρικα) καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς μέσης καταστάσεως τῶν δένδρων τῆς φυτείας. Δηλαδή, δένδρα μὲ ἔντονα καλλίτερη ἢ χειρότερη, ἀπὸ τὸ μέσο ὅρο τῶν δένδρων τοῦ κτήματος, κατάσταση ἀναπτύξεως βλαστήσεως, καρποφορίας κλπ. πρέπει νὰ ἀποκλείονται ἀπὸ τὴ δειγματοληψία. Ἐπίσης, πρέπει νὰ ἀποκλείονται δένδρα ποὺ προσβλήθηκαν ἀπὸ ἀσθένειες καὶ κακὲς καιρικὲς συνθῆκες (χαλάζι, παγετός, σήψη ριζῶν ἀπὸ νεροκράτημα κ. λ.π.).

Ἀπὸ πρακτικὴ ἄποψη, γιὰ νὰ κάνουμε τὴ δειγματοληψία τῶν φύλλων, περπατᾶμε τὴ φυτεία κατὰ μῆκος τῶν γραμμῶν τῶν δένδρων ἢ διαγωνίως καὶ σταματοῦμε νὰ πάρουμε φύλλα ὕστερα ἀπὸ κάθε ὁρισμένο ἀριθμὸ δένδρων, ὥστε νὰ συμπληρώσουμε τὸν ἀπαιτούμενο ἀριθμό. Ἔτσι π.χ. ἂν πρόκειται νὰ μαζέψουμε 100 φύλλα ροδακινιᾶς, αὐτὰ θὰ μαζευθοῦν ἀπὸ 25 δένδρα (4 φύλλα σταυροειδῶς ἀπὸ κάθε δένδρο) κι' ἐπομένως, ἐὰν τὸ κτῆμα ἔχει 200 δένδρα, θὰ πρέπει νὰ πάρουμε φύλλα ἀπὸ ἕνα δένδρο

γιὰ κάθε ὀκτὼ δένδρα.

Βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς φυλλοδιαγνωστικῆς εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῆς δειγματοληψίας τῶν φύλλων σὲ ὁρισμένη ἐποχὴ καὶ ἀπὸ ὁρισμένη θέση ἐπάνω στὸ δένδρο. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ δίνουμε τὸν παρακάτω πίνακα, ποὺ ἀναφέρεται σὲ διάφορες καλλιέργειες.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Ἐποχῆς καὶ τρόπου δειγματοληψίας φύλλων ἀπὸ ὁρισμένες δενδρώδεις καλλιέργειες.

Εἶδος	Δειγματολ)μενο μέρος	Τρόπος δειγματοληψίας
Ἀμπέλι	Ὅλο τὸ φύλλο (ἔλασμα καὶ μίσχος)	Ὥριμα φύλλα, κοντὰ στὴ βάση καρποφόρων βλαστῶν, στὸ τέλος τῆς ἀνθήσεως
Ἀμυγδαλιὰ	Ὁμοίως	Ἀπὸ τὸ μέσο ἐτησίων βλαστῶν, ποὺ βρίσκονται στὴν πρέκταση καρποφόρων κλάδων, 8 - 12 ἑβδομάδες μετὰ τὴν πλήρη ἄνθηση. Ἀπὸ κάθε δένδρο λαμβάνονται σταυροειδῶς 4 φύλλα, στὸ ὕψος τοῦ ὤμου.
Ἀχλαδιὰ	Ὁμοίως	Ὁμοίως
Μηλιὰ	Ὁμοίως	Ὁμοίως
Ροδακινιὰ	Ὁμοίως	Ὁμοίως, ἀλλὰ 12 - 14 ἑβδομάδες μετὰ τὴν πλήρη ἄνθηση.
Ἐλιὰ	Ὁμοίως	Ἀπὸ μέσο ἐτησιῶν βλαστῶν, ποὺ βρίσκονται στὴν προέκταση καρποφόρων κλάδων, 6 περίπου ἑβδομάδες μετὰ τὴν πλήρη ἄνθηση. Ἀπὸ κάθε δένδρο λαμβάνονται σταυροειδῶς 4 ζεύγη (ἀντικρυστῶν) φύλλων, στὸ ὕψος τοῦ ὤμου.

6) ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ: Τὸ σύνθετο δεῖγμα φύλλων ποὺ μαζεύθηκε ἀπὸ κάθε δενδροφυτεία τοποθετεῖται σὲ διάτρητο πλαστικὸ σακκουλάκι, ποὺ τὸ ἐπάνω μέρος του δένεται μαζὶ μὲ μιὰ καρτέλλα, ὅπου ἀναγράφονται τὰ στοιχεῖα ταυτότητας τοῦ δείγματος, δηλαδή: ὀνοματεπώνυμο, περιοχή, εἶδος καλλιέργειας. Τὸ δεῖγμα πρέπει νὰ ἀποσταλεῖ στὸ ἐργαστήριο μὲ τὸν ταχύτερο τρόπο καὶ σὲ περίπτωση ποὺ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἄμεση ἀποστολή του, νὰ παραμείνει (γιὰ ἕνα ἢ τὸ πολὺ δύο 24ωρα) μέσα στὸ ψυγεῖο (ὄχι στὴν κατάψυξη)' Ἡ γρήγορη μεταφορὰ τοῦ δείγματος στὸ Ἐργαστήριο ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, μιὰ καὶ τὰ φύλλα εὔκολα ἀλλοιώνονται κατὰ τὴν παραμονή τους, ὁπότε ἀλλάζει καὶ ἡ σύστασή τους καὶ μάλιστα στὶς ὑψηλὲς θερμοκρασίες τοῦ καλοκαιριοῦ, μὲ τὸ ὁποῖο συμπίπτει ἡ ἐποχὴ δειγματοληψίας γιὰ τὶς περισσότερες καλλιέργειες.

ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΔΑΦΟΥΣ:

Κάθε δεῖγμα φύλλων συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἀντίστοιχο δεῖγμα ἐδάφους. Γιὰ τὸν τρόπο δειγματοληψίας τοῦ ἐδάφους ἀπὸ κτήματα στὰ ὁποῖα βρίσκονται ἤδη ἐγκατεστημένες δενδρώδεις καλλιέργειες, ἔχουμε μιλήσει στὸ προηγούμενο ἄρθρο μας (τεῦχος 12ο) Ἐδῶ τονίζουμε ὅτι ἀποστέλλοντας τὰ δύο δείγματα (φύλλων καὶ ἐδάφους) στὸ Ἐργαστήριο, πρέπει στὰ στοιχεῖα ἀποστολῆς καὶ ταυτότητάς τους νὰ φαίνεται ἡ μεταξύ τους σχέση, ὅτι δηλαδὴ ἀφοροῦν στὸ ἴδιο κτῆμα ἢ ἀκόμη καὶ στὸ ἴδιο κομμάτι τοῦ κτήματος, ἂν ἀπ' αὐτὸ ἔχουν παρθεῖ περισσότερα δεγματα γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Γιὰ νὰ ἑρμηνευθοῦν καὶ νὰ ἀξιολογηθοῦν σωστὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναλύσεως τῶν δειγμάτων φύλλων καὶ ἐδάφους καὶ νὰ δοθοῦν ὁδηγίες λιπάνσεως κατάλληλες γιὰ κάθε περίπτωση, πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπόψη καὶ ὁρισμένες συνθῆκες καὶ καταστάσεις τῶν δένδρων τοῦ ἐδάφους, τοῦ κτήματος καὶ τῆς περιοχῆς, ποὺ δὲν φαίνονται στὴν ἀνάλυση. Ἔτσι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συμπλήρωση ἑνὸς Πληροφοριακοῦ Δελτίου, ποὺ πρέπει ἀ παραίτητα νὰ συνοδεύει κάθε δεῖγμα φύλλων καὶ ἐδάφους. Τονίζουμε ἰδιαίτερα ὅτι ἡ συμπλήρωση τοῦ Δελτίου αὐτοῦ πρέπει νὰ γίνεται μὲ πολλὴ σοβαρότητα, εὐθύνη, ἀλήθεια καὶ ἀκρίβεια, γιατὶ ἀλλοιῶς μπορεῖ νὰ ὁδηγήσει σὲ λάθος συμπεράσματα καὶ ἑπομένως λανθασμένες ὁδηγίες λιπάνσεως. Ἕνα ὑπόδειγμα τέτοιου Πληροφοριακοῦ Δελτίου, δίνεται παρακάτω:

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝΟ ΔΕΙΓΜΑ ΦΥΛΛΩΝ

Α. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

1. Ὀνοματεπώνυμο παραγωγοῦ:
2. Ταχυδρομικὴ Διεύθυνση:
3. Περιοχὴ - Χωριὸ - Τοποθεσία κτήματος:
4. Ἔκταση κτήματος:
5. Εἶδος - Ποικιλία φυτῶν:
6. Ἡλικία φυτῶν:
7. Ἡμερομηνία καὶ τρόπος δειγματοληψίας - Βλαστικὴ περίοδος καὶ θέση φύλλων (π.χ. 5.7.79, 10 ἑβδομ. μετὰ τὴν ἄνθηση, ἀπὸ τὸ μέσον ἐτήσιας βλαστήσεως καρποφόρων κλάδων):

(Συνέχεια στὴ σελίδα 173)

Τέλη Ὀκτωβρίου μιὰ ὁμάδα παραγωγῶν ἀπὸ τὴν Νάουσα καὶ τὴν περιοχὴ Ναούσης ἐπισκέφθηκε τοὺς ὀπωρῶνες τῆς Βερόνας τῆς Ἰταλίας. Γιὰ τὴν μετάβαση τῶν παραγωγῶν χρησιμοποιήθηκε αὐτοκίνητο τοῦ πρακτορείου Κουρμούλης Τούρς. Τὴν ἐκδρομή, ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς πλευρᾶς, ὀργάνωσε ὁ γεωπόνος κ. Χαρ. Τόλκας σὲ συνεργασία μὲ τὸν καθηγητὴ τῆς δενδροκομίας τοῦ Πανεπιστημίου Πίζας κ. Φιλιμπέρτι Λορέτι.

Στὴν ἐκδρομὴ πῆραν μέρος ὁ κ. Χαρ. Τόλκος γεωπόνος (ἀρχηγός) οἱ κ.κ. Νικ. Σαμαρᾶς, Γεωρ. Κατάπης, Γεωρ. Παπαδόπουλος, Ἀνασ. Τζιτζόπουλος, Μεν. Γκέρος, Γεωρ. Χαρούλης, Ἀθαν. Μπακαλιός, Δ. Ἀδαμίδης, Κων. Μαγγανάρης, Ἰ. Παπουτσῆς, Θωμᾶς Γκαντίνης, Δ. Παπακωνσταντίνου, Γρηγ. Γκέτσος, Κων. Λίτος, Ὀδ. Ντινόπουλος γεωπόνος ποὺ ἀντιπροσώπευαν τὴ Νάουσα. Ἀπὸ τὸν Κοπανὸ ἦταν οἱ κ.κ. Ἰωαν. Πέκαλης, Τρ. Βάντσης Ἀντ. Καραμπατάκης, Χαρ. Σιδηρόπουλος καὶ Ἰωάν. Καραμπατάκης.

Ἀπὸ τὸ Ἀγγελοχώρι οἱ κ.κ. Κων. Τόλκας, Νικ. Δάγγας, Παῦλος Χρίστου, Κων. Δέδος καὶ Τρ. Γιοβανίτσκας.

Ἐπίσης οἱ κ.κ. Ἀντ. καὶ Κων. Λάλοσης ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελο καὶ Σάββας Ἀσλανίδης καὶ Κων. Ἀμανατίδης ἀπὸ τὴν Κρύα Βρύση. Ἀθ. Σταμπολίδης ἀπὸ τὸ Ζερβοχώρι. Προκ. Σπυριδωνίδης ἀπὸ τὴν Ἔδεσσα, Παναγ. Κωνσταντινίδης καὶ Νικολ. Παπαδόπουλος ἀπὸ τὴν Ἀκρολίμνη.

— Ὁ καθηγητὴς κ. Λορέτι ξενάγησε τοὺς παραγωγοὺς σὲ διάφορους σύγχρονους ὀπωρῶνες. Ὁ καθηγητὴς τόνισε ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ δενδροκαλλιέργεια νὰ ἐκσυγχρονισθεῖ. Οἱ ὀπωρῶνες μὲ μεγάλα δέντρα ἔχουν μεγάλο κόστος. Οἱ μοντέρνοι ὀπωρῶνες μὲ μικρὰ δέντρα προσφέρονται γιὰ τὴν ἐκμηχάνιση τῆς δενδροκαλλιέργειας. Γιὰ τὸν

Ὁμάδα ἀγροτῶν Ναούσης καὶ περιφερείας σὲ ὀπωρῶνα τῆς περιοχῆς Βερόνας. Διακρίνεται στὸ μέσο τῆς φωτογραφίας ὁ καθηγητὴς Λορέτι. Ὁ Ροδακινεῶνας καλύπτεται μὲ εἰδικὸ δίχτυ γιὰ τὸν κίνδυνο τοῦ χαλαζιοῦ.

Φωτ. Ἰωάν. Παπουτσῆ

Μέ τοὺς ἀγρότες μας στοὺς ἰταλικοὺς ὀπωρῶνες

Μηλεώνας στὴν περιοχὴ τῆς Βερόνας. Διακρίνεται ἡ ζώνη ὅπου ἐφαρμόζεται ἡ ζιζανιοκτονία (γραμμὲς τῶν δέντρων, ξηράχορτα). Μεταξὺ τῆς γραμμῆς, γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν ζιζανίων χρησιμοποιοῦνται χορτοκοπτικά.

Φωτ. Γ. Γκέτσου

(Συνέχεια από τη σελίδα 171)

Β. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ

1. Προληπτική διάγνωση θρεπτικής καταστάσεως.

2. Επίλυση συγκεκριμένου προβλήματος (ανωμαλίας):

α) Περιγραφή συμπτωμάτων:

β) Ένταση:

γ) Ποσοστό φυτών που προσβλήθηκαν:

δ) Χρόνος εμφανίσεως (πέρισυ, φέτος, κάθε χρόνο, περιοδικά κλπ.)σ

ε) Εποχή εμφανίσεως (άνοιξη, ώρίμανση κλπ.):

Γ. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

1. Εκτίμηση γενικής καταστάσεως και ανοπτύξεως των φυτών:

2. Φύλλωμα - Ετήσια βλάστηση (μικρή, κανονική, υπέρμετρος):

3. Συνηθισμένη απόδοση των φυτών σε σχέση με τη γενικώτερη του είδους τους στην ίδια περιοχή (κιλά ανόδένδρο ή στο στρέμμα για το αμπέλι και χαρακτηρισμός, π.χ. κακή, χαμηλή, μέτρια, υψηλή, πολύ υψηλή):

4. Απόδοση (ποσότητα και χαρακτηρισμός)

α) Περισυνή:

β) Φετεινή (προβελπόμενη)]

5. Αν υπάρχει συγκαλλιέργεια και ποιά:

6. Ασθένειες (ποιες και σε ποιά ένταση και έκταση):

Δ. ΕΔΑΦΟΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1. Φυσιογραφία περιοχής (προσανατολισμός, ανάγλυφο, κλίση):

2. Βάθος εδάφους - Είδος υπεδάφους (π.χ. χαλικώδες) — Συμπαγείς ορίζοντες σε ορισμένο βάθος — Μάργα ή γενικά πολύ ανθρακικό ασβέστιο σε ορισμένο βάθος — Άλλες τυχόν χρήσιμες πληροφορίες και παρατηρήσεις σχετικές με το έδαφος:

3. Στράγγιση (καλή ή κακή, τυχόν κατάκλιση κατά τον χειμώνα, νεροκράτημα):

4. Βάθος υπόγειας στάθμης την άνοιξη:

5. Πληροφορίες για τυχόν αλατότητα ή αλκαλίωση στην περιοχή:

6. Κλιματικές συνθήκες που επικράτησαν φέτος (ευνοϊκές ή δυσμενείς, ξηρασία, παγετός, χαλάζι, βροχές σε ανεπιθύμητη περίοδο κ.ά.) και που μπορεί να επηρέασαν το ύψος και την ποιότητα της παραγωγής:

Ε. ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

1. Τρόπος και συχνότητα αρδεύσεως:

2. Οργώματα, φρεζαρίσματα (βάθος και συχνότητα)σ

3. Ψεκασμοί με φυτοφάρμακα κατά στην περίοδο της φυλλοληψίας (ποιά φάρμακα).

4. Ψεκασμοί με λιπάσματα (μακροστοιχεία, ιχνοστοιχεία):

5. Λίπανση (είδος και ποσότητα λιπάσματος σ'ό δένδρο ή στο στρέμμα για το αμπέλι)

α) Προηγουμένων ετών:

β) Φετεινή:

Ζ. ΑΛΛΕΣ, ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΑΣ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Μὲ τοὺς ἀγρότες μας στοὺς ἰταλικοὺς ὀπωρῶνες

σκοπὸ αὐτὸ χρησιμοποιοῦνται τὰ νάνα ὑποκείμενα ὅπως τὰ Νούμερα Μ9 καὶ Μ26 γιὰ τὶς μηλιές, τὶς κυδωνιές τύπο Α καὶ ΒΑ29 γιὰ τὶς ἀχλαδιές, τὴν δαμασκηνιὰ Σὰν Ζουλιὲν γιὰ τὶς ροδακινιές. Ἄλλες σύγχρονες βελτιώσεις.

Χρησιμοποιοῦνται εἰδικὰ δίχτυα γιὰ προστασία ἐναντίον τοῦ χαλαζιοῦ. Τεχνητὴ βροχὴ γιὰ τὴν προστασία ἐναντίον τοῦ παγετοῦ τῆς ἄνοιξης. Εἰδικὸς μηχανισμὸς τίθεται σὲ κίνηση, ὅταν ἡ θερμοκρασία τοῦ περιβάλλοντος κατεβεῖ στὸ μηδέν. Ἔτσι τὰ μπουμπούκια καὶ τὰ ἄνθη εἶναι παγοπροφυλαγμένα καὶ σώζονται. Θερμοκρασία στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἄνθους περίπου μηδέν. Ἔξω στὸ περιβάλλον τοῦ ὀπωρῶνα πολὺ χαμηλότερη ἀπὸ τὸ μηδέν.

—Σὲ πολλοὺς ὀπωρῶνες χρησιμοποιεῖται τὸ μαῦρο ναῦλο ἐπὶ τῆς γραμμῆς φυτεύσεως τῶν δένδρων. Ἔτσι ἀποφεύγεται ἡ χρήση τῶν ζιζανιοκτόνων. Ἐπίσης πολὺ διαδομένο εἶναι τὸ πότισμα μὲ σταγόνες.

— Σὲ εἰδικὸ κέντρο τῆς περιοχῆς τῆς Βερόνας δόθηκε γεῦμα πρὸς τιμὴ τοῦ καθηγητοῦ Λορέτι καὶ τῶν συνεργατῶν του. Ἐπεκράτησε εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα καὶ δόθηκαν ὑποσχέσεις γιὰ πολύπλευρη συνεργασία καὶ ἀμοιβαῖες ἐπισκέψεις στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Ἑλλάδα (περιοχὴ Ναούσης).

Ὅλοι εὐχόμεθα ἡ πρώτη ἐπίσκεψη νὰ ἔχει συνέχεια.

Μαθητικὲς ἀναμνήσεις 60 χρόνων

Παρακαλοῦμε τὶς κυρίες τῆς φωτογραφίας νὰ μᾶς συγχωρήσουν, τὸ ὅτι θὰ φανερώσουμε τὰ χρόνια τους.

Νομίζουμε ὅμως ὅτι ἀξίζει αὐτὴ ἡ μικρὴ θυσία μπροστὰ στὶς ἀναμνήσεις ποὺ θὰ ἔρθουν στὸ νοῦ τους βλέποντας μιὰ εἰκόνα ἀπὸ τὰ παιδικά τους χρόνια.

Εἶναι ἡ Τρίτη τάξη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου θηλέων, ποὺ στεγάζονταν τότε στὸ παλιὸ κτίριο τοῦ σημερινοῦ Δ΄ Δημοτικοῦ. Ἡ φωτογραφία βγῆκε τὸ 1921 ἢ 1922, μᾶς τὴν παραχώρησε δὲ ἡ κ. Ἀλεξάνδρα Μήτσιαλα ἡ ὁποία καὶ μᾶς εἶπε τὰ ὀνόματα τῶν συμμαθητριῶν της ὅσα μπόρεσε νὰ θυμηθεῖ. Ἄλλες κυρίες εἶναι μὲ τὸ πατρικό τους ὄνομα ἄλλες μὲ τὸ ἐπίθετο τοῦ συζύγου καὶ ἄλλες μὲ τὰ δύο.

ΣΕΙΡΑ Ιη: Ἄννα Μπαμπάτση, Ἐλισσάβετ Τσιούκα- Δάρη, Μπασβάντη, Μπέσιου + Ἑλένη Προβατένου, Γεωργιάδου, Ἑλένη Λυσιμάχου - Καραμπέλκου, — + Σεραφείμ, Θεοπίστη Τουσίου, Ἀλεξάνδρα Καραμπατζοῦ - Μήτσιαλα, Θωμαὴ Τσιάρα- Δημητριάδου.

ΣΕΙΡΑ Β΄: Τσέλιου Ἐλισσάβετ Κάρτα - Πελτέκα, Σημανίκα, Τράϊου, + Ἐλισσάβετ Δαλαμάρα - Μάντσιου, Βατρίδου, Καλυψὼ Καραγιαννοπούλου - Ζιάνη, Φανούλα Μυλωνᾶ - Στουμπιάρη, + Τούρα, Καλλιόπη Πιτάκη, Βογιατζῆ, Φανούλα Μπαϊτάση - Μήτα.

ΣΕΙΡΑ Γ: Ὀλυμπία Λαφάρα, + Ἐλισσάβετ, ' Εμβαλωματή - Μπισίνα, + Καλλιόπη Σιάτρη - Βογιατζῆ, Εὐραξία Σέρμπου, Φανούλα Τριανταφύλλου, Ἑλένη Τάνου, Καραβίδα, Ἑλένη Μαργαρίτη, Εὐδοξία Γκαιτίνη - Μαγγανάρη Ἑλένη Χωρεπανίτη.

ΣΕΙΡΑ Δ΄: Βασιλικὴ Δουδούμη - Σαμαρᾶ, Πουλιάκου, + Ἀλεξάνδρα Γκοτζέα, Μαργιορίτσα Μπαξεβάνου - Βογιατζῆ, Πολυξένη Σανιδᾶ, Σούδα Μπαξεβάνου - Σιπητάνου Καλλιόπη, Μαχαιρᾶ - Μακούλη καὶ Μαρία Μώκιου - Λιακοπούλου.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

Ἔκδοση συλλόγου «Μπούλες —Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ

Καραμπατάκη 1 (Γραφεῖα ΤΟΝ τηλ. 28.150) κάθε Τρίτη Πέμπτη Παρασκευή 6 — 9 ἀπόγευμα

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στήν ἀγάπη καί τό ἐνδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν της.

Παρακαλοῦμε νά μεριμνήσετε γιά τήν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς τοῦ ἔτους 1981

EURO-ADVERTISING ATHENS

Εκατό περίπου χρόνια καὶ μερικά ἑκατομμύρια μπουκάλια πρίν

μέ τίς πρῶτες σταγόνες κρασιοῦ ἀπό κλήματα τῆς Νάουσσας, γεννιόταν ἡ ποιότητα ΜΠΟΥΤΑΡΗ. Μαζί της γεννιόταν καὶ ἡ παράδοση ΜΠΟΥΤΑΡΗ. Ἡ αὐστηρή προσήλωση στήν παραγωγή, παλαίωση καὶ ἐμφιάλωση καλοῦ κρασιοῦ. ΜΠΟΥΤΑΡΗ πρίν ἑκατό χρόνια. Σήμερα. Ὕστερα ἀπό ἑκατό χρόνια. Πάντα καλό. Κρασί ἤ οὔζο ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

μπουταρη

ΟΥΖΟ - ΚΡΑΣΙ ΑΠΟ ΤΟ 1879